

NSKO 2011
Nationaal Studiekeuze Onderzoek
Markteffect B.V.
September 2011

NSKO 2011

Nationaal Studiekeuze Onderzoek

Markteffect B.V.

September 2011

Contactgegevens

Partners

Hobéon Groep
Lange Voorhout 14
2514 ED Den Haag
www.hobéon.nl
070- 306 68 00

Uitgevoerd door

Markteffect BV
Keizersgracht 21c
5611 GC Eindhoven
www.markteffect.nl
040 - 239 22 90

Icares

Veldmaarschalk Montgomerylaan 341
5612 BG Eindhoven
www.icares.nl
040 239 55 90

Voorwoord

“Hoe kunnen we onze opleidingen het beste laten aansluiten bij de belangstelling van jongeren?” Dit is een vraag die iedere onderwijsinstelling zich regelmatig stelt. Het is een vraag met op zijn minst twee uitwerkingen. De meest voor de hand liggende is: “Hoe bevorderen we dat zoveel mogelijk jongeren voor onze opleidingen kiezen?” Deze uitwerking haalt het meest de pers, en dan niet in gunstige zin. Verhalen over onderwijsinstellingen met trendy opleidingen, doorgaans ‘méér van hetzelfde biedend’ ten opzichte van wat er al is. Verhalen ook over de bomen en het bos, over het woud van opleidingen die allemaal als onderscheidend in de markt worden gezet.

Er is nog een tweede uitwerking. De vraag daarbij is: “Hoe bewerkstelligen we dat jongeren met het juiste beeld onze opleidingen instromen?” Deze vraag is even relevant en actueel als de eerste. Van de instromende studenten haakt 30 to 40 procent in het eerste jaar af, of loopt forse vertraging op. De belangrijkste reden: een onvolledig of verkeerd beeld van de opleiding. Tenminste een deel hiervan kan verholpen worden door opleidingen beter toe te snijden op de doelgroep, qua opzet maar ook qua communicatie.

Het belang van een goede match tussen opleiding en jongeren wordt de komende jaren alleen maar groter. De overheid zet de komende jaren zwaar in op profilering van onderwijsinstellingen. Iedere instelling moet dus goed weten waarop jongeren kiezen. Kiezen ze nu vooral voor de opleiding, of eerst voor de stad. En waarop kiezen ze dan? Op de inhoud van een opleiding of hoeveel je later gaat verdienen? En hoe verloopt dat keuzeprocess dan? De antwoorden op deze en andere vragen zijn cruciaal om als instelling goed beleid te kunnen voeren ten aanzien van het eigen assortiment en profilering.

Het Nationaal Studiekeuze Onderzoek (NSKO) verschaft instellingen de basisinformatie over dit keuzeprocess van jongeren. We doen dat onderzoek jaarlijks, om op deze wijze over actuele gegevens te kunnen beschikken. Het onderzoek biedt bovendien een aantal verrassende uitkomsten dit jaar. Ik hoop van harte dat de onderzoeksresultaten bijdragen aan een betere inzicht in de aansluiting tussen de belangstelling van jongeren en de opleidingen van hogescholen en universiteiten!

Hobéon zal de uitkomsten gebruiken in haar uitgebreide adviespraktijk ten aanzien van bestaande en nieuwe opleidingen. Bij marktonderzoeken en

---

assortimentscans werken we nauw samen met Markteffect en Icares. Markteffect is gespecialiseerd in jongerenonderzoek en maakt hierbij gebruik van haar online panel: jijbentbelangrijk.nl. Icares biedt ondersteuning en hulp bij het maken van studiekeuzes door middel van (gratis) studiekeuzetesten als persoonlijke begeleiding.

Mede namens Markteffect en Icares,

Wienke Blomen,
directeur Hobéon

Management Summary

Het Nationaal Studiekeuze Onderzoek (NSKO) 2011 brengt in kaart hoe Nederlandse jongeren uit de laatste twee jaren van het mbo, havo en het vwo (scholieren) zich oriënteren op hun studiekeuze. Tevens wordt bekeken waarom zij voor een bepaalde studie kiezen, in welke sectoren zij zich oriënteren en welke hogescholen en universiteiten zij kennen. Het NSKO is een onderzoek dat beschrijvend van aard is. Het NSKO is tot stand gekomen door een samenwerking tussen Markteffect, Icares en de Hobéon Groep.

Methode van werken

In mei 2011 is de vragenlijst van het NSKO online verstuurd naar de jongeren. Zij zijn benaderd via het studiekeuzebestand van Icares en via het jongerenpanel van Markteffect: jijbentbelangrijk.nl. In totaal hebben 3.621 jongeren die behoren tot de doelgroep de vragenlijst geheel ingevuld. Omdat de verdeling van de respondenten over geslacht en regio in de steekproef niet geheel overeenkomt met de meest recente data zoals bekend bij het Centraal Bureau voor de Statistiek, zijn de data gewogen. Zodoende is de steekproef representatief voor de doelgroep.

Keuzes na de middelbare school/ mbo

Vier op de vijf scholieren zijn van plan om na hun opleiding verder te studeren. 1 op de 20 scholieren wil naar het buitenland; eenzelfde aantal scholieren wil gaan werken. Vooral havisten en vwo'ers willen een vervolgstudie gaan volgen (80%). Onder mbo'ers ligt dit aantal lager (70%). Er zijn relatief meer mbo'ers dan vwo'ers en havisten die willen gaan werken (bijna 20% mbo'ers).

Opleiding doorslaggevend in studiekeuze

Jongeren staan voor een complex afwegingsproces waarin zowel de opleiding zelf, de instelling, de plaats en de toekomstige baanperspectieven meewegen. In dit onderzoek is vastgesteld dat de opleiding zelf voor jongeren de allerbelangrijkste factor is. Ze zijn bereid verder te reizen, een minder leuke studentenstad en verhuizen voor lief te nemen als ze daardoor de opleiding van hun voorkeur kunnen volgen. De instelling (denk aan imago en kwaliteit) en de baanperspectieven hebben een gedeelde tweede plaats in belangrijkheid. Pas daarna volgen de plaats en de praktijkgerichtheid van de opleiding.

Profilering

Tevens blijkt dat bepaalde hogescholen en universiteiten zich profileren op een specifiek vakgebied en daarmee de belangstelling van jongeren weten te wekken. Van de jongeren die een opleiding overwegen in voeding/genotmiddelen, oriënteert 82% zich aan de Wageningen University.

Associate Degree als vervolgopleiding

Hoewel Associate Degree opleidingen relatief nieuw zijn en er op dit moment slechts 1,5% van de mbo'ers te vinden is, heeft 1 op de 6 mbo'ers belangstelling voor een Associate Degree. Deze tweejarige opleiding op hbo-niveau lijkt het gat in de markt tussen mbo en hbo goed te vullen. Uit dit onderzoek blijkt dat de AD nauwelijks havo-leerlingen aantrekt. Zij zijn het meest geïnteresseerd in het volgen van de vierjarige Bachelor opleiding op hbo-niveau.

Van de scholieren die aangegeven hebben verder te willen studeren wil 85% van de mbo-leerlingen een Bachelor op hbo-niveau volgen, tegenover 97% van de havo-leerlingen en 20% van de vwo-leerlingen.

Oriëntatie

Scholieren maken ter oriëntatie op hun studiekeuze vooral van voorlichtingsmogelijkheden gebruik waarbij persoonlijk contact plaatsvindt. Denk hierbij aan het bezoeken van voorlichtingsdagen of open dagen, contact met vrienden/familie of de decaan/studie-adviseur. Buiten voorlichting waarbij persoonlijk contact plaatsvindt gebruiken veel scholieren tevens voorlichtingsmiddelen die via het internet worden aangeboden. Voorbeelden hiervan zijn websites van hogescholen/universiteiten en studiekeuze123.nl. Minder scholieren maken gebruik van fysieke voorlichtingsmiddelen waarbij geen persoonlijk contact plaatsvindt, zoals de Elsevier Keuzegids of Keuzegids Hoger onderwijs.

Het oriëntatieproces van veel scholieren valt te karakteriseren als breed. We zien niet alleen dat zij verschillende hogescholen of universiteiten meenemen in het oriëntatieproces, maar ook dat bijna de helft van de scholieren (45%) mogelijkheden ziet in uiteenlopende sectoren.

Populaire instellingen

De meeste toekomstige hbo studenten oriënteren zich op Hogeschool Utrecht, Fontys Hogescholen en Hogeschool van Amsterdam. Toekomstige wo'ers oriënteren zich vooral op Universiteit Utrecht, Universiteit van Amsterdam, Radboud Universiteit Nijmegen en Universiteit Leiden.

Populaire richtingen

Toekomstige hbo studenten die al weten in welke branche zij gaan studeren kiezen vooral voor de branche verpleging/ medisch, onderwijs/ pedagogie of management. Ook toekomstige wo'ers kiezen vooral voor de branche verpleging/medisch. Daarentegen kiezen meer scholieren die en wo willen gaan volgen voor een opleiding in de juridische/ bestuurlijke branche.

Keuzebesluit

Voor het organiseren van voorlichtingsactiviteiten is het van belang om te weten wanneer scholieren zich bewust bezig houden met hun studiekeuze.

Scholieren houden zich vooral in het laatste jaar van hun middelbare school bezig met hun studiekeuze. Onder mbo leerlingen en vwo'ers is ook een grote groep dat zich in het een-na-laatste jaar vooral bezig houdt met studiekeuze.

Ruim de helft van de scholieren heeft de keuze voor de opleiding al gemaakt. Toch geeft bijna de helft van de scholieren aan dat zij nog twijfelen over de studie of de hogeschool/universiteit. In tegenstelling tot havo en vwo-leerlingen maakten mbo leerlingen hun keuze vaak in het een-na-laatste jaar van hun studie.

Laatstejaars scholieren die verder willen studeren geven veelal aan dat ze verwachten dit schooljaar nog een studiekeuzebesluit te maken. Toch is er een groot deel van de scholieren dat verwacht pas rond de zomervakantie volgend schooljaar een studiekeuzebesluit gemaakt te hebben (15% - 18%). Met name laatstejaars mbo-leerlingen stellen hun studiekeuze nog even uit; dit percentage is groter onder vrouwen (59% maakt hun studiekeuze niet dit schooljaar) dan onder mannen (43% maakt hun studiekeuze niet dit schooljaar).

De een-na-laatste jaars havo en vwo scholieren de kun keuze nog niet hebben gemaakt verwachten veelal hun keuze voor de meivakantie volgend schooljaar gemaakt te hebben. De 3e jaars mbo-leerlingen verwachten hun

keuze iets eerder gemaakt te hebben, zo geeft 18% aan te verwachten hun keuze dit schooljaar nog te maken.

Naamsbekendheid hogescholen en universiteiten

Behalve oriëntatie en studiekeuze is scholieren ook gevraagd welke hogescholen en universiteiten zij kennen. Als we de bekendheid van de hogescholen bekijken voor alle havisten, vwo'ers en mbo'ers (niveau 4) in heel Nederland, constateren we dat Hogeschool Utrecht, Fontys Hogescholen en Hogeschool Rotterdam spontaan het meest als eerste worden genoemd. Spontaan wordt het LOI (i.c. Hogeschool LOI) vrijwel niet genoemd. Qua geholpen bekendheid – scholieren krijgen namen voorgelegd – scoort LOI echter als een van de hoogste. Geholpen staat Inholland op plek 1.

Van de universiteiten worden vooral Universiteit Utrecht, Universiteit Amsterdam, Rijksuniversiteit Groningen en Radboud Universiteit Nijmegen spontaan het eerst genoemd door de vwo'ers. Universiteit van Amsterdam is geholpen het meest bekend; deze wordt op de voet gevolgd door Universiteit Utrecht en Technische Universiteit Delft. Deze bekendheid verschilt per deelgebied in Nederland.

Inhoudsopgave

1. Onderzoeksopzet	9
1.1 Onderzoeksopdracht	11
1.2 Onderzoeksmethode	12
1.3 Respons	12
1.4 Advies op maat.....	13
2. Steekproefbeschrijving	14
3. Onderzoeksresultaten.....	18
3.1 Plannen scholieren	18
3.1.1 Mbo studenten en verder studeren	19
3.1.2 Havisten en verder studeren.....	22
3.1.3 Vwo'ers en verder studeren	24
3.2 Naamsbekendheid.....	26
3.3 Oriëntatie op studiekeuze	30
3.4 Keuzebesluit.....	38
3.5 Belangrijk voor studiekeuze	46
3.6 Werken of naar het buitenland.....	49
4. Hoofdonderzoeksvraag.....	52
5. Conclusies.....	54
Nawoord	57
Bijlage 1 Vragenlijst NSKO	58
Bijlage 2 Sectoren	79
Bijlage 3 Weging.....	94

1. Onderzoeksopzet

2011 is het vierde jaar op rij dat Markteffect het Nationale Studiekeuze Onderzoek (NSKO) organiseert. De resultaten van het NSKO 2011 geven inzicht in de studiekeuzes van Nederlandse jongeren uit de volgende opleidingen en leerjaren¹:

- Mbo niveau 4, leerjaar 3;
- Mbo niveau 4, leerjaar 4;
- Havo leerjaar 4;
- Havo leerjaar 5;
- Vwo leerjaar 5;
- Vwo leerjaar 6.

De uitkomsten van het onderzoek zijn waardevol voor HBO-instellingen. Het NSKO biedt inzicht in de keuzeprocessen van jongeren in 2011 en vormt daarmee een basis voor het positioneren en profileren van bestaande en nieuwe opleidingen. Zo blijkt er relatief veel belangstelling te zijn voor het associate degree onder de Mbo-leerlingen.

In samenwerking met Icares hebben onderzoeksbureau Markteffect en Hobéon en het NSKO 2011/2012 opgesteld. Markteffect (www.markteffect.nl) is een full service marktonderzoeksbureau met veel ervaring in jongerenonderzoek en is eigenaar van het jongerenpanel jijbentbelangrijk.nl. Hobéon is een middelgroot, landelijk opererend adviesbureau gericht op strategische vraagstukken van onderwijsinstellingen en andere kennisintensieve organisaties. Hobéon richt zich qua adviesactiviteiten vooral op vraagstukken van organisatieontwikkeling en ontwikkeling van het portfolio van deze organisaties, door middel van o.a. organisatieadvies, planontwikkeling- en onderzoek (vb. macrodoelmatigheidsaanvraag, toets nieuwe opleiding, instroom- of arbeidsmarktonderzoek), project- of interimmanagement, doorlichtingen (vb. nulmeting, ketenreview of onderzoeksbeoordeling) en deskundigheidsbevordering (vb. training examencommissies). De certificeringsactiviteiten van Hobéon zijn gericht op

---

¹ In het vervolg van deze rapportage wordt aan deze doelgroep gerefereerd als “scholieren”, “jongeren” of “leerlingen”.

organisaties of personen en variëren van persoonscertificering tot de uitvoering van accreditatietrajecten in het hoger- en beroepsonderwijs. Bovendien is zij actief als beoordelende instantie van EVC-aanbieders. Icares is het internationale zoekportaal voor Bachelor en Master opleidingen. Icares biedt digitale loopbaaninstrumenten aan. Het gratis studiekeuzeportaal Icares.com (zie www.icares.com) toont meer dan 30.000 studies in 85 landen en in 28 talen. Zowel Hobéon, Icares als Markteffect zijn nauw betrokken bij het hoger onderwijs.

1.1 Onderzoeksopdracht

Het doel van het NSKO is om de verwachtingen van leerlingen uit het voortgezet en middelbaar beroepsonderwijs voor het onderwijsklimaat van het studiejaar 2011/2012 vast te stellen. Daartoe is de volgende hoofdonderzoeksvraag opgesteld:

Hoe oriënteren jongeren zich op hun studiekeuze en waarom kiezen zij voor een bepaalde opleiding of instelling?

Om deze hoofdvraag te beantwoorden worden in deze rapportage de volgende deelaspecten behandeld:

- De plannen van scholieren in de laatste twee jaar van mbo niveau 4, havo en vwo;
- Spontane en geholpen naamsbekendheid van hogescholen en universiteiten;
- Oriëntatie opleidingen tijdens studiekeuze;
- Keuze voor een opleiding;
- Determinanten van studiekeuze;
  - Redenen om voor een opleiding te kiezen;
  - Redenen om voor een hogeschool/universiteit te kiezen;
  - Redenen om voor een bepaalde plaats te kiezen;
  - Redenen om voor een bepaald baanperspectief te kiezen.
- Redenen om te gaan werken of naar het buitenland te gaan.

Bekend is dat zowel de opleiding, de onderwijsinstelling, de locatie, de baanperspectieven en de praktijkgerichtheid van de studie een rol spelen in het studiekeuzeproces. Nieuw aan het NSKO 2011 is de methode waarmee onderzocht is wat voor scholieren doorslaggevend is. Door middel van een reguliere vragenlijst is het zeer waarschijnlijk dat de scholieren overal de 'beste optie' invullen: i.e. beste baanperspectief, leukste plaats, beste universiteit en de meest interessante opleiding. Om erachter te komen wat de scholieren nu echt belangrijk vinden is hun gevraagd om trade-offs te maken (door middel van een conjoint analyse), waardoor hun echte preferenties naar boven komen.

1.2 Onderzoeksmethode

Het NSKO is in juni 2011 online verstuurd naar de Nederlandse jongeren. Deze leerlingen zijn benaderd via het studiekeuzebestand van Icares en via het jongerenpanel van Markteffect: jijbentbelangrijk.nl.

De vragenlijst die is ingevuld door deze jongeren, bestaat in totaal uit 46 vragen. Afhankelijk van de keuzes die gemaakt werden, bestond de vragenlijst uit minder vragen. Van alle vragen zijn er 45 gesloten en 1 open.

Onafhankelijke variabelen die zijn meegenomen in dit onderzoek zijn bijvoorbeeld geslacht en etniciteit. Afhankelijke variabelen die gemeten worden zijn onder andere de keuze voor het type opleiding en de naamsbekendheid van de hogescholen/universiteiten. Onafhankelijke variabelen kunnen de uitkomsten van afhankelijke variabelen beïnvloeden. Zo zou geslacht bijvoorbeeld de keuze voor een studierichting kunnen bepalen.

Om betrouwbare uitspraken te doen over de jongeren in de laatste jaren van het mbo, havo of vwo, is het van belang dat de steekproef representatief is voor deze doelgroep. Omdat de verdeling van de respondenten over geslacht en regio niet geheel overeenkomt met de meest recente data zoals bekend zijn bij het Centraal Bureau voor de Statistiek, is er een weging toegepast. Hierbij is binnen de opleidingsniveaus rekening gehouden met geslacht en woonplaats van de respondent (bijlage 3). Op deze manier zijn de resultaten representatief voor zowel geslacht als regio (Noord-Nederland, Oost-Nederland, West-Nederland en Zuid-Nederland). De resultaten die vanaf nu worden besproken zijn de uitkomsten van de gewogen resultaten.

1.3 Respons

In totaal hebben 3.621 scholieren behorende tot de doelgroep de vragenlijst volledig ingevuld. Op basis van deze respons zijn de antwoorden van de scholieren met een zekerheid van 95% met een marge van 1,6% naar boven of naar beneden generaliseerbaar naar de volledige onderzoekspopulatie jongeren (mbo niveau 4 leerjaar 3/4, havo leerjaar 4/5 en vwo leerjaar 5/6).

1.4 Advies op maat

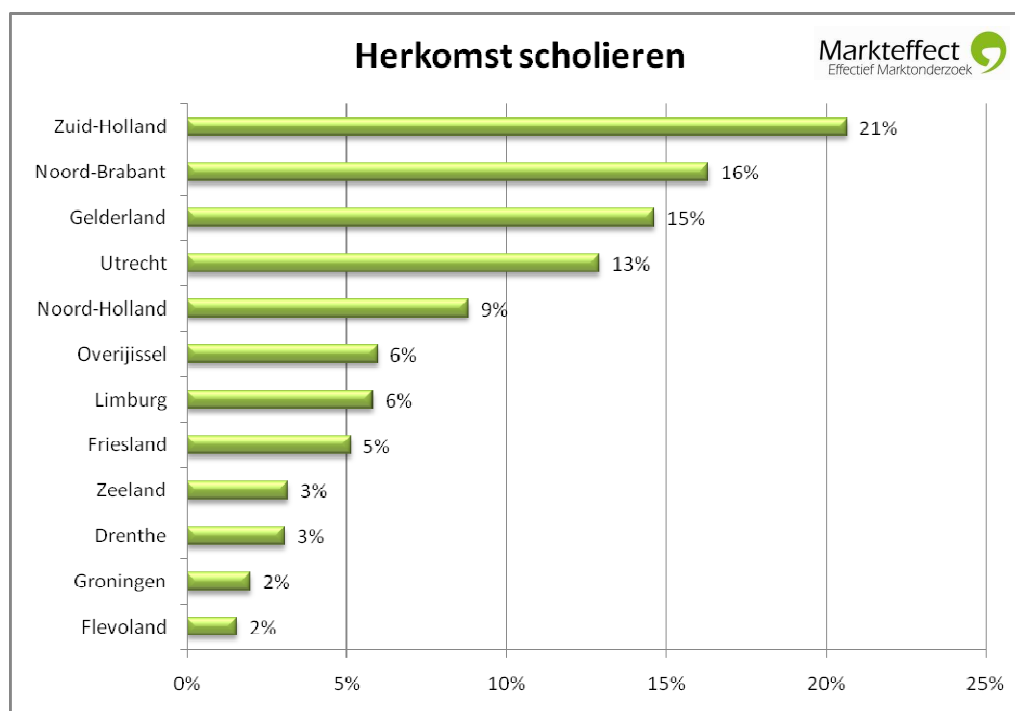
Bent u na het lezen van dit rapport benieuwd of mbo scholieren zich via andere media oriënteren op een opleiding dan havisten? Of wilt u weten wat de naamsbekendheid van uw hogeschool/universiteit is onder alleen havisten en vwo'ers in uw werkgebied? Of vraagt u zich af op welke andere opleidingen de scholieren die voor uw instelling kiezen zich oriënteren? Het antwoord op deze en andere vragen kan van grote toegevoegde waarde zijn voor het ontwikkelen en positioneren van uw bestaande en nieuwe opleidingen en uiteraard voor uw communicatiestrategie.

Een rapportage op maat biedt uitkomst en beantwoordt deze vragen. Neem hiervoor gerust contact op met Hobéon of met Markteffect. Markteffect: telefoonnummer 040-239 22 90 en vraag naar de heer Edgar de Beule. Een e-mail kunt u sturen naar info@markteffect.nl. Hobéon: vraag naar de heer Hans Stoltenborg, 070-30 66 800, of stuur een e-mail naar h.stoltenborg@hobeon.nl.

2. Steekproefbeschrijving

In deze paragraaf beschrijven we de kenmerken van alle jongeren binnen de doelgroep die aan dit onderzoek hebben deelgenomen.

Het grootste deel van de scholieren komt uit provincie Zuid-Holland (21%), Noord-Brabant (16%) of Gelderland (15%). Slechts een klein deel van de jongeren komt uit provincie Flevoland (2%) of Groningen (2%).

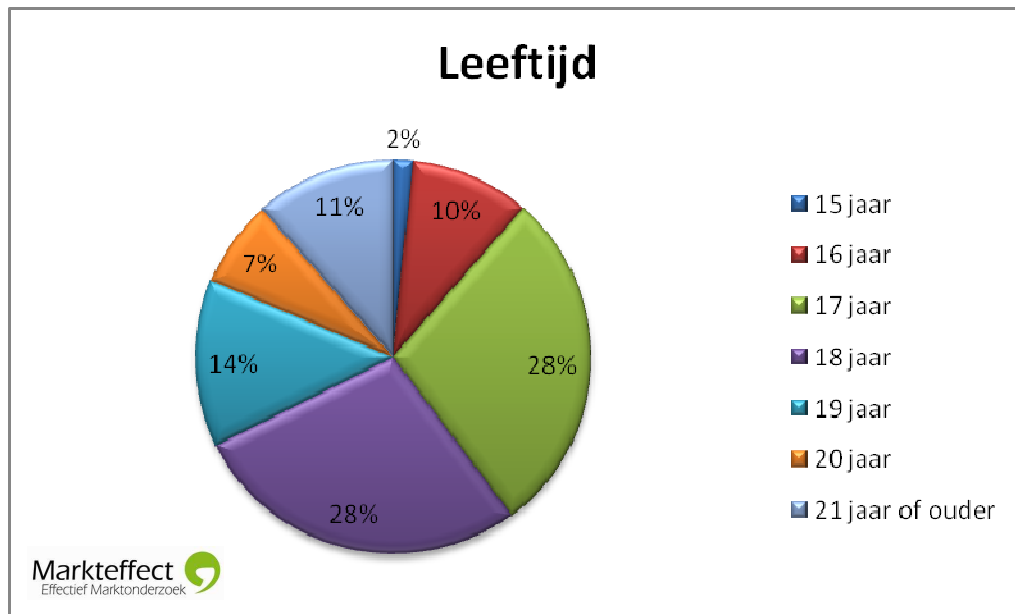

Figuur 2.1a Herkomst van alle respondenten in percentages

Het merendeel van de scholieren is autochtoon (92%). Van de allochtonen² komt bijna de helft uit België (47%). De man/ vrouw verdeling is ongeveer gelijk: 52% van de scholieren in de steekproef is vrouw.

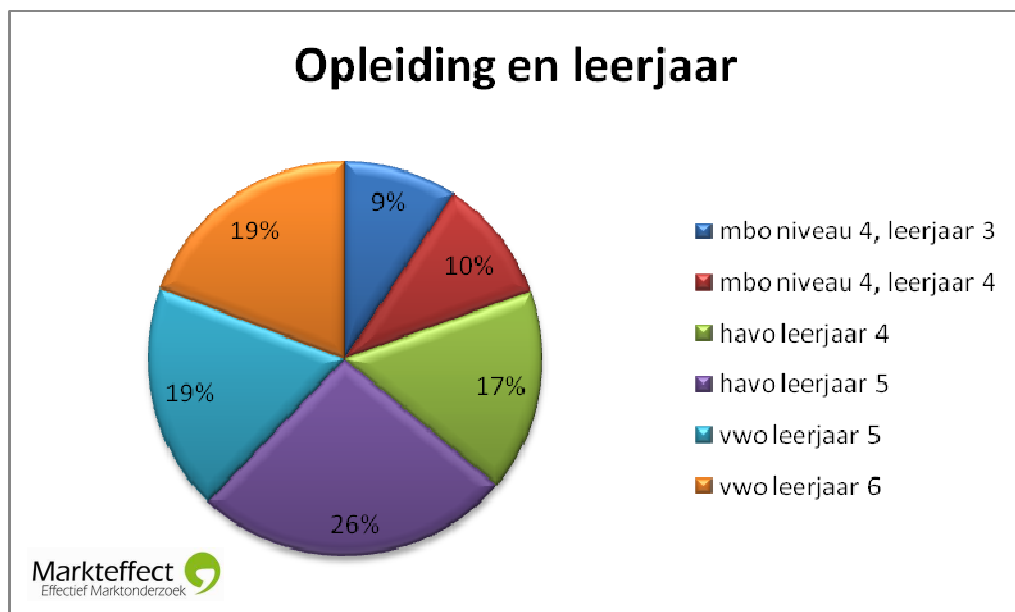
Ruim de helft van de respondenten is 17 of 18 jaar (56%). We zien ook een groep die ouder is dan 21 jaar. Deze respondenten volgen veelal een mbo opleiding (75%).

² Onder allochtonen verstaan we scholieren die in het buitenland geboren zijn.

Figuur 2.2b Leeftijd van alle scholieren

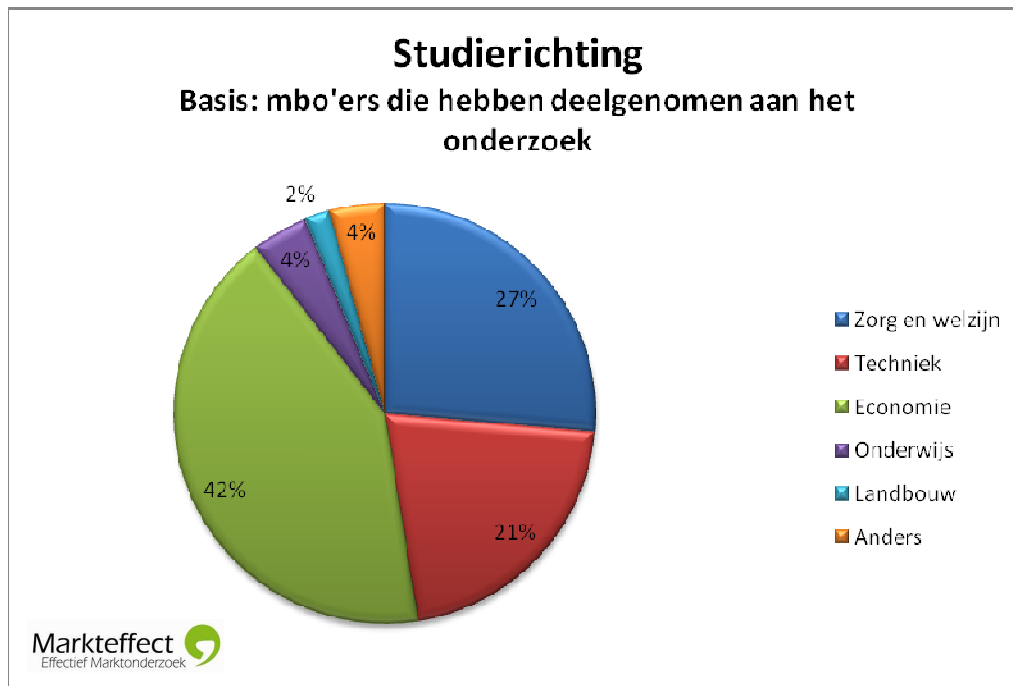
Zoals we zien in onderstaande figuur volgt 43% een opleiding op havo niveau.

Figuur 2.2c Huidige opleiding en leerjaar van alle scholieren

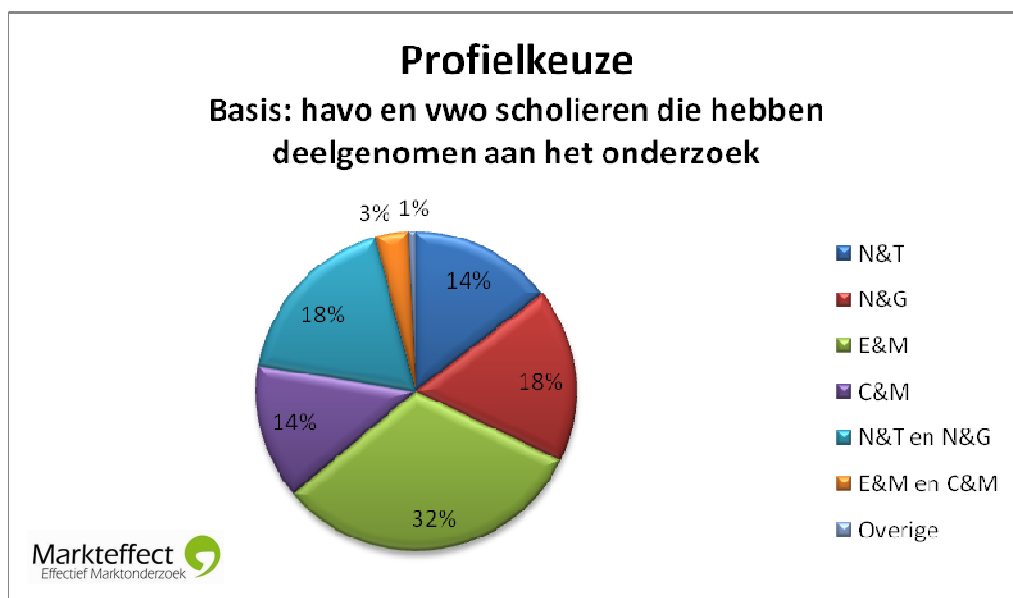
De respondenten die op het mbo niveau 4 leerjaar 3 of 4 zitten, volgen vooral een opleiding in de richting economie (42%). Daarentegen volgt maar 2% een opleiding in de richting landbouw. In de categorie 'Anders' bevinden zich met name combinaties van profielen: zoals de combinatie techniek en economie.

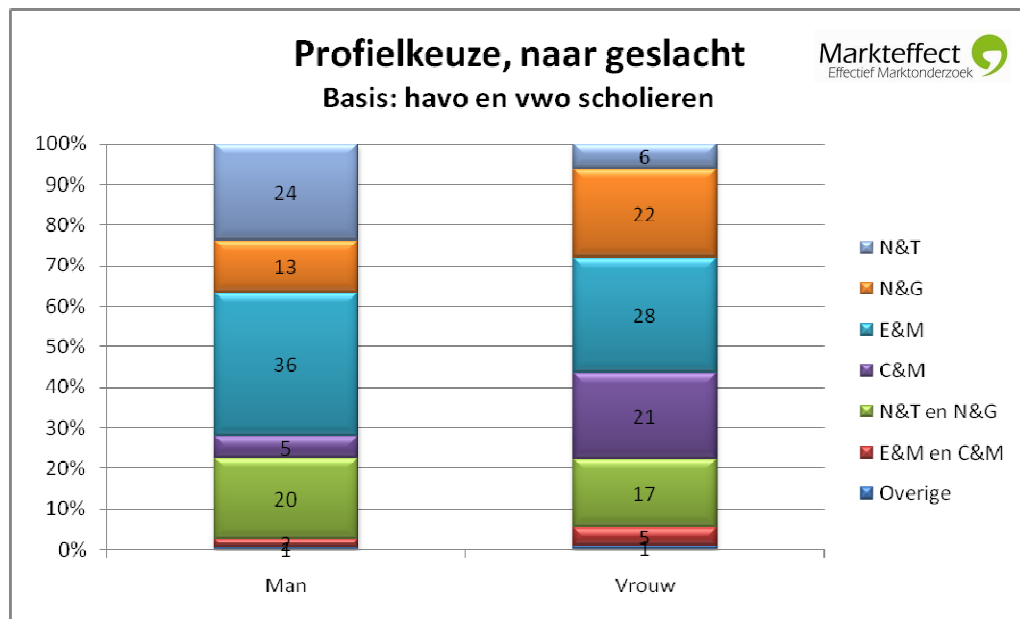
Figuur 2.3d Huidige studierichting mbo'ers

Ook bij de havisten en vwo'ers zien we dat het profiel Economie & Maatschappij het meest populair is, maar liefst een derde van de havisten en vwo'ers heeft gekozen voor dit profiel.

Figuur 2.4e Profielen die scholieren in de laatste twee jaar van havo en vwo volgen

Meisjes volgen vaker dan jongens het profiel C&M, terwijl jongens vaker het profiel N&T volgen. We zien geen verschil in profielkeuze tussen autochtone en allochtone scholieren.

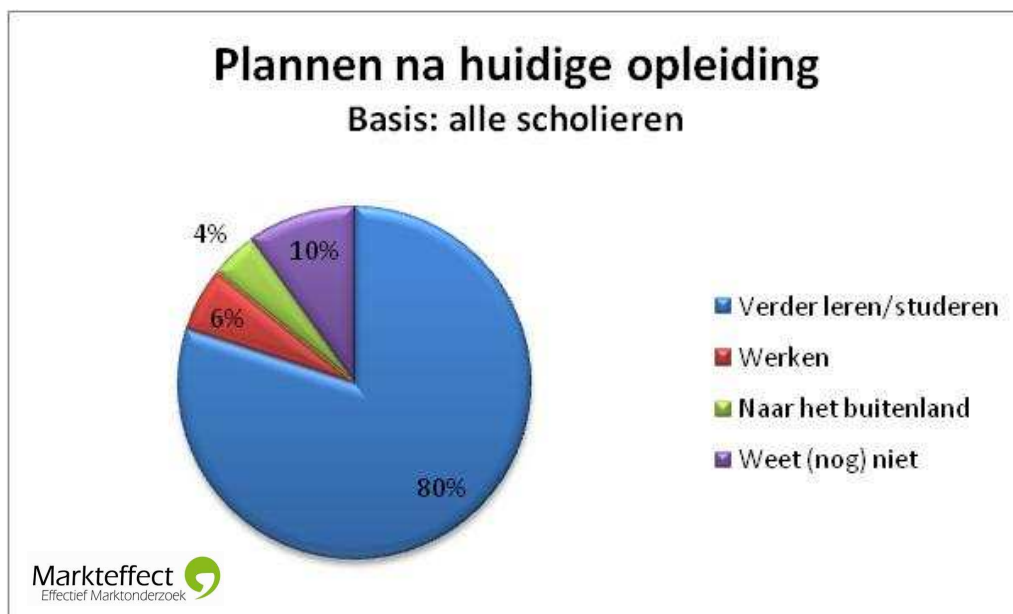
Figuur 2.4f Profielen die scholieren in de laatste twee jaar van havo en vwo volgen, naar geslacht

3. Onderzoeksresultaten

3.1 Plannen scholieren

In deze paragraaf bekijken we welke plannen de scholieren hebben na hun middelbare school of mbo studie. Willen zij verder studeren of willen zij juist gaan werken? We kijken hierbij eerst naar de hele populatie. Vervolgens gaan we per doelgroep dieper in op de scholieren die verder willen studeren.

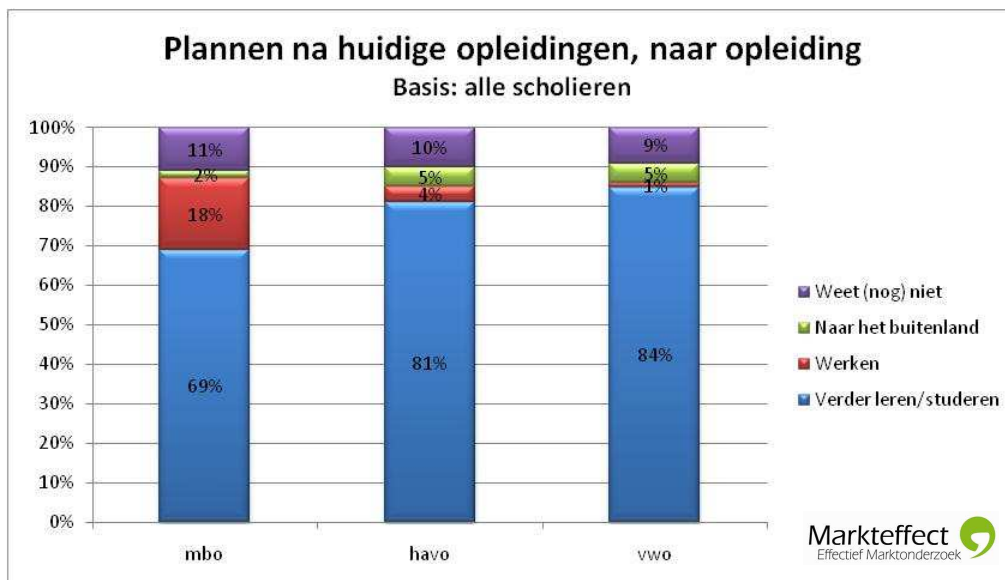
Het merendeel van de scholieren wil na afronding van hun mbo studie of middelbare school gaan studeren (80%). De scholieren die niet verder willen leren geven aan te gaan werken (6%) of naar het buitenland te gaan (5%). Daarentegen geeft een op de tien scholieren aan nog geen idee te hebben over wat hij of zij na afronding van de huidige opleiding gaat doen. Vergeleken met 2010 is het percentage wat verder wil studeren gedaald (80% tegenover 88% in 2010). Daarnaast gaf vorig jaar slechts 4% aan nog niet te weten wat ze na hun huidige opleiding willen doen.

Figuur 3.1a Plannen van de scholieren na de huidige opleiding

Vooraf mbo'ers willen gaan werken na afronding van hun huidige opleiding (18%). Daarentegen hebben met name havisten (5%) en vwo'ers (5%) ambitie om naar het buitenland te gaan. Met name onder de groep havisten en vwo'ers is het percentage twijfelaars gestegen ten opzichte van 2010. In 2010

was het percentage twijfelaars bij de havisten en vwo'ers nog 1%. Bij de havisten en vwo leerlingen bevinden de twijfelaars zich vooral in het een-na-laatste jaar (11%). Echter zien we ook een grote groep twijfelaars in het laatste jaar van de havo (9%) en het vwo (7%). Er is geen verschil tussen jongens en meisjes wat betreft de plannen na hun huidige opleiding.

Figuur 3.1b Plannen van mbo'ers, havisten en vwo'ers na de huidige opleiding

3.1.1 Mbo studenten en verder studeren

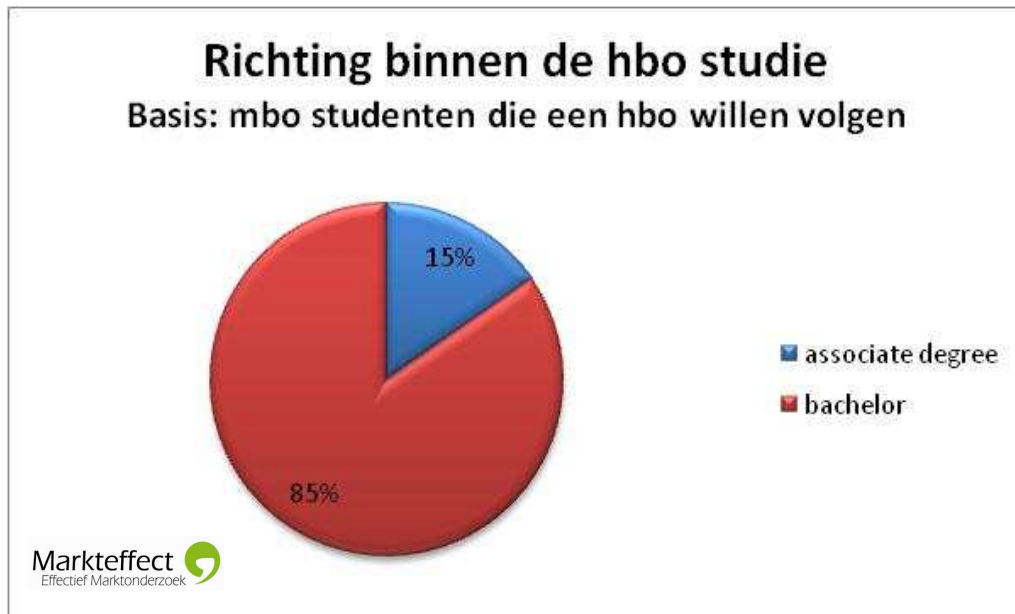
Scholieren van mbo niveau 4 die verder willen gaan studeren aan het hbo kunnen een Bacheloropleiding of een Associate Degree (AD) volgen. Een Bacheloropleiding is doorgaans een vierjarige opleiding. AD-opleidingen zijn in 2006 in Nederland geïntroduceerd om mbo'ers die willen doorleren een alternatief naast de bestaande, vierjarige hbo-opleiding te bieden. Een AD duurt circa twee jaar en is een graad binnen het hoger beroeps onderwijs. Omdat zowel een AD als Bachelor aangeboden worden door scholen in het Hoger Beroeps Onderwijs, refereren we in deze rapportage naar deze twee opleidingen als opleidingen op hbo niveau.

Het merendeel van de mbo studenten die verder willen studeren geeft aan hierna een hbo studie te willen volgen (92%). Een klein deel van de mbo studenten wil doorgroeien naar de universiteit (2%) en een klein deel twijfelt nog of ze na de hbo studie nog een universitaire studie willen volgen (6%). Van de twijfelaars geeft 90% aan waarschijnlijk voor een hbo te kiezen. Wanneer we de antwoorden van de twijfelaars optellen bij degenen die al weten welke opleiding ze willen volgen, zien we het volgende:

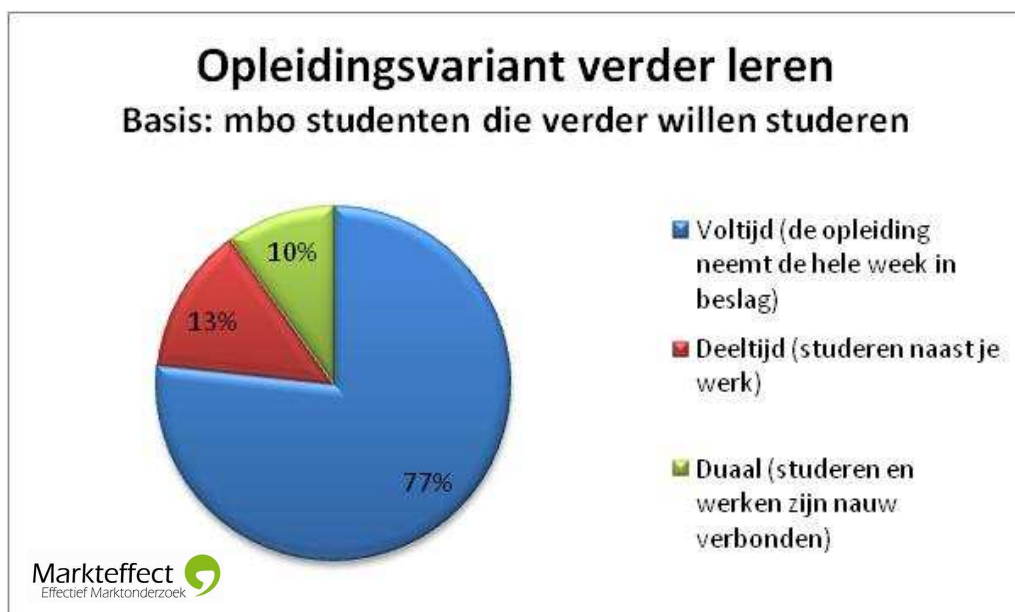
Figuur 3.1.1a Vervolgopleiding mbo studenten die verder willen studeren. Inclusief twijfelaars.

Het merendeel van de mbo studenten die van plan zijn een hbo studie te volgen willen Bachelor gaan volgen (81%). Toch is de belangstelling voor de nieuw geïntroduceerde Associate Degree groot te noemen: 9% van de mbo'studenten heeft interesse in een Associate Degree. Ook hier zien we een groep twijfelaars (10%). Van de twijfelaars zou tweederde voor een Associate Degree (65%) kiezen als ze nu de keuze moesten maken. We tellen de keuzes van de twijfelaars op bij de studenten die een duidelijke voorkeur hebben. We concluderen dat uiteindelijk een op de zes mbo studenten een Associate Degree wil gaan volgen (15%), een lichte stijging in vergelijking met het NSKO 2010 (13%). Dat 1 op de 6 mbo'ers interesse heeft in het volgen van een AD is veel in vergelijking met het aantal mbo'studenten (1,5%) dat de afgelopen jaren daadwerkelijk voor een AD heeft gekozen. Dit wijst erop dat hier sprake kan zijn van een groeiemarkt voor HBO-instellingen.

Figuur 3.1.1b Richting binnen het hbo, basis: mbo studenten die een hbo willen volgen. Inclusief twijfelaars.

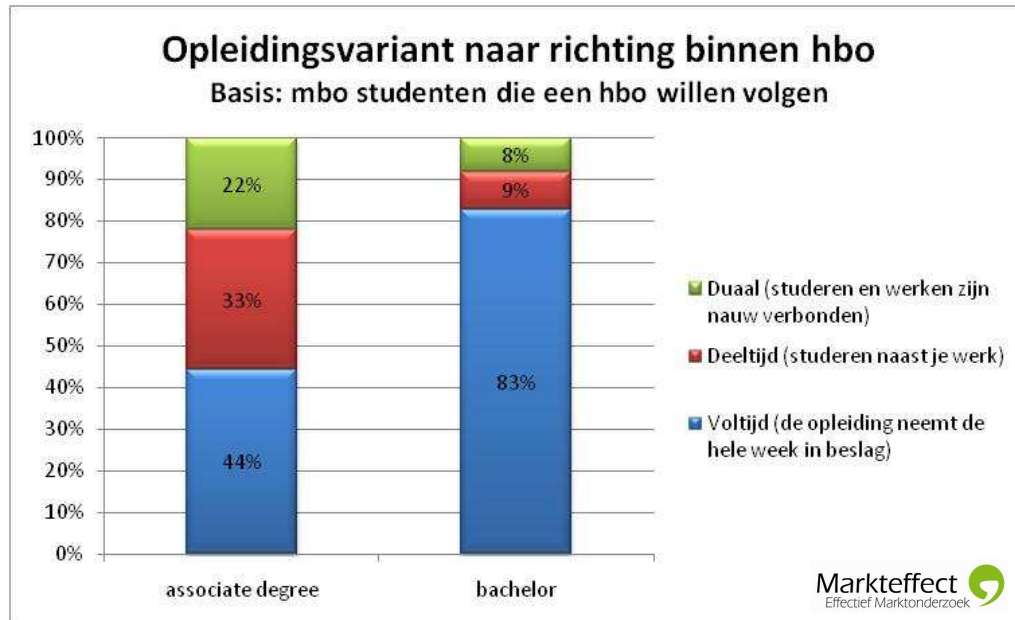
Het grootste deel van de mbo studenten dat verder wil studeren wil dit voltijd gaan doen (77%). Daarentegen is 13% van plan om deeltijd te gaan studeren, en 10% wil een duale studie volgen.

Figuur 3.1.1c Opleidingsvariant verder leren. Basis: mbo studenten die verder willen studeren

Mbo studenten die een Associate Degree willen gaan volgen, geven vaker aan dit duaal (22%) of in deeltijd (33%) te willen doen. Ten opzichte van 2010 geeft relatief weinig toekomstige Bachelor studenten ervoor om de opleiding in

deeltijd te willen volgen (9% tegenover 20% in 2010). We zien hierbij geen verschil tussen mannen en vrouwen.

Figuur 3.1.1d Keuze opleidingsvariant, naar richting binnen het hbo.

3.1.2 Havisten en verder studeren

Het merendeel van de havisten dat verder wil studeren is van plan om een opleiding op hbo niveau te gaan volgen (91%). De havisten die kiezen om door te stromen naar het wo zullen eerst hun propedeuse op het hbo moeten halen of moeten doorstromen naar het vwo.

Van de havisten die nog twijfelen tussen doorstromen naar het wo en het volgen van een hbo geeft tweederde (67%) de voorkeur aan het volgen van een opleiding op hbo niveau.

Figuur 3.1.2a Vervolgopleiding mbo studenten die verder willen studeren. Inclusief twijfelaars.

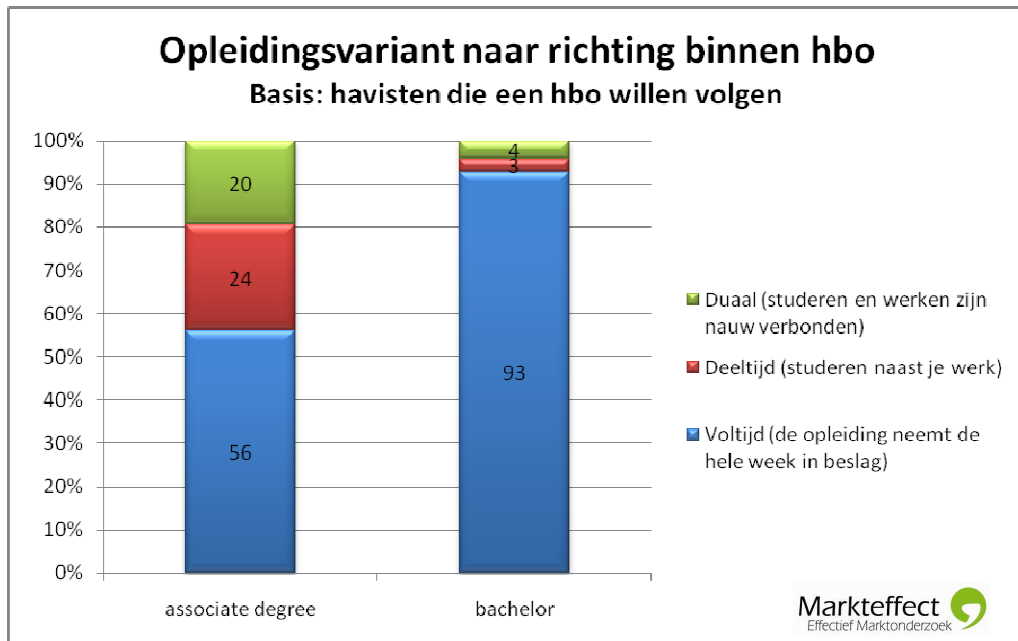
De meeste havisten die kiezen voor een opleiding op hbo niveau geeft zeker de voorkeur aan het volgen van een Bachelor (96%). Als we hier de twijfelaars bij optellen zien we dat, in tegenstelling tot het mbo, 97% van de havisten voor een Bachelor kiest. Deze voorkeur is in overeenstemming met het idee dat de AD juist voor mbo afgestudeerde een aantrekkelijke route is. Hoewel het mogelijk is om na een AD door te stromen naar een reguliere hbo-opleiding op bachelorniveau is dit voor havo leerlingen kennelijk geen voor de hand liggende weg.

Figuur 3.1.2b Welke richting havisten kiezen die op hbo niveau verder willen studeren

Het merendeel van de havisten wil de opleiding voltijd gaan volgen (93%). Ook hier zien we dat havisten die een Associate Degree willen volgen die vaker duaal (17%) of deeltijd (17%) willen doen. We zien hierbij geen verschil tussen mannen en vrouwen.

Figuur 3.1.2c Keuze opleidingsvariant, naar richting binnen het hbo.

3.1.3 Vwo'ers en verder studeren

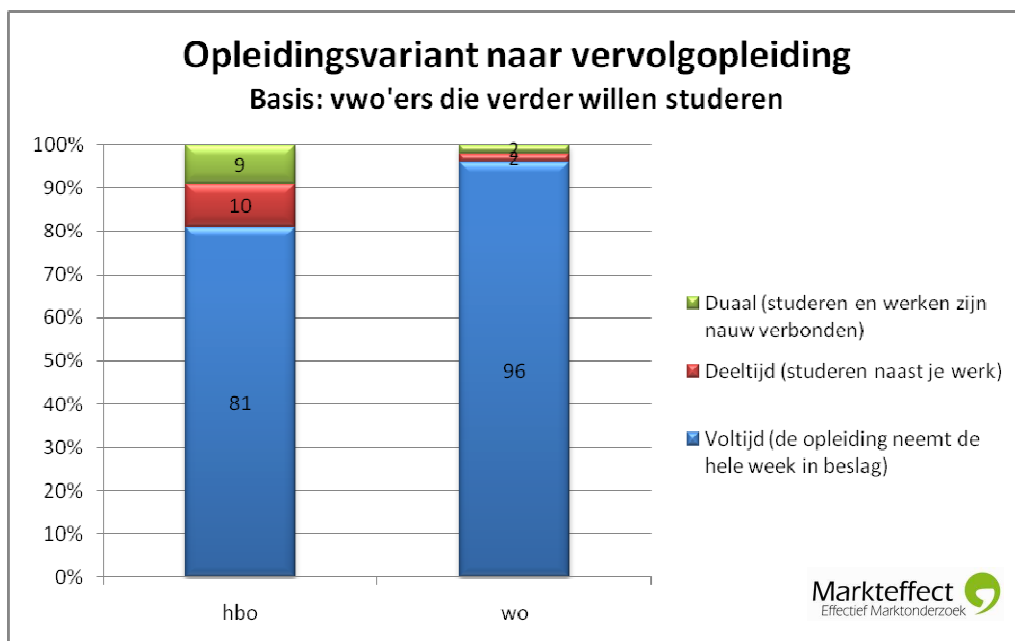
Driekwart van de vwo scholieren die verder wil studeren wil een opleiding gaan volgen op wo niveau (74%). 13% van de vwo scholieren twijfelt nog tussen een hbo en een wo studie. Hiervan kiest het merendeel uiteindelijk ook voor een wo studie (80%). Samenvattend zien we dan ook dat 80% voor een wo studie kiest. Deze resultaten komen overeen met de keuzes van de scholieren in 2010.

Figuur 3.1.3a Vervolgopleiding vwo'ers.

Vwo leerlingen kiezen vrijwel helemaal niet voor een AD (1%).

Vooraf het deel van de vwo scholieren dat een wo opleiding wil gaan volgen is van plan om voltijd verder te gaan studeren (96%). Mannelijke vwo scholieren geven vaker aan hun hbo opleiding duaal te willen volgen (9%) dan hun vrouwelijke collega's (4%). Bij scholieren die een wo opleiding willen volgen zien we geen verschil in geslacht tussen de opleidingsvarianten.

Figuur 3.1.3b Opleidingsvariant, naar vervolgoeding

3.2 Naamsbekendheid

Aan alle mbo niveau 4, havo en vwo scholieren (dus ook degenen die niet verder willen studeren) is gevraagd welke hogescholen en universiteiten zij kennen (de spontane en de geholpen keuze). In deze paragraaf bekijken we de landelijke bekendheid van hogescholen en universiteiten onder de Nederlandse scholieren. Indien u benieuwd bent naar de bekendheid per regio kunt u contact opnemen met Markteffect, via info@markteffect.nl.

We kijken eerst naar de bekendheid van de hogescholen onder alle scholieren. Daarna gaan we de bekendheid van Nederlandse universiteiten onderzoeken. De bekendheid van universiteiten is alleen onder vwo scholieren onderzocht.

Hogescholen

Wanneer scholieren gevraagd wordt welke hogescholen zij kennen wordt Hogeschool Utrecht door de meeste studenten als eerste genoemd (13%). Ook Hogeschool Inholland (10%) en Fontys Hogescholen (10%) worden vaak als eerste genoemd. Andere hogescholen die vaak als eerste genoemd worden zijn Hogeschool van Amsterdam (8%), Avans Hogeschool (7%) en Hogeschool van Arnhem en Nijmegen (7%). Dit is weergegeven in onderstaande word cloud, waarin de dikst gedrukte hogescholen het meest als eerste genoemd zijn. Een beduidend verschil ten opzichte van 2010 is de top of mind bekendheid van Hogeschool Rotterdam: deze is qua top-of-mind naamsbekendheid gedaald van de 3e naar de 7e plaats. Daarentegen is Hogeschool Inholland gestegen van plaats 5 naar de 2e plaats.

Figuur 3.2a

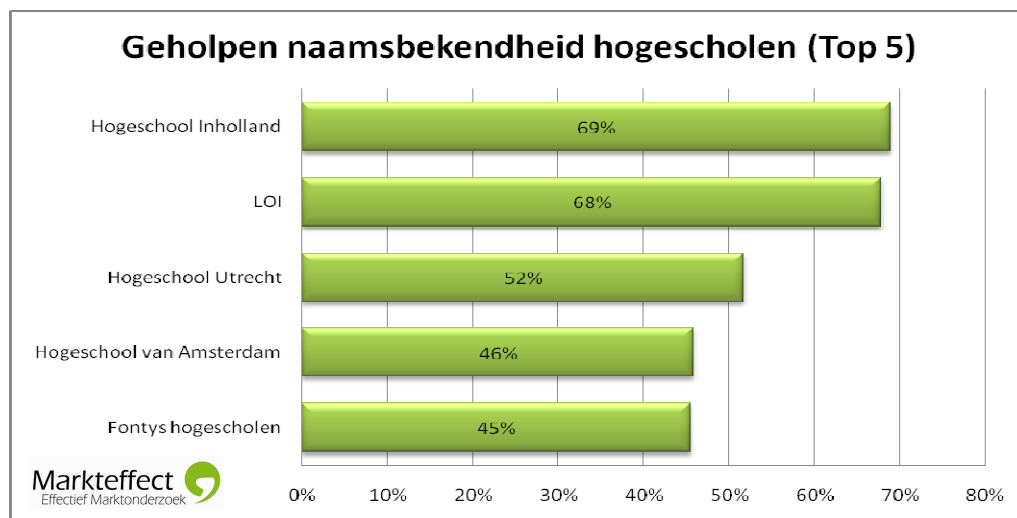
Top-of-mind naamsbekendheid hogescholen voor alle mbo, havo en vwo scholieren

Als wordt gekeken naar de totale spontane naamsbekendheid (maximaal vier hogescholen) dan komt Hogeschool Inholland het meeste voor (41%). Daarnaast worden Hogeschool Utrecht (32%), Fontys Hogescholen (25%) en Hogeschool van Amsterdam (25%) vaak genoemd. Deze top-4 komt overeen met de top 4 van het NSKO 2010. Echter, in het NSKO 2010 werd Hogeschool Utrecht het meest spontaan genoemd; nu is dat Hogeschool Inholland.

Figuur 2.2b Spontane naamsbekendheid hogescholen voor alle mbo, havo en vwo scholieren

Naast spontane naamsbekendheid is ook de geholpen naamsbekendheid onderzocht: de scholieren is een lijst voorgelegd met alle namen van Nederlandse hogescholen en gevraagd aan te geven welke hogescholen ze kennen. Hogeschool Inholland is geholpen het meest bekend onder scholieren; ruim tweederde van alle scholieren geeft aan Inholland te kennen (69%). Dit percentage is gestegen ten opzichte van 2010: toen gaf 58% van de scholieren aan Inholland te kennen. Het is opvallend dat het LOI spontaan door bijna geen enkele scholier wordt genoemd, terwijl het LOI geholpen het meest bekend is.

Figuur 3.2c Top 3 geholpen naamsbekendheid hogescholen voor alle mbo, havo en vwo scholieren

Deze bekendheid verschilt per deelgebied van Nederland.

Universiteiten

Buiten de bekendheid van hogescholen is ook de bekendheid van universiteiten gemeten. Omdat alleen vwo scholieren direct kunnen doorstromen naar een universiteit, bekijken we de naamsbekendheid van universiteiten onder vwo scholieren in heel Nederland.

Universiteit Utrecht wordt, net als in 2010, bij de vwo scholieren het vaakst als eerste genoemd (15%). Rijksuniversiteit Groningen (12%), Radboud Universiteit Nijmegen (11%), Universiteit van Amsterdam (11%) en Technische Universiteit Delft (8%) vullen de top-5 aan.

Markteffect
Effectief Marktonderzoek

Figuur 3.2d Top-of-mind naamsbekendheid universiteiten onder vwo scholieren in heel Nederland

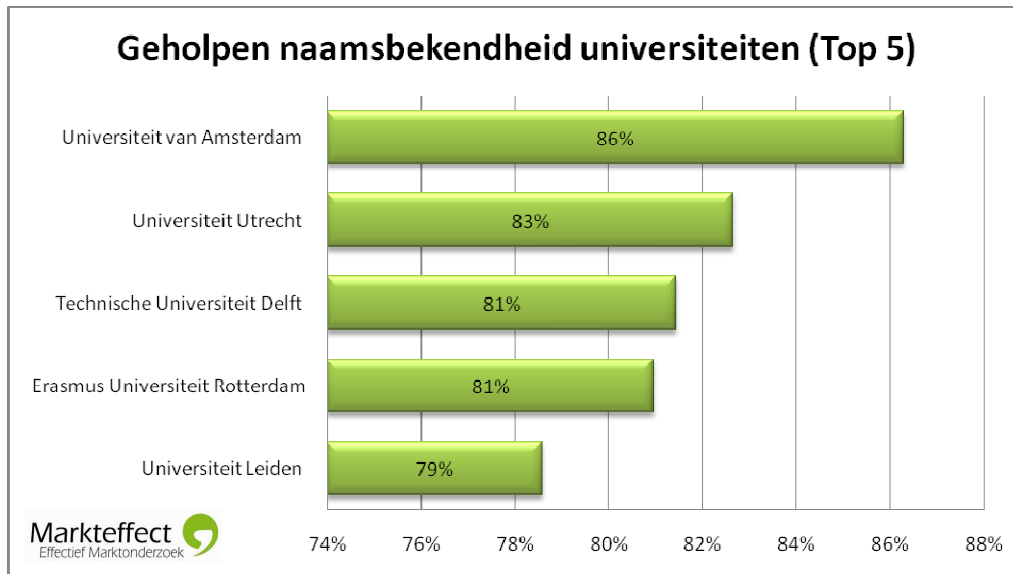
Spontaan worden vooral Universiteit Utrecht (47%), Universiteit van Amsterdam (45%) en Vrije Universiteit (41%) genoemd door de wo scholieren. Open Universiteit Nederland (0%) en Nyenrode Business Universiteit (1%) worden het minst spontaan genoemd. De spontane herkenning wordt weergegeven in onderstaande word cloud.

Markteffect
Effectief Marktonderzoek

Figuur 3.2e Spontane naamsbekendheid universiteiten onder vwo scholieren in heel Nederland

Hoewel Universiteit van Amsterdam bij de geholpen keuze het meest bekend is onder de vwo scholieren, volgen Universiteit Utrecht, Technische Universiteit Delft en Erasmus Universiteit Rotterdam op de voet. Universiteit Leiden komt op de vijfde plek (79%).

Figuur 3.2f Top 5 geholpen naamsbekendheid universiteiten onder vwo scholieren in Nederland

Deze bekendheid verschilt per deelgebied van Nederland.

We zien een verschil in geholpen naamsbekendheid in 2011 ten opzichte van 2010. Vorig jaar stond Erasmus Universiteit Rotterdam nog op de eerste plek, met een naamsbekendheid van 89%. De Technische Universiteit Delft en Universiteit van Amsterdam volgden in 2010 Erasmus Universiteit op de voet met een naamsbekendheid van 88%. Qua geholpen naamsbekendheid is ook Radboud Universiteit Nijmegen gedaald: waar vorig jaar 86% van de scholieren aangaf deze universiteit te kennen, is dit nu 75%. We concluderen dat scholieren in 2011 over het algemeen minder bekend zijn met universiteiten.

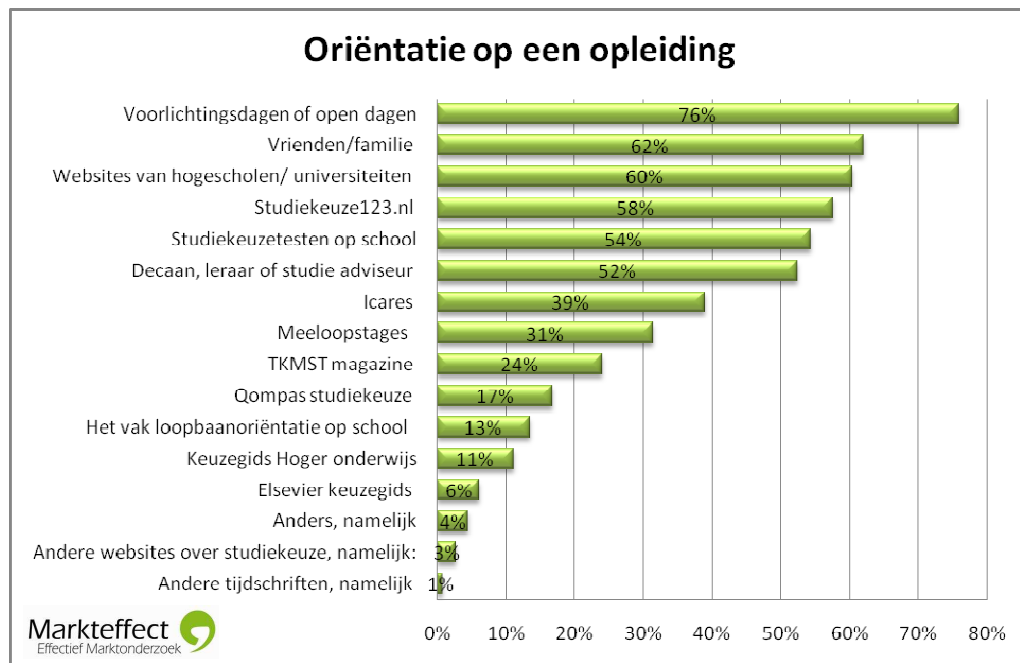
3.3 Oriëntatie op studiekeuze

Het maken van een studiekeuze is geen gemakkelijke taak; om tot een keuze te komen gaat een oriëntatieproces aan vooraf. In dit hoofdstuk bekijken we op welke manieren de scholieren zich oriënteren op een vervolgopleiding. Tevens gaan we dieper in op de sector en branche waarin zij willen studeren. Tot slot bekijken we op welke hogescholen en universiteiten scholieren zich oriënteren.

In Figuur 3.3a zien we dat scholieren ter oriëntatie op hun studiekeuze vooral van voorlichtingsmogelijkheden gebruik maken waarbij persoonlijk contact plaatsvindt. Voorlichtingsdagen of open dagen bezoeken zijn hierbij twee activiteiten die de meeste scholieren ondernemen om zich te oriënteren op hun studiekeuze. Het percentage dat hieraan deelneemt is wel licht gedaald ten opzichte van vorig jaar: toen gaf 83% aan voorlichtingsdagen of open dagen te bezoeken.

Buiten voorlichting waarbij persoonlijk contact plaatsvindt worden tevens voorlichtingsmiddelen die via het internet worden aangeboden door veel scholieren gebruikt. Zo zien we dat het bezoeken van websites van hogescholen en universiteiten door 6 op de 10 scholieren wordt uitgevoerd ter oriëntatie, een lichte daling ten opzichte van vorig jaar; toen gaf 65% aan hier gebruik van te maken.

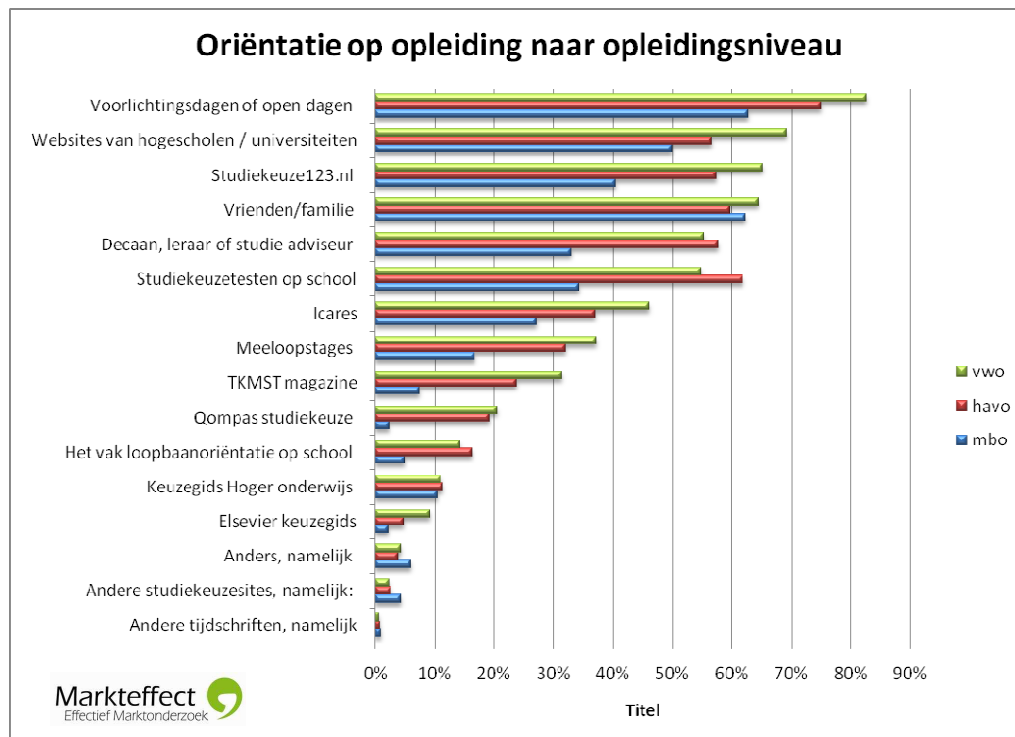
Tot slot zien we dat er minder scholieren zijn die gebruik maken van fysieke voorlichtingsmiddelen waarbij geen persoonlijk contact plaatsvindt, zoals de Elsevier Keuzegids of Keuzegids Hoger onderwijs. De Elsevier Keuzegids wordt door slechts 6% van de studenten gebruikt voor oriëntatie. Ten opzichte van het NSKO van 2010 is dit percentage onveranderd gebleven.

Figuur 3.3a Manieren waarop mbo'ers, havisten en vwo'ers zich oriënteren op een vervolgopleiding

Wat betreft oriëntatie op een opleiding zien we verschillen tussen vwo'ers, havisten en mbo'ers. Zo bezoeken relatief meer vwo'ers open dagen en websites van hogescholen en universiteiten dan havisten en mbo'ers. Daarentegen maken havisten meer gebruik van studiekeuzetesten op school. Bovendien concluderen we dat vwo'ers meer gebruik maken van de diverse oriëntatiemogelijkheden om zich op een studie te oriënteren dan havisten en mbo'ers. Dit is weergegeven in de figuur op de volgende pagina.

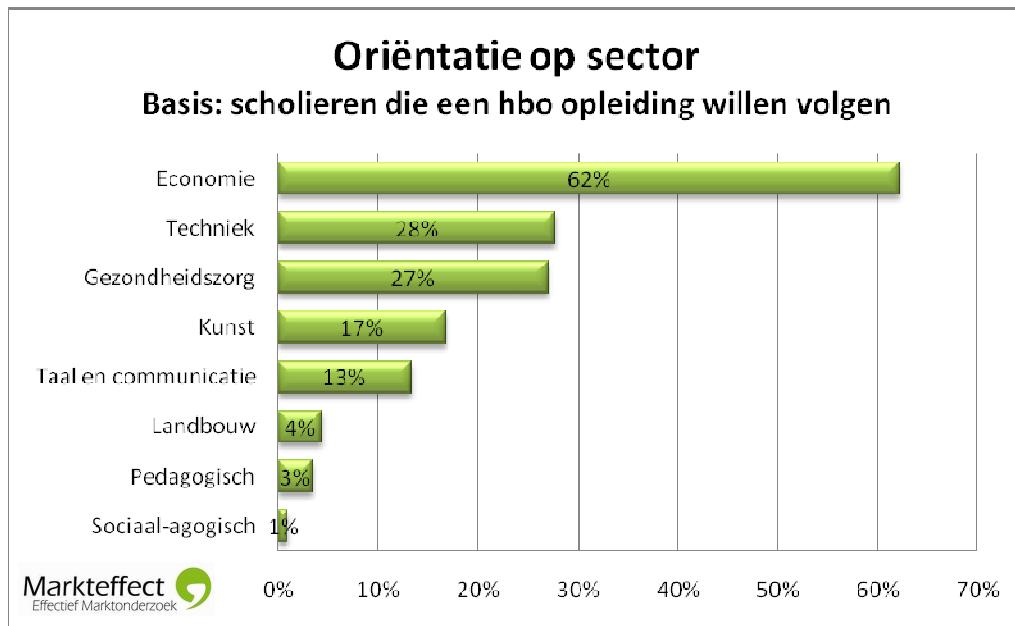

Figuur 3.3b Oriëntatie naar opleidingsniveau

Sectoren

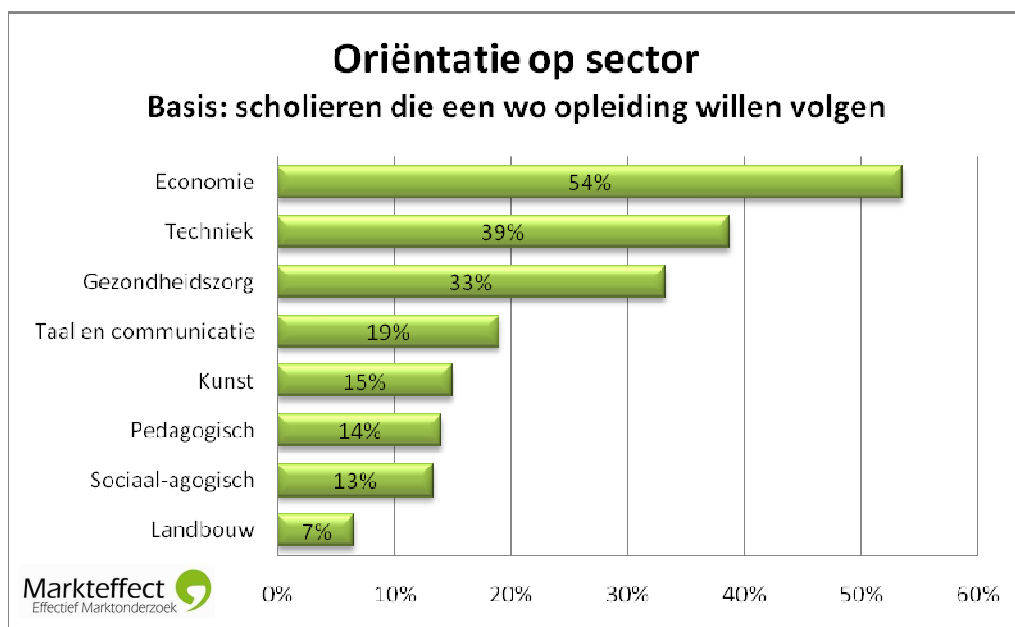
Scholieren kunnen zich oriënteren op verschillende sectoren. De sectoren die we onderscheiden zijn economie, techniek gezondheidszorg, kunst, pedagogisch, sociaal-agogisch, landbouw en taal & communicatie (HBO-raad). Tot een sector behoren verschillende branches (gedefinieerd door Icares). Zo valt de branche automotive bijvoorbeeld bij de sector techniek. In bijlage 2 is een overzicht opgenomen van branches met bijbehorende sectoren. In deze paragraaf bekijken we op welke sectoren scholieren zich oriënteren.

Bijna tweederde van de scholieren die een hbo opleiding willen volgen, en die zich al oriënteren op een sector, oriënteert zich op de sector economie (62%). Daarentegen is de oriëntatie op sectoren sociaal-agogisch (1%), pedagogisch (3%) en landbouw (4%) relatief laag. Dit is weergegeven in de figuur op de volgende pagina.

Figuur 3.3c Oriëntatie op sector. Basis: scholieren die en hbo opleiding willen volgen

Van de scholieren die zich oriënteren op een sector, oriënteert ruim de helft van de scholieren die een wo opleiding willen volgen zich op de sector economie. Slechts een enkele scholier oriënteert zich op opleidingen binnen de sector landbouw.

Figuur 3.3d Oriëntatie op sector. Basis: scholieren die een wo opleiding willen volgen

Hoewel ruim een derde (37%) van de scholieren zich richt op opleidingen binnen één sector, zien we dat ongeveer een even groot deel (32%) zich op twee sectoren oriënteert. Ruim een op de tien scholieren (13%) oriënteert zich

zelfs op drie sectoren. Ruim een zesde stelt zich helemaal niet te oriënteren op sectoren.

Scholieren die aan een universiteit willen gaan studeren kijken het meeste rond: zo geeft ruim een kwart (28%) van hen aan dat zij zich oriënteren op opleidingen in 3 sectoren.

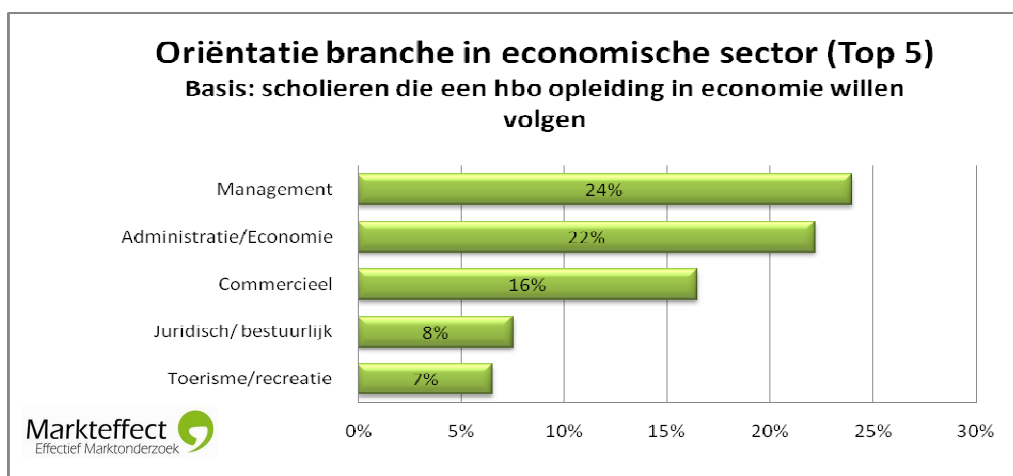
Scholieren die een hbo opleiding willen gaan volgen in de sector economie oriënteren zich ook op opleidingen in de richtingen gezondheidszorg (16%), taal en communicatie (15%), techniek (14%) of kunst (11%).

Scholieren die een wo opleiding willen volgen in de sector techniek bekijken ook andere opleidingen, vooral binnen de sector gezondheidszorg (39%). 37% van hen oriënteert zich ook op een opleiding economie, 13% op een opleiding in de sector landbouw.

Branches

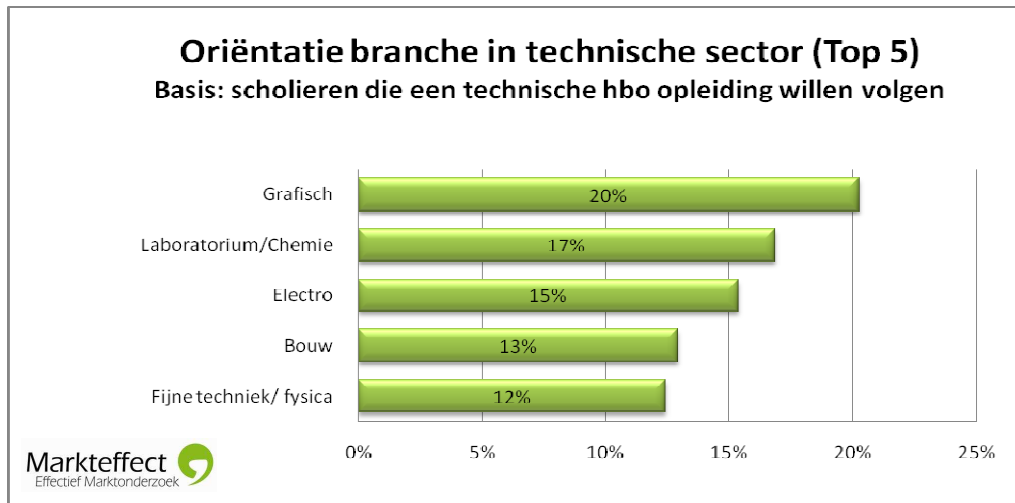
Scholieren kunnen zich ook binnen de sector oriënteren op verschillende branches. In deze paragraaf geven we hiervan een aantal voorbeelden. Indien u aanvullende informatie wenst over de oriëntatie op verschillende branches, kunt u contact opnemen met Markteffect via info@markteffect.nl.

We zien bijvoorbeeld dat toekomstige hbo'ers die zich oriënteren op een opleiding in de sector economie vooral interesse hebben in management (24%), administratie/economie (22%) en commercieel (16%).

Figuur 3.3e Top 5 branches binnen de sector economie waar toekomstige hbo'ers zich op oriënteren.

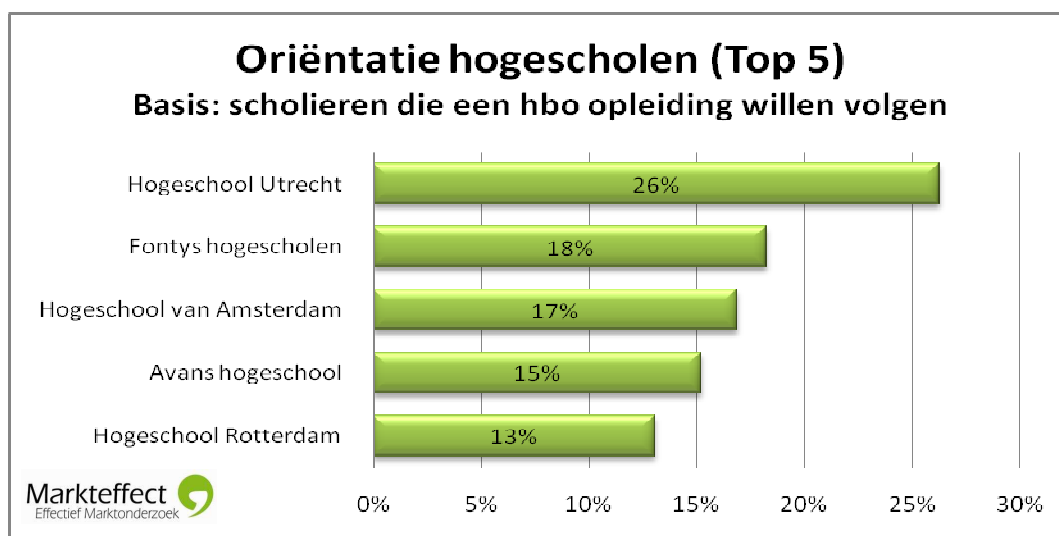
Toekomstige hbo studenten die zich oriënteren in de technische richting, zijn vooral geïnteresseerd in de grafische branche (20%) en de branche laboratorium/chemie (17%).

Figuur 3.3f Opleidingen binnen de sector landbouw waar toekomstige hbo'ers zich op oriënteren

Oriëntatie op hogescholen

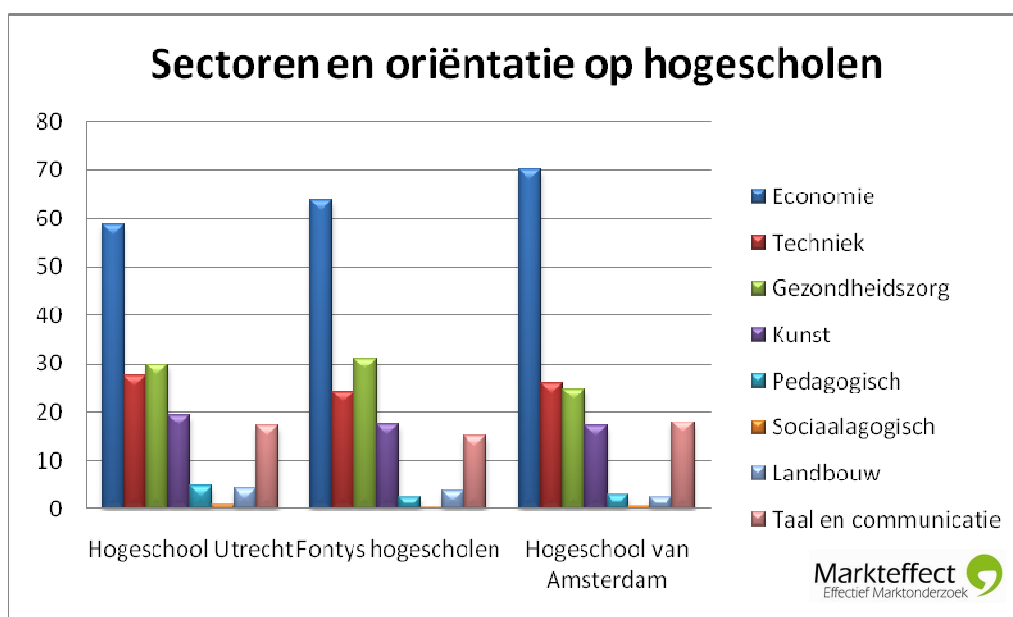
Scholieren die een hbo opleiding willen volgen oriënteren zich vooral op Hogeschool Utrecht (26%), Fontys Hogescholen (18%) en Hogeschool van Amsterdam (17%). In onderstaande figuur is een top 5 weergegeven van de hogescholen waar scholieren zich het meest op oriënteren.

Figuur 3.3g Top 5 hogescholen waar toekomstige hbo'ers zich op oriënteren.

Scholieren kunnen zich op meerdere hogescholen oriënteren. Scholieren die zich op Hogeschool van Arnhem en Nijmegen oriënteren, richten zich ook op Hogeschool Utrecht (37%) en Fontys hogescholen (21%).

Vervolgens bekijken we op welke sectoren scholieren zich oriënteren die overwegen aan Hogeschool Utrecht, Fontys hogescholen en Hogeschool van Amsterdam (de top 3) te studeren. Deze scholen trekken een breed georiënteerd publiek aan.

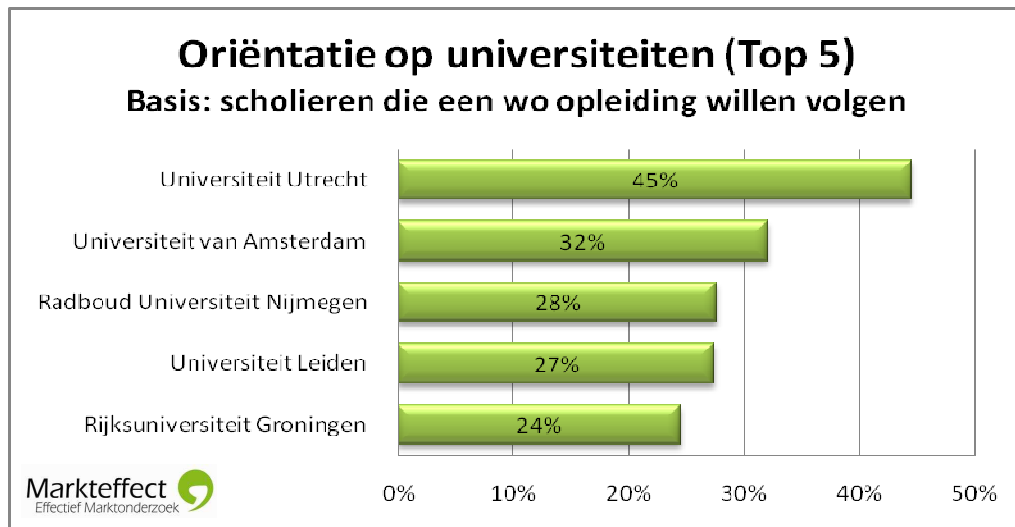

Figuur 3.3h Sectoren waar toekomstige hbo studenten zich oriënteren, naar top 3 hogescholen.

Hogescholen die zich profileren op een bepaald gebied, zoals NHTV en ArtEZ Hogeschool voor de kunsten weten vooral de aandacht van de scholieren te trekken die zich in één specifieke sector oriënteren.

Oriëntatie op universiteiten

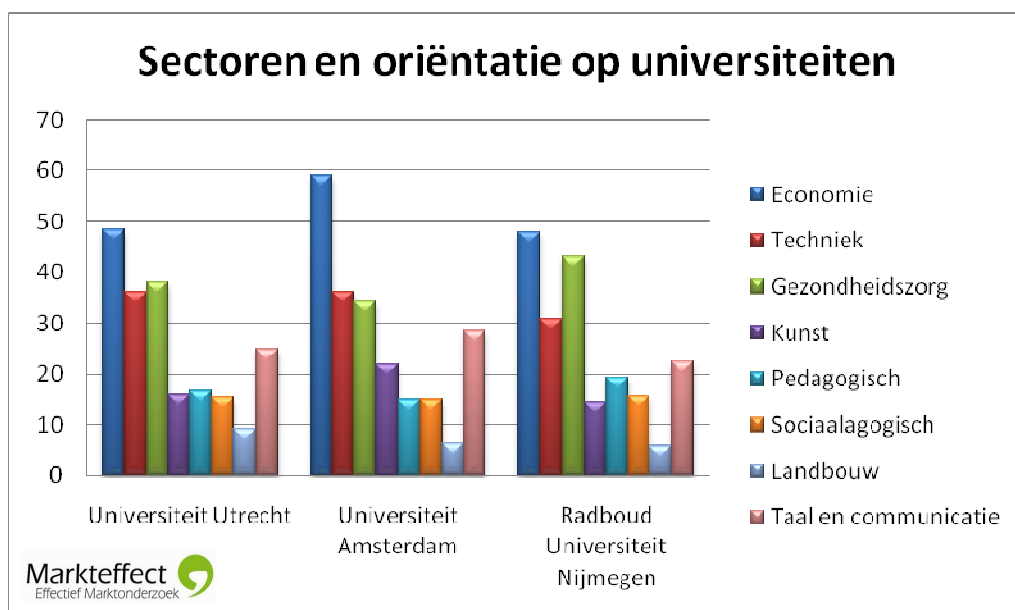
Bijna de helft van de scholieren die een wetenschappelijke opleiding willen volgen oriënteert zich op Universiteit Utrecht (45%). Daarentegen oriënteert slechts een op de twintig scholieren zich bij Nyenrode Business Universiteit (5%). De top 5 komt overeen met de top 5 in het NKSO van 2010.

Figuur 3.3i Top 5 universiteiten waar toekomstige wo'ers zich op oriënteren.

Ook hier konden scholieren meerdere universiteiten kiezen waar ze zich op oriënteren. Zo richten scholieren die zich bij Technische Universiteit Delft oriënteren zich ook op Technische Universiteit Eindhoven (53%). Daarnaast oriënteren ze zich ook bij Universiteit Utrecht (27%) en Universiteit Leiden (26%).

Scholieren die zich oriënteren op Universiteit van Amsterdam zijn relatief vaak scholieren die zich oriënteren op de sector economie (59%). Daarentegen oriënteren scholieren die aan het kijken zijn bij Radboud Universiteit Nijmegen zich vaker op gezondheidszorg (43%).

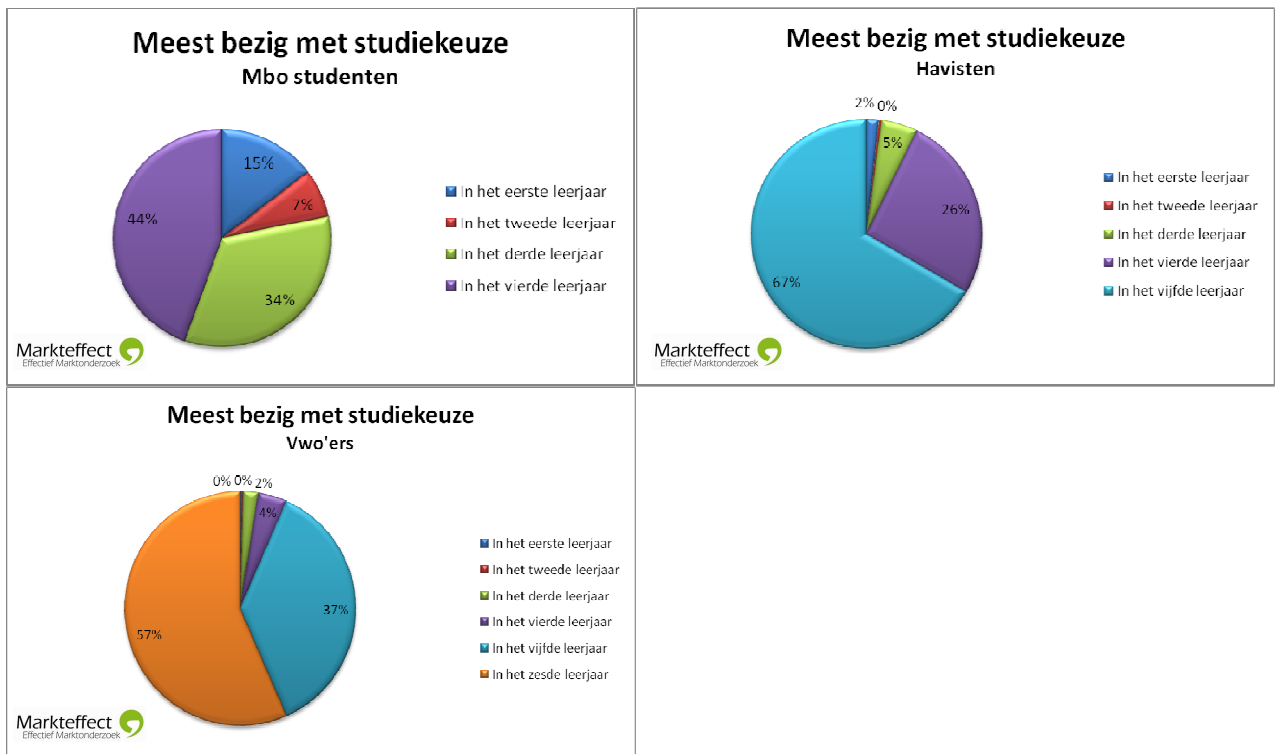
Figuur 3.3j Sectoren waar toekomstige wo studenten zich op oriënteren, naar top 3 universiteiten.

3.4 Keuzebesluit

Nadat scholieren zich hebben georiënteerd op de diverse opleidingsmogelijkheden, zullen zij uiteindelijk een keuze moeten maken voor een studie. In deze paragraaf bekijken we in welke periode de scholieren zich het meest bezig houden met hun studiekeuze. Vervolgens kijken we welke hogescholen of universiteiten de scholieren kiezen en in welke branche zij willen gaan studeren. Bovendien bekijken we of de scholieren al een keuze hebben gemaakt en wanneer zij deze keuze hebben gemaakt. Tenslotte kijken we naar het verwachte keuzemoment voor de scholieren die nog geen keuze gemaakt hebben.

Meest bezig met studiekeuze

Scholieren stellen dat ze in het laatste jaar van hun studie zich het meest bezig te houden met hun studiekeuze. Vooral havisten en vwo'ers zijn in hun laatste jaar het meest bezig met hun studiekeuze. Daarentegen is een groot deel van de scholieren in hun derde jaar het meest bezig met studiekeuze. Dit geldt vooral voor mbo studenten en vwo leerlingen. We zien hierbij geen verschillen tussen mannen en vrouwen.

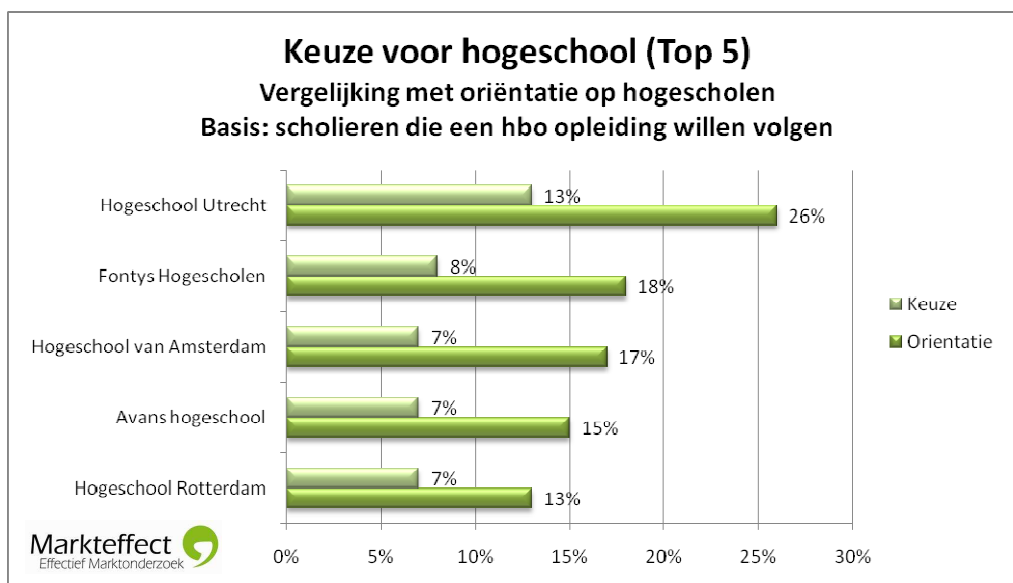

Figuur 3.4a. Wanneer de scholieren het meest bezig zijn met hun studiekeuze. Per opleidingsniveau. Scholieren die een Associate Degree willen volgen beginnen eerder met hun studiekeuze dan scholieren die een hbo bachelor of wo opleiding willen volgen. Zo geeft 24% van de mbo scholieren die een Associate Degree willen volgen aan zich in het eerste jaar van hun mbo opleiding het meest bezig te houden de keuze voor een vervolgstudie, tegenover 12% van de mbo leerlingen die een bachelor willen gaan volgen.

Leerlingen in het laatste jaar van hun middelbare of mbo opleiding stellen dat ze in het laatste jaar het meest bezig zijn met hun studiekeuze.

Keuze voor hogescholen

Wanneer toekomstige hbo'ers gevraagd werd om aan te geven welke hogeschool ze zouden kiezen als ze nu een keuze moesten maken, gaf het grootste deel aan Hogeschool Utrecht te kiezen. De gegeven antwoorden komen overeen met de top 5 hogescholen waar de scholieren zich oriënteren.

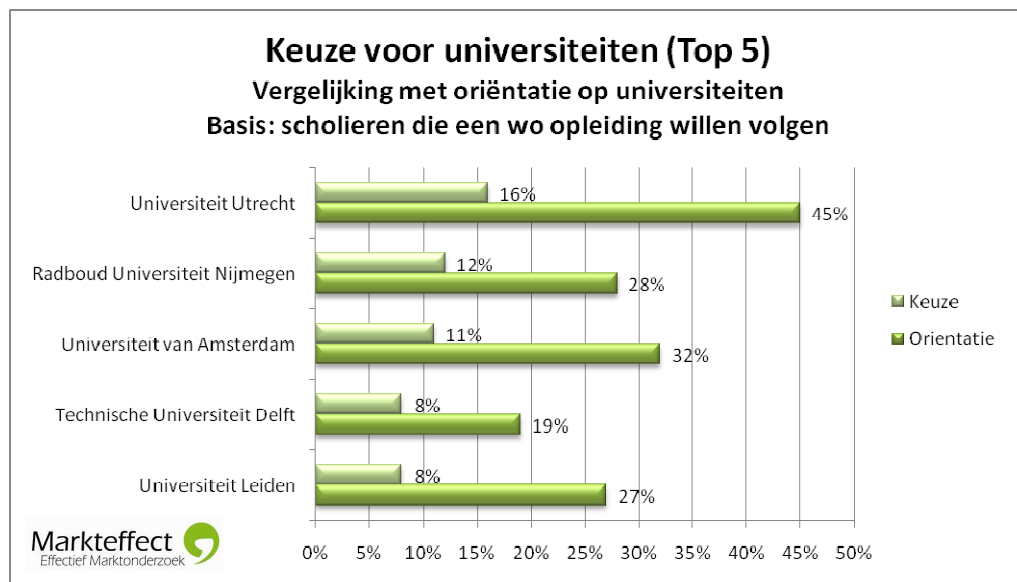

Figuur 3.4b Als scholieren nu een keuze moesten maken, welke hogeschool zouden zij dan kiezen? Top 5 keuzes voor hogescholen zijn weergegeven.

Keuze voor universiteiten

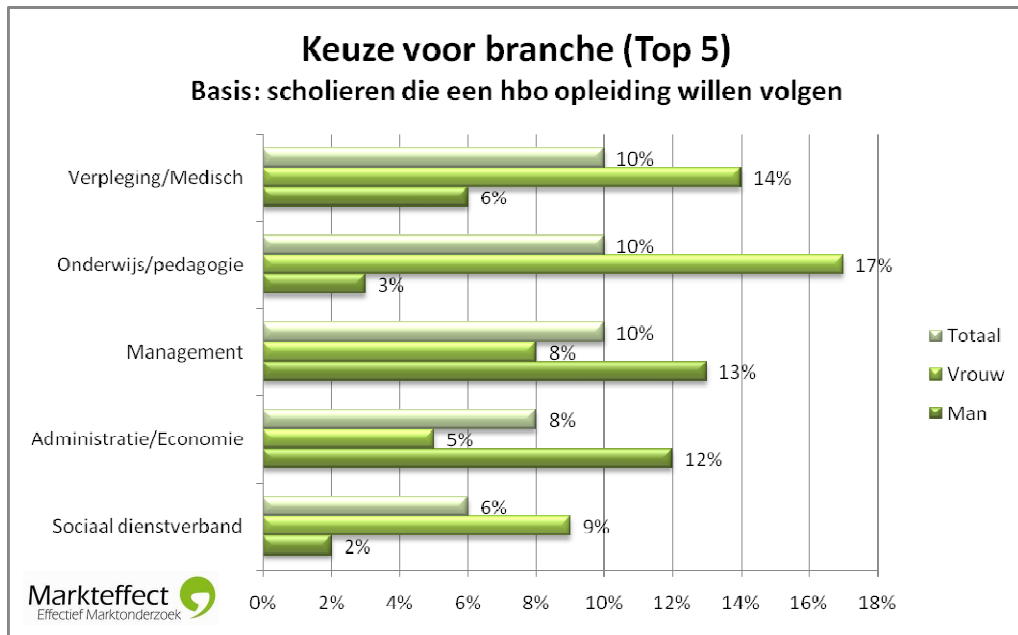
Als ze nu een keuze moesten maken, zou bijna een zesde van de toekomstige wo studenten kiezen voor Universiteit Utrecht (16%). Hoewel minder scholieren zich oriënteren op een de Technische Universiteit Delft, weet deze universiteit wel meer scholieren over de streep te trekken om aan de Technische Universiteit te gaan studeren. Hoewel veel scholieren zich oriënteren op de Rijksuniversiteit Groningen, wordt deze universiteit minder vaak gekozen als de universiteit die ze zouden kiezen als ze nu een keuze moesten maken.

Figuur 3.4c Als scholieren nu een keuze moesten maken, welke universiteit zouden zij dan kiezen? Top 5 keuzes voor universiteiten zijn weergegeven.

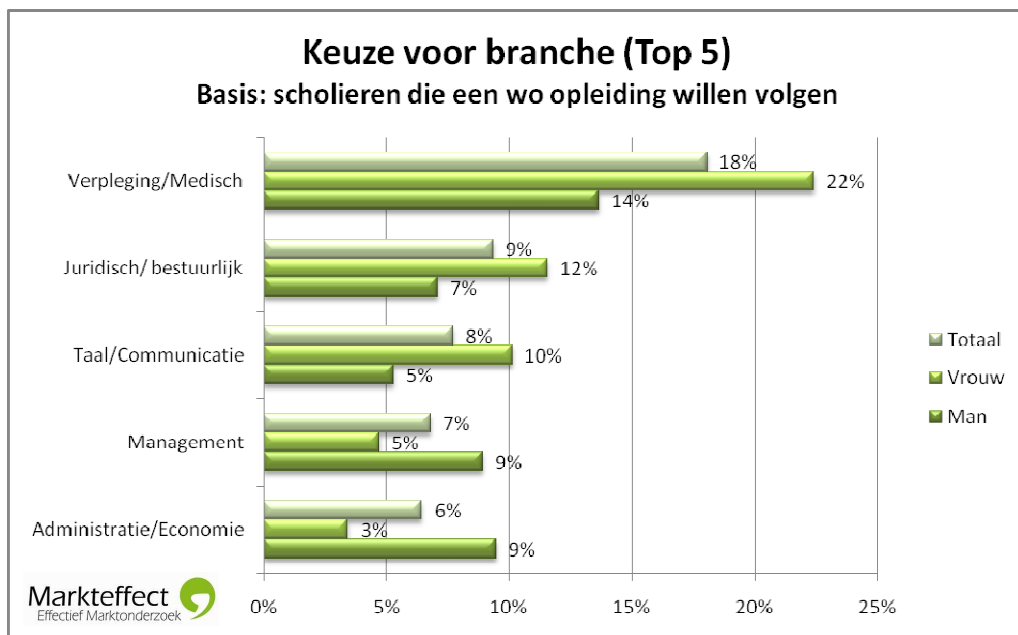
Branche

Scholieren die een hbo opleiding willen volgen zouden nu kiezen voor de richting verpleging/ medisch (10%), onderwijs/ pedagogie (10%) of management (10%). Onderwijs/ pedagogie is vooral populair onder vrouwen (17%), terwijl mannen het vaakst kiezen voor de richting management (13%).

Figuur 3.4d Als scholieren nu een keuze moesten maken, welke branche zouden zij dan kiezen? Top 5 keuzes voor branche zijn weergegeven voor toekomstige hbo'ers, naar geslacht.

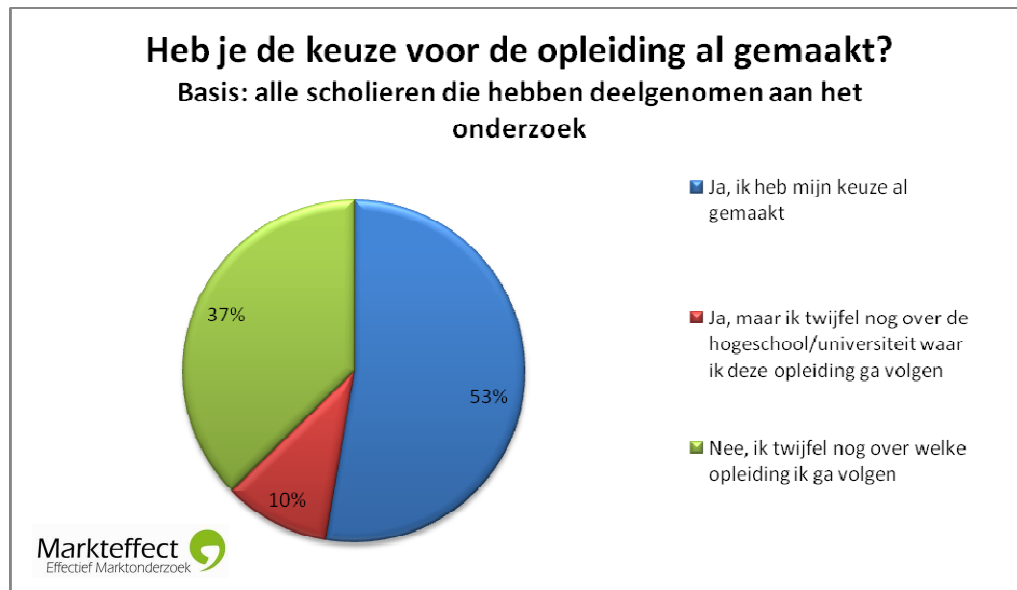
Toekomstige wo studenten kiezen, als ze nu een keuze moesten maken, vooral voor een opleiding in de verpleging/medische branche (18%). Slechts 7% zou nu voor management kiezen, terwijl 24% van de scholieren zich hierop oriënteert. De richting onderwijs/pedagogie (niet in de Top 5) is populair onder vrouwelijke toekomstige wo studenten: 9% zou nu voor deze richting kiezen. Daarentegen zou slechts 2% van de mannen deze richting kiezen.

Figuur 3.4e Als scholieren nu een keuze moesten maken, welke branche zouden zij dan kiezen? Top 5 keuzes voor branche zijn weergegeven voor toekomstige wo'ers, naar geslacht.

Keuzepunt

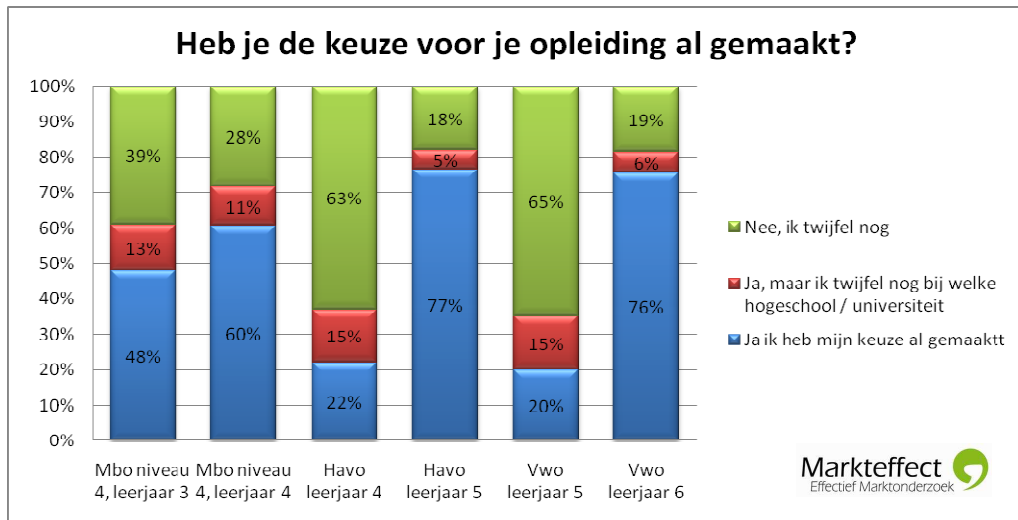
Hoewel het merendeel van de scholieren aangeeft de keuze voor de opleiding al gemaakt te hebben (53%), twijfelt nog ruim een derde over de keuze voor de opleiding (37%). Er zijn geen verschillen met het NSKO 2010.

Figuur 3.4f Heb je de keuze voor de opleiding al gemaakt?

We zien verschillen tussen de leerlingen die een Associate Degree en de leerlingen die een Bachelor willen gaan volgen: maar liefst ruim de helft van de scholieren die een Bachelor wil gaan volgen (57%) heeft hun keuze al gemaakt, tegenover bijna een derde (29%) van de scholieren die een Associate Degree overwegen.

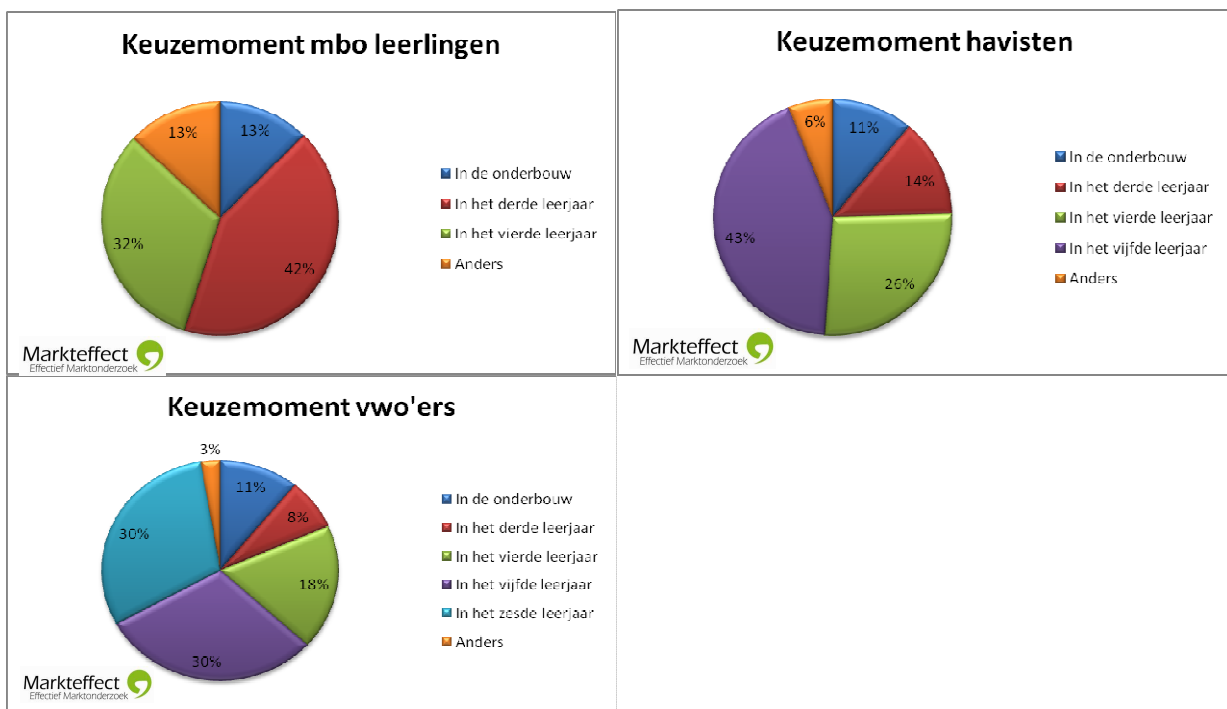
Er zijn ook verschillen tussen scholieren in verschillende leerjaren. Logischerwijs stellen met name scholieren in het laatste jaar van hun studie hun keuze al gemaakt te hebben. Interessant is dat mbo studenten in het laatste jaar minder vaak hun opleidingskeuze al gemaakt hebben (60%), terwijl het percentage mbo studenten die in het een-na-laatste jaar al een keuze hebben gemaakt veel hoger ligt dan havisten en vwo'ers in het een na laatste jaar van hun opleiding.

Figuur 3.4g Keuze voor opleiding al gemaakt? Naar opleidingsniveau en leerjaar.

Er zijn geen verschillen tussen geslacht, herkomst of tussen vwo en havo leerlingen.

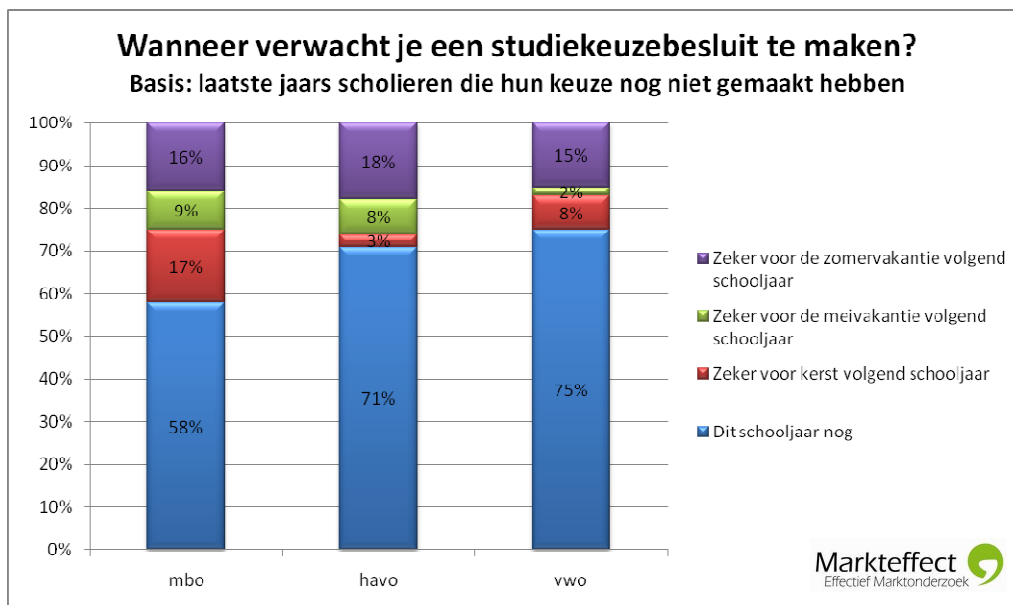
Aan de leerlingen die al een keuze hebben gemaakt is gevraagd naar het moment waarop hun keuze gemaakt is. In overeenstemming met de voorgaande grafiek zien we dat dit bij mbo'ers vooral in het een na laatste jaar van hun studie is (42%). Bij havisten is dit vooral in het laatste jaar (43%), terwijl voor vwo scholieren zowel in het laatste (30%) als in het een-na-laatste (30%) jaar is.

Figuur 3.4h Keuzemoment opleiding, per doelgroep weergegeven.

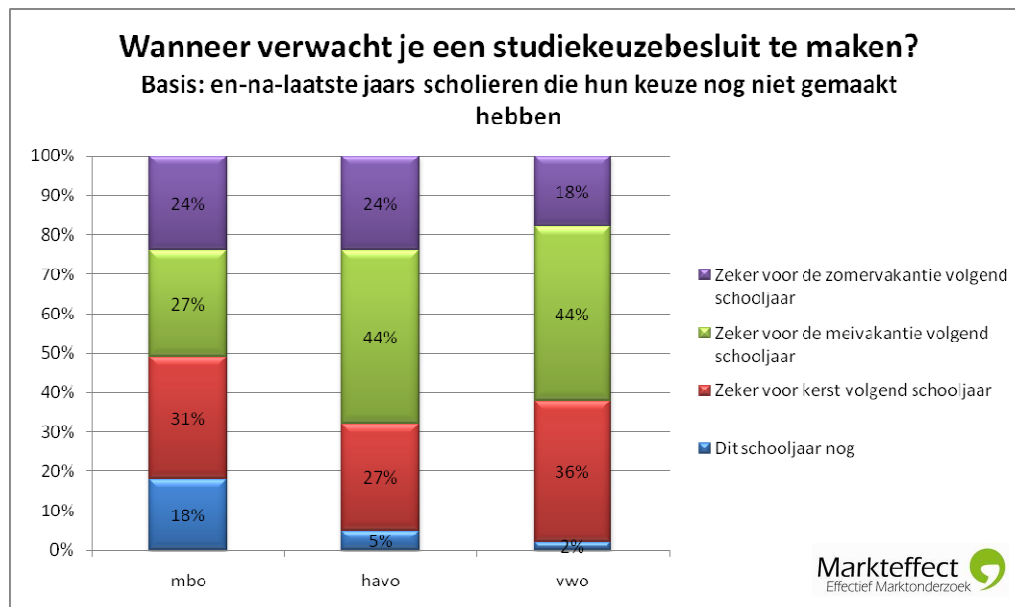
Verder geven met name scholieren die in de branche religie en levensbeschouwing (50%), verkeer, vervoer & geologie (43%), muziek (36%) en uiterlijke verzorging (43%) willen studeren aan hun keuze al gemaakt te hebben in de onderbouw.

Scholieren die verder willen studeren en in het laatste jaar van hun opleiding zitten geven veelal aan dat ze verwachten dit schooljaar nog een studiekeuzebesluit te maken. Toch is er een groot deel van de scholieren dat verwacht pas rond de zomervakantie volgend schooljaar een studiekeuzebesluit gemaakt te hebben (15% - 18%). Met name laatstejaars mbo-leerlingen stellen hun studiekeuze nog even uit; dit percentage is groter onder vrouwen (59% maakt hun studiekeuze niet dit schooljaar) dan onder mannen (43% maakt hun studiekeuze niet dit schooljaar). Bij havisten en vwo'scholieren zien we geen verschillen tussen mannen en vrouwen.

Figuur 4.4i Wanneer verwacht je een studiekeuzebesluit te maken? Alleen laatstejaars leerlingen.

De een-na-laatste jaars havo en vwo scholieren die hun keuze nog niet hebben gemaakt verwachten veelal hun keuze voor de meivakantie volgend schooljaar gemaakt te hebben. De 3e jaars mbo-leerlingen verwachten hun keuze iets eerder gemaakt te hebben, zo geeft 18% aan te verwachten hun keuze dit schooljaar nog te maken. Er zijn geen verschillen tussen mannen en vrouwen.

Figuur 4.4j Wanneer verwacht je een studiekeuzebesluit te maken? Alleen een-na-laatste jaars leerlingen.

3.5 Belangrijk voor studiekeuze

Totaal

Om te bekijken op basis van welke criteria scholieren hun studie kiezen zijn aan scholieren verschillende keuzes in de vorm van “pakketjes” voorgelegd. Scholieren gaven aan welke optie hun voorkeur heeft. Een voorbeeld van een dergelijke keuze is de volgende:

Keuze 1
Ik heb liever een studie....

A	B
<ul style="list-style-type: none"> • In een stad van mijn voorkeur • Die niet mijn ideale opleiding is • Met een goede kans op een baan na de studie • Bij een instelling waar onderwijskwaliteit niet goed is • Die praktijkgericht is	<ul style="list-style-type: none"> • In een stad die niet mijn voorkeur heeft • Die mijn ideale opleiding is • Met geen goede kans op een baan na de studie • Bij een instelling waar de onderwijskwaliteit goed is • Die theoriegericht is

Dit noemen we een conjoint analyse. Deze keuzes zijn zo opgesteld dat ze de werkelijkheid nabootsen. Omdat de scholieren nu een afweging moeten maken tussen de verschillende aspecten, kunnen we zien wat ze werkelijk belangrijk vinden. Optie A en optie B zijn in principe beiden even aantrekkelijk voor de respondenten. Zo zien we bijvoorbeeld dat optie A in een stad van hun voorkeur is, terwijl bij optie B de onderwijskwaliteit van de instelling goed is. Zo komen wel erachter wat de respondenten nu eigenlijk echt belangrijk vinden.

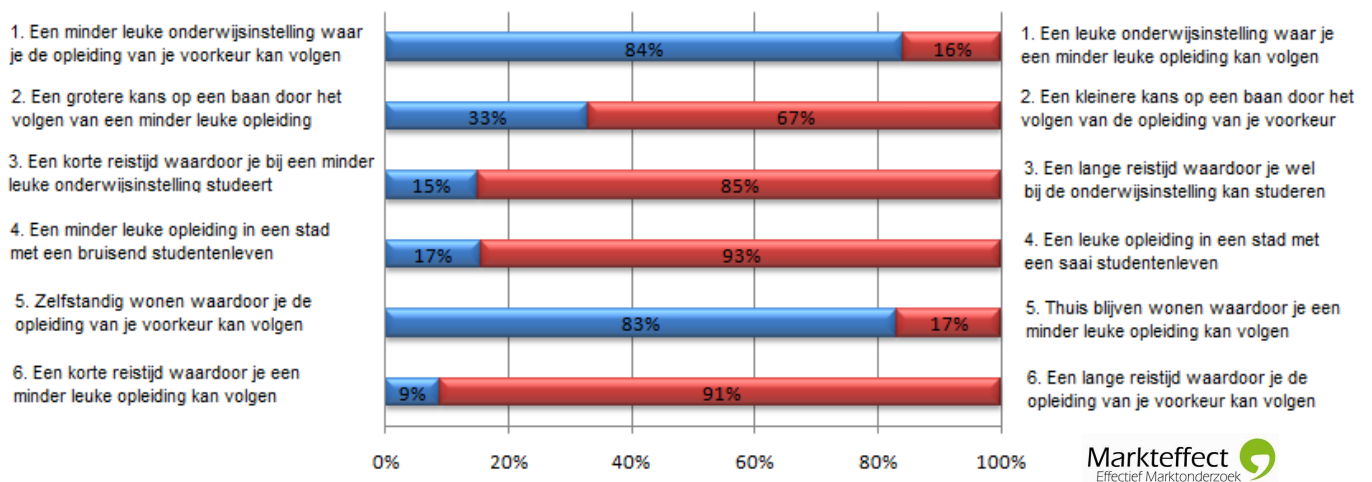
Uit de analyse concluderen we dat scholieren de opleiding het allerbelangrijkst vinden bij het kiezen van hun vervolgstudie. De instelling komt op plek 2, en wordt op de voet gevolgd door het baanperspectief. De praktijkgerichtheid is het minst belangrijk. Dit wordt weergegeven in de volgende tabel.

Aspect	Rol bij keuze	Rangorde aspecten
Opleiding	0,37	1
Instelling	0,21	2
Baan	0,20	3
Stad	0,12	4
Praktijkgerichtheid	0,10	5

Tabel 3.5 Belangrijkheid van aspecten bij studiekeuze, gemeten door middel van een choice-based conjoint analyse. Hoe hoger de waarde bij rol bij keuze, hoe belangrijker de rol van het aspect is bij de studiekeuze

De resultaten van bovenstaande conjoint analyse worden bevestigd door de antwoorden op de dilemma's die we aan de scholieren hebben voorgelegd. Ook hieruit concluderen we dat opleiding de grootste rol speelt bij studiekeuze. Bovendien zien we dat scholieren een leuke onderwijsinstelling belangrijker vinden dan de reistijd.

Dilemma's Studie

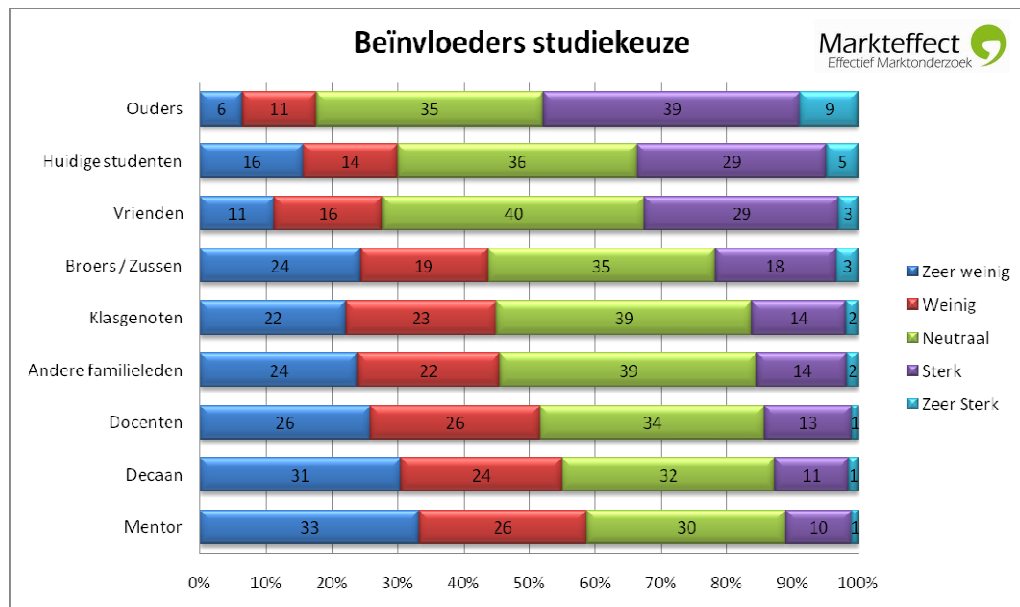

Figuur 3.5a Welke stelling spreekt je het meest aan? Studie algemeen

Beïnvloeders

De scholieren stellen dat ouders de meeste invloed hebben op hun studiekeuze (9% geeft aan dat ze een zeer sterke invloed hebben). Daarentegen zien we dat de rol van de decaan en mentor de minste invloed heeft op het studiekeuzeproces.

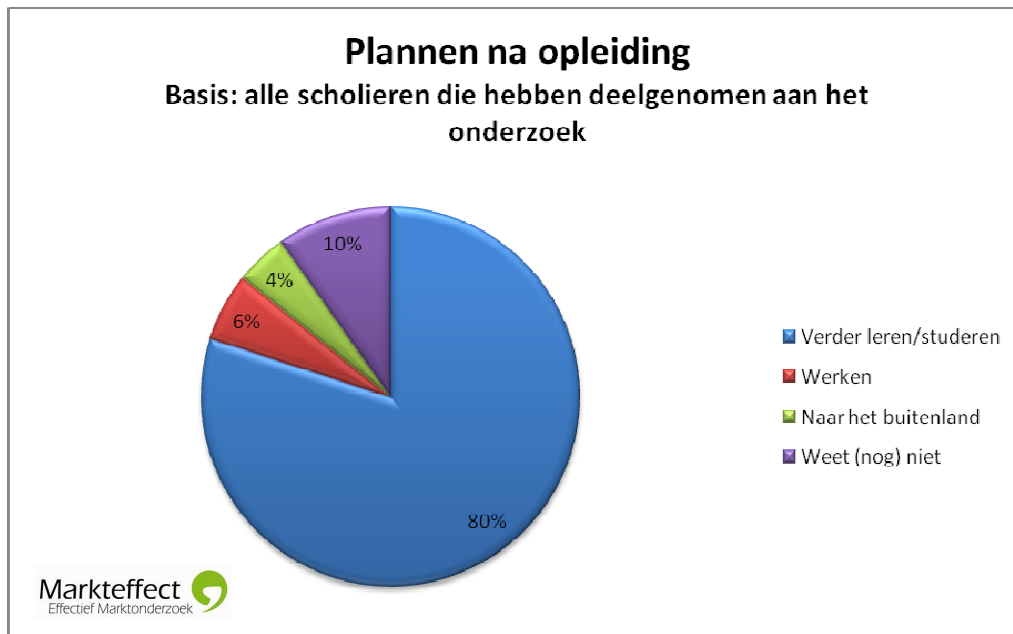
Figuur 3.5f Beïnvloeders van studiekeuze.

De invloed van de decanen is het grootst bij mbo studenten: 18% stelt dat de decaan een sterke of zeer sterke invloed heeft op hun studiekeuze. Daarentegen geeft maar 8% van de vwo'ers en 10% van de havisten aan dat de decaan een sterke invloed heeft op hun studiekeuzeproces.

3.6 Werken of naar het buitenland

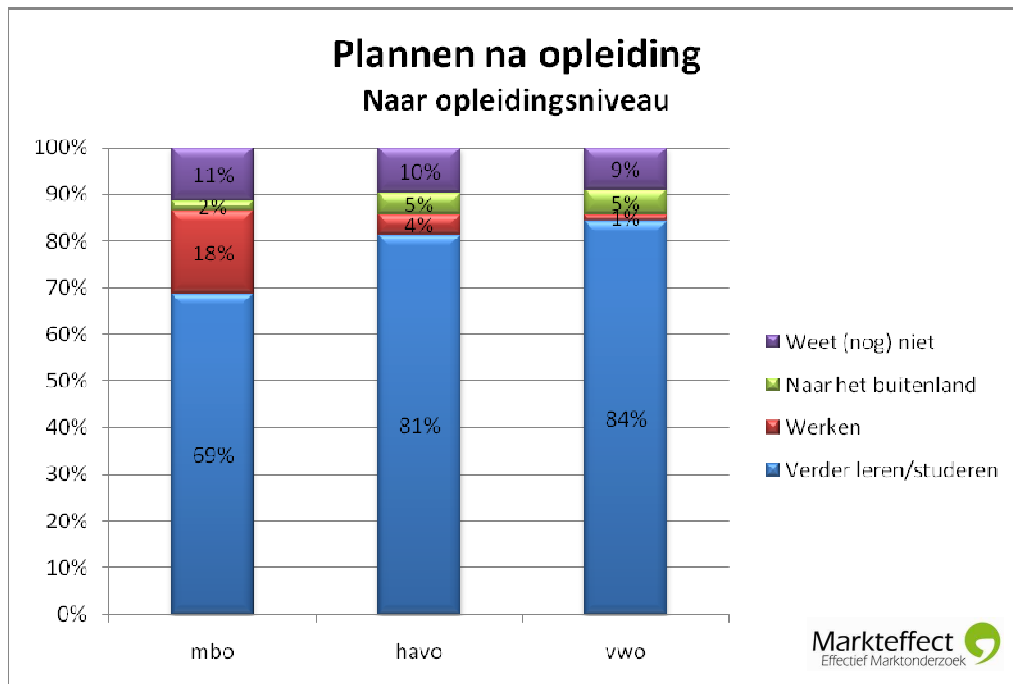
Zoals we eerder zagen willen niet alle scholieren van het mbo, havo of vwo verder studeren. In dit hoofdstuk bekijken we wat de redenen zijn van de scholieren om naar het buitenland te gaan of te gaan werken.

Zes procent van de scholieren geeft aan na hun mbo opleiding of middelbare school te gaan werken. Daarnaast geeft bijna een op de twintig scholieren aan na hun huidige opleiding naar het buitenland te gaan (4%). We zien geen verschillen tussen mannen en vrouwen of tussen allochtone en autochtone scholieren.

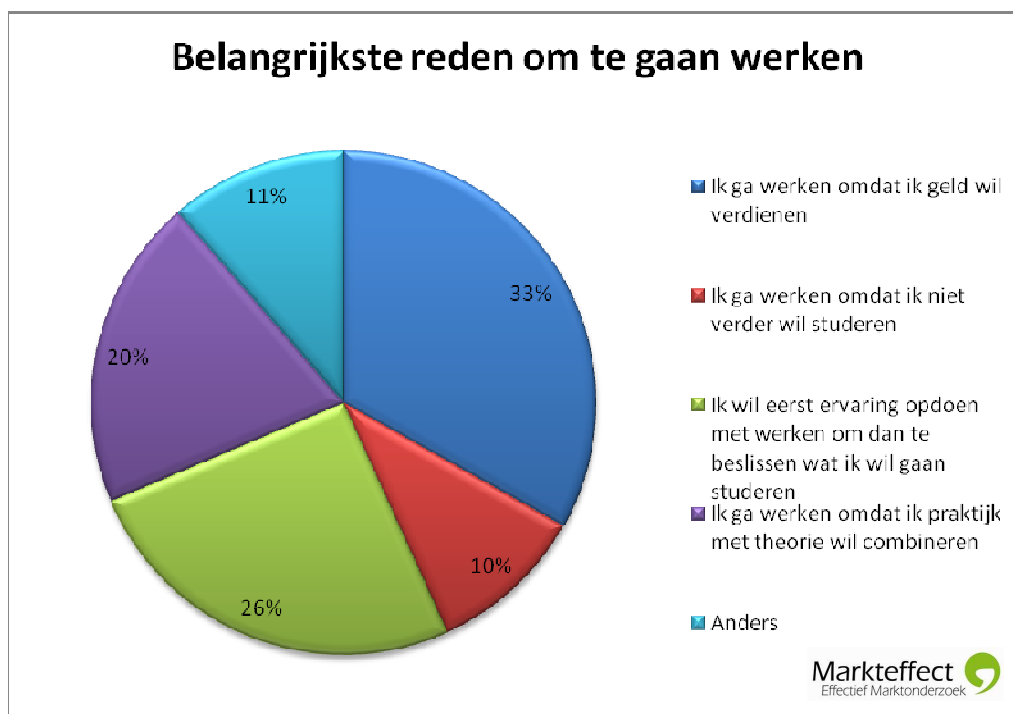
Figuur 3.6a Plannen na de opleiding.

Vooral mbo'ers willen gaan werken. Het merendeel van de havisten en vwo scholieren is daarentegen van plan om verder te studeren. Binnen het mbo geven leerlingen in de richting economie vaker aan dat ze verder willen studeren (77%) dan leerlingen in andere richtingen (bij landbouw is dit bijvoorbeeld maar 40%).

Figuur 3.6b Plannen van mbo'ers, havisten en vwo'ers na de huidige opleiding

De belangrijkste reden om te gaan werken is voor een derde van de scholieren omdat ze geld willen verdienen (33%). Ten opzichte van 2010 gaan minder scholieren werken omdat ze niet verder willen studeren (10% in 2011 tegenover 19% in 2010).

Figuur 3.6c Belangrijkste reden om te gaan werken

De scholieren die 'anders' hebben ingevuld geven onder andere de volgende toelichtingen:

- *Ik ga werken omdat ik mijn volgende opleiding niet kan betalen;*
- *Ik ga naast mijn werk studeren;*
- *Ik wil werken om aan mijn toekomst te kunnen beginnen;*
- *Ik wil graag doen wat ik leuk vind en daarbij verdien ik dan ook geld;*
- *Ik ga werken in verband met combinatie met kind;*
- *Ik wil werken om een vak/ beroep te leren en in die branche verder gaan.*

De scholieren gaan vooral naar het buitenland om kennis te maken met andere culturen (47%); vorig jaar was dit percentage nog 60%. Een groter deel van de scholieren geeft aan naar het buitenland te gaan om hun carrièrekansen te vergroten vergeleken met 2010 (17% in 2011 tegenover 11% in 2010).

Figuur 3.6d Redenen om te gaan werken

Enkele open antwoorden die zijn genoemd door de scholieren die 'anders' hebben ingevuld:

- *Ik ga naar het buitenland om te reizen;*
- *Ik ga naar het buitenland om Engels te leren;*
- *Ik ga naar het buitenland voor mijn verloofde;*
- *Om terug te gaan naar het land waar ik ben opgegroeid;*
- *Ik wil zelfstandiger worden.*

4. Hoofdonderzoeksvraag

Hoe oriënteren jongeren zich op hun studiekeuze en waarom kiezen zij voor een bepaalde opleiding of instelling?

Het oriëntatieproces van veel scholieren valt te karakteriseren als breed. Zo nemen zij niet alleen verschillende hogescholen of universiteiten mee in het oriëntatieproces, maar oriënteert meer dan de helft van de scholieren zich ook op opleidingen binnen meerdere sectoren.

Ter oriëntatie op een opleiding maken de meeste scholieren gebruik van voorlichtingsmogelijkheden waarbij persoonlijk contact plaatsvindt, zoals voorlichtingsdagen of open dagen, contact met vrienden/familie of de decaan/studie-adviseur. Tevens worden voorlichtingsmiddelen die via het internet worden aangeboden door veel scholieren gebruikt. Denk hierbij aan websites van hogescholen/universiteiten en studiekeuze123.nl. Van andere voorlichtingsmiddelen wordt nauwelijks gebruik gemaakt. Opvallend is dat het minste gebruik wordt gemaakt van fysieke voorlichtingsmiddelen waarbij geen persoonlijk contact plaatsvindt, zoals Elsevier of de Keuzegids Hoger onderwijs.

Jongeren hebben vaak te maken met lastige afwegingen. Uit dit onderzoek blijkt dat de opleiding zelf van groot belang is bij het kiezen van een studie. Jongeren kijken vooral naar de opleiding en zijn bereid om in een minder leuke plaats te gaan wonen, langer te reizen of te verhuizen voor de studie van hun voorkeur. De onderwijsinstelling en het baanperspectief zijn na de opleiding de aspecten die de grootste rol spelen bij studiekeuze. De stad en praktijkgerichtheid zijn het minst belangrijk.

Bijna de helft van de scholieren (48%) stelt dat ouders een sterke invloed hebben op hun studiekeuze. Daarentegen zien we dat de rol van de decaan en mentor de minste invloed heeft op het studiekeuzeprocess. Het kan voor instellingen gunstig zijn om zich ook op ouders te richten; denk bijvoorbeeld aan free-publicity over aantrekkelijke projecten en onderzoeksresultaten van hogescholen en universiteiten.

Scholieren houden zich vooral in het laatste jaar bezig met hun studiekeuze. Onder mbo leerlingen en vwo'ers is ook een grote groep dat zich in het een-na-laatste jaar vooral bezig houdt met studiekeuze.

Ruim de helft van de scholieren heeft de keuze voor de opleiding al gemaakt. Toch geeft bijna de helft van de scholieren aan dat zij nog twijfelen over de studie of de hogeschool/universiteit. Havisten en vwo scholieren die hun keuze voor een studie al gemaakt hebben, deden dit vooral in het laatste jaar van het voortgezet onderwijs. Mbo leerlingen maakten hun keuze in het een-na-laatste jaar van hun studie.

Toekomstige hbo studenten die al weten in welke branche zij gaan studeren kiezen vooral voor de branche verpleging/medisch, management of onderwijs/pedagogie. Ook toekomstige wo-ers kiezen vooral voor de branche verpleging/medisch. Daarentegen kiezen meer scholieren die een wo willen volgen voor een opleiding in de juridische/bestuurlijke branche.

Tevens blijkt dat bepaalde hogescholen en universiteiten zich profileren op een specifiek vakgebied en daarmee de belangstelling van jongeren weten te wekken. Van de jongeren die een opleiding overwegen in voeding/genotmiddelen, oriënteert 82% zich aan de Wageningen University.

Hoewel Associate Degree opleidingen relatief nieuw zijn en er op dit moment slechts 1,5% van de mbo'ers te vinden is, heeft 1 op de 6 mbo'ers belangstelling voor een Associate Degree. Deze tweejarige opleiding op hbo-niveau lijkt het gat in de markt tussen mbo en hbo goed te vullen. Uit dit onderzoek blijkt dat de AD nauwelijks havo-leerlingen aantrekt. Zij zijn het meest geïnteresseerd in het volgen van de vierjarige Bachelor opleiding op hbo-niveau.

Conclusies

Plannen na de opleiding

- Hoewel het merendeel van de scholieren verder wil studeren na hun huidige opleiding, geeft een op de tien scholieren aan na hun huidige opleiding te gaan werken of naar het buitenland te gaan;
- Vooral mbo'ers willen gaan werken na afronding van hun huidige opleiding;
- Het merendeel van de mbo leerlingen geven aan een hbo bachelor te willen volgen en een zesde wil een Associate Degree volgen;
- Driekwart van de mbo leerlingen wil een voltijd vervolgopleiding volgen, dit zijn met name de leerlingen die een hbo bachelor gaan volgen;
- Bijna alle havisten die verder willen studeren gaan een hbo bachelor volgen. Slechts een enkeling stelt een Associate Degree te willen volgen;
- Het merendeel van de havisten wil de opleiding voltijd gaan volgen. De havisten die een Associate Degree willen volgen geven vaker aan dit duaal of deeltijd te willen doen;
- Van de vwo'ers die verder willen studeren wil ruim driekwart een universitaire opleiding volgen. Een op de vijf wil een hbo bachelor gaan doen;
- Vooral het deel van de vwo scholieren dat een wo opleiding wil gaan volgen is van plan om voltijd verder te studeren;
- 1 op de 20 scholieren wil naar het buitenland. Bijna de helft van hen doet dit om kennis te maken met andere culturen;
- Nog eens 1 op 20 scholieren kiest ervoor om na de opleiding te gaan werken. Geld verdienen is voor 1 op de 3 van deze scholieren de belangrijkste achterliggende reden.

Naamsbekendheid

- Hogeschool Utrecht, Hogeschool Inholland en Fontys Hogescholen worden door de scholieren het vaakst spontaan genoemd. Bij de geholpen naamsbekendheid geniet Hogeschool Inholland van de hoogste naamsbekendheid. Terwijl het LOI geholpen een van de meest bekende scholen is, wordt het LOI spontaan door bijna geen enkele scholier genoemd. Deze bekendheid kan per deelgebied verschillen;
- Van de universiteiten worden vooral Universiteit Utrecht, Universiteit Amsterdam, Rijksuniversiteit Groningen en Radboud Universiteit

Nijmegen spontaan het eerst genoemd door de Nederlandse vwo'ers. Universiteit van Amsterdam is geholpen het meest bekend. Deze bekendheid kan per deelgebied verschillen.

Oriëntatie op studiekeuze

- De meeste scholieren bezoeken voorlichtingsdagen of open dagen ter oriëntatie op een opleiding;
- Vwo'ers oriënteren zich vaker door middel van websites van hogescholen en universiteiten, terwijl havisten meer gebruik maken van studiekeuzetesten op school;
- Het merendeel van de scholieren oriënteert zich op een opleiding in de richting economie. De sector sociaal-agogisch is het minst favoriet. Meer dan de helft van de scholieren oriënteert zich op opleidingen binnen 2 of meer sectoren. Vwo studenten hebben een bredere oriëntatie dan havisten en mbo leerlingen;
- Buiten het feit dat toekomstige studenten zich oriënteren op meerdere sectoren, nemen zij ook verschillende hogescholen en universiteiten mee in het keuzeprocess. Zo oriënteren scholieren die Hogeschool van Arnhem en Nijmegen in overweging nemen zich bijvoorbeeld ook op Hogeschool Utrecht en Fontys hogescholen;
- Brede Hogescholen als Hogeschool Utrecht en Fontys trekken scholieren aan die zich in verschillende sectoren oriënteren. Gespecialiseerdere hogescholen zoals NHTV en ArtEZ hogeschool voor de Kunsten trekken vooral scholieren die zich in een bepaalde sector oriënteren;
- Ruim een kwart van de scholieren dat een hbo opleiding wil volgen oriënteert zich op Hogeschool Utrecht. Tevens wordt Fontys hogescholen door bijna een vijfde meegenomen in het oriëntatieproces. Hogeschool Amsterdam komt op de derde plaats.
- De meeste scholieren die aan het wo willen verder studeren nemen Universiteit Utrecht, Universiteit van Amsterdam, Radboud Universiteit Nijmegen of Universiteit Leiden in overweging.

Keuzebesluit

- Scholieren stellen dat ze in het laatste jaar van hun studie zich het meest bezig te houden met hun studiekeuze. Vooral havisten en vwo'ers zijn in hun laatste jaar het meest bezig met hun studiekeuze, terwijl mbo'ers ook vaak in hun een na laatste jaar het meest bezig zijn met hun studiekeuze;

- Scholieren die een Associate Degree willen volgen beginnen eerder met hun studiekeuze dan scholieren die een hbo bachelor of wo opleiding willen volgen;
- Als toekomstige hbo'ers nu een hogeschool moesten kiezen zou de grootste groep voor Universiteit Utrecht kiezen. Voor de toekomstige wo'ers is dit Universiteit Utrecht;
- Scholieren die een hbo opleiding willen volgen zouden nu kiezen voor de richting verpleging/ medisch, onderwijs/ pedagogie of management;
- Toekomstige wo studenten kiezen vooral voor een opleiding in de verpleging/medische branche. Slechts 7% kiest voor management, terwijl 24% van de scholieren zich hierop oriënteert.
- Hoewel ruim de helft van de scholieren aangeeft de keuze voor de opleiding al gemaakt te hebben, twijfelt nog ruim een derde over de opleiding;
- Logischerwijs stellen met name scholieren in het laatste jaar van hun studie hun keuze al gemaakt te hebben.
- Mbo studenten maken veelal hun keuze in het derde jaar van hun opleiding. Bij havo'isten is dit vooral in het laatste jaar, terwijl voor vwo scholieren zowel in het laatste als in het een na laatste jaar is.

Belangrijk voor studiekeuze

- De keuze voor een bepaalde studie wordt vooral beïnvloed door de opleiding. De school heeft de een na meest belangrijke rol in het studiekeuzeproces, op de voet gevolgd door de baanperspectieven. Op ruime afstand volgen de stad en praktijkgerichtheid van de studie.
- De scholieren stellen dat ouders het meeste invloed hebben op hun studiekeuze (9% geeft aan dat ze een zeer sterke invloed hebben). Daarentegen zien we dat de rol van de decaan en mentor het minste invloed heeft op het studiekeuzeproces. De invloed van de decanen is het grootst bij mbo studenten.

Nawoord

Het Nationale Studiekeuze Onderzoek 2011 kon niet plaatsvinden zonder de medewerking van de duizenden leerlingen uit de laatste jaren van het mbo, havo en vwo in heel Nederland. Markteffect wil hen hartelijk bedanken voor hun medewerking. In het bijzonder dankt Markteffect de Hobéon Groep en Icares hartelijk voor de prettige en constructieve samenwerking.

We hopen en vertrouwen erop dat het NSKO 2011 u nieuwe inzichten heeft gegeven in het studiekeuzegedrag van de Nederlandse jongeren. Bent u als vertegenwoordiger van een hogeschool of universiteit benieuwd waarom studenten specifiek voor uw hogeschool kiezen? Of bent u benieuwd hoe bekend uw onderwijsinstelling is in uw werkgebied? Dan kunt u geheel vrijblijvend contact opnemen met Markteffect via telefoonnummer 040-2392290.

Op naar het NSKO 2012!

Markteffect B.V.
Eindhoven
September 2011

Bijlage 1 Vragenlijst NSKO

We beginnen met een aantal vragen over de opleiding die je nu doet.

1. Wat is je huidige opleiding en leerjaar?
  - a. MBO niveau 4, leerjaar 3 → 2
  - b. MBO niveau 4, leerjaar 4 → 2
  - c. HAVO leerjaar 4 → 3
  - d. HAVO leerjaar 5 → 3
  - e. VWO leerjaar 5 → 3
  - f. VWO leerjaar 6 → 3
  - g. Anders → **Buiten doelgroep NSKO**

2. Wat is je huidige studierichting?
  - a) Zorg en welzijn → 4
  - b) Techniek → 4
  - c) Economie → 4
  - d) Onderwijs → 4
  - e) Landbouw → 4
  - f) Anders, namelijk... → 4

3. Welk profiel volg je? Als je twee profielen tegelijk volgt, kun je ze beide aangeven.
  - a) Natuur en Techniek (N&T) → **indien HAVO: 4 en 5, indien VWO: 4 t/m 7**
  - b) Natuur en Gezondheid (N&G) → **indien HAVO: 4 en 5, indien VWO: 4 t/m 7**
  - c) Economie en Maatschappij (E&M) → **indien HAVO: 4 en 5, indien VWO: 4 t/m 7**
  - d) Cultuur en Maatschappij (C&M) → **indien HAVO: 4 en 5, indien VWO: 4 t/m 7**

4. Welke Nederlandse hogescholen (HBO's) ken je van naam? Typ welke hogescholen het eerst in je opkomen.
  - a. Optie 1
  - b. Optie 2
  - c. Optie 3
  - d. Optie 4

5. Welke van onderstaande hogescholen ken je van naam?

Antwoordopties worden random weergegeven.

- a. Amsterdamse hogeschool voor de Kunsten
- b. ArtEZ hogeschool voor de Kunsten
- c. Avans hogeschool
- d. Business School Notenboom
- e. Christelijke Agrarische hogeschool
- f. Christelijke hogeschool De Driestar
- g. Christelijke hogeschool Ede
- h. Christelijke hogeschool Windesheim
- i. Codarts
- j. De Haagse hogeschool
- k. Design Academy Eindhoven
- l. Fontys hogescholen
- m. Gereformeerde hogeschool
- n. Gerrit Rietveld Academie
- o. Hanzehogeschool Groningen
- p. HAS Den Bosch
- q. Hogeschool De Kempel
- r. Hogeschool der Kunsten Den Haag
- s. Hogeschool Domstad
- t. Hogeschool Edith Stein onderwijscentrum Twente
- u. Hogeschool INHolland
- v. Hogeschool IPABO
- w. Hogeschool Leiden
- x. Hogeschool Rotterdam
- y. Hogeschool TIO
- z. Hogeschool Utrecht
- aa. Hogeschool van Amsterdam
- bb. Hogeschool van Arnhem en Nijmegen
- cc. Hogeschool Van Hall Larenstein
- dd. Hogeschool voor de Kunsten Utrecht
- ee. Hogeschool Zeeland
- ff. Hogeschool Zuyd
- gg. Hotelschool The Hague
- hh. LOI
- ii. Marnix Academie P.C. hogeschool lerarenopleiding
basisonderwijs
- jj. NCOI
- kk. NHL hogeschool

- ll. NHTV Internationaal hoger onderwijs Breda
- mm. Saxion
- nn. Schoevers
- oo. Stenden hogeschool
- pp. Stoas hogeschool

6. Welke Nederlandse universiteiten (WO) ken je van naam? Typ welke universiteiten het eerst in je opkomen.

- a. Optie 1
- b. Optie 2
- c. Optie 3
- d. Optie 4

7. Welke van onderstaande universiteiten ken je van naam?

Antwoordopties worden random weergegeven.

- a. Open universiteit Nederland
- b. Radboud universiteit Nijmegen
- c. Rijksuniversiteit Nijmegen
- d. Technische universiteit Delft
- e. Technische universiteit Eindhoven
- f. Universiteit Leiden
- g. Universiteit Maastricht
- h. Universiteit Nyenrode
- i. Universiteit Twente
- j. Universiteit Utrecht
- k. Universiteit van Amsterdam
- l. Universiteit van Tilburg
- m. Vrije Universiteit
- n. Webster University
- o. Wageningen universiteit
- p. University of Phoenix
- q. Erasmus universiteit
- r. Rijksuniversiteit Groningen

8. Weet je al wat je na deze opleiding gaat doen?

- a. Verder leren/studeren → **10**
- b. Werken → **38**
- c. Naar het buitenland → **39**
- d. Weet (nog) niet → **9**

9. Ben je van plan om op korte termijn een vervolgopleiding te gaan doen?
- a. Ja → **10**
  - b. Nee → **40**
  - c. Weet nog niet → **10**
10. Welk soort vervolgopleiding wil je gaan volgen?
- a. HBO → **12**
  - b. WO → **14**
  - c. Ik twijfel tussen het HBO en WO → **11**
11. Als je nu zou moeten kiezen tussen studeren aan het HBO en het WO, wat zou je dan kiezen?
- a. HBO → **12**
  - b. WO → **14**
12. Welk traject wil je gaan volgen?
- a. Een Associate degree (AD: een tweejarige opleiding binnen het HBO) → **14**
  - b. Een Bachelor (Een vierjarige HBO opleiding) → **14**
  - c. Ik twijfel tussen een Bachelor of Associate degree (AD: een tweejarige HBO opleiding). Als ik nu moest kiezen zou ik een AD volgen → **13**
13. Als je nu zou moeten kiezen tussen het volgen van een Associate degree of Bachelor, wat zou je dan kiezen?
- a. Een AD → **14**
  - b. Een Bachelor → **14**
14. Welke opleidingsvariant wil je gaan volgen?
- a. Voltijd (de opleiding neemt de hele week in beslag)
  - b. Deeltijd (studeren naast je werk)
  - c. Duaal (studeren en werken zijn nauw verbonden)

De volgende vragen gaan over je **oriëntatie** op een opleiding. We bedoelen hiermee de manier waarop je je voorbereidt op je studiekeuze, dus nog niet je uiteindelijke keuze.

15. Van welke studiekeuze oriëntatiemogelijkheden heb je het afgelopen half jaar gebruik gemaakt? Meerdere antwoorden mogelijk. **Random weergeven**
- a. Icares
  - b. TKMST magazine
  - c. Elsevier keuzegids
  - d. Keuzegids Hoger onderwijs
  - e. Studiekeuze123.nl

- f. Websites van hogescholen/ universiteiten
- g. Meeloopstages
- h. Studiekeuzetesten op school
- i. Voorlichtingsdagen of open dagen
- j. Vrienden/familie
- k. Kompas studiekeuze
- l. Decaan, leraar of studie adviseur
- m. Het vak loopbaanoriëntatie op school
- n. Andere websites over studiekeuze, namelijk:
- o. Andere tijdschriften, namelijk:...
- p. Anders, namelijk...

→ indien respondent is 4 Mavo: vraag 16

→ indien respondent is 4 of 5 HAVO: vraag 17

→ indien respondent is 5 of 6 VWO: vraag 18

16. Wanneer houd jij je het meest bezig met je studiekeuze?
- a. In het eerste schooljaar van mijn opleiding → **ga naar19**
  - b. In het tweede schooljaar van mijn opleiding → **ga naar19**
  - c. In het derde schooljaar van mijn opleiding → **ga naar19**
  - d. In het begin van het vierde schooljaar van mijn opleiding → **ga naar19**
  - e. Aan het eind van het vierde schooljaar van mijn opleiding → **ga naar19**
17. Wanneer houd jij je het meest bezig met je studiekeuze?
- a. In het eerste leerjaar → **ga naar19**
  - b. In het tweede leerjaar → **ga naar19**
  - c. In het derde leerjaar → **ga naar19**
  - d. In het vierde leerjaar → **ga naar19**
  - e. In het begin van het vijfde leer jaar → **ga naar19**
  - f. Aan het eind van het vijfde leerjaar → **ga naar19**
18. Wanneer houd jij je het meest bezig met je studiekeuze?
- a. In het eerste leerjaar → **ga naar19**
  - b. In het tweede leerjaar → **ga naar19**
  - c. In het derde leerjaar → **ga naar19**
  - d. In het vierde leerjaar → **ga naar19**
  - e. In het vijfde leerjaar → **ga naar19**
  - f. In het begin van het zesde leer jaar → **ga naar19**
  - g. Aan het eind van het zesde leerjaar → **ga naar19**

Vanaf deze vraag maken we twee groepen: 1). Degenen die willen kiezen voor een hbo opleiding 2) Degenen die kiezen voor een wo opleiding. Iedereen krijgt dezelfde vragen te zien, maar aangepast voor de richting die men wil gaan volgen.

19. Binnen welke sector(en) oriënteer je je voor een vervolgopleiding?

Maximaal 3 antwoorden mogelijk

- a. Administratie/Economie
- b. Agrarisch (dieren/ biologie)
- c. Automatisering/wiskundig
- d. Beveiliging/uniform
- e. Bouw
- f. Commercieel
- g. Electro
- h. Facilitaire dienstverlening
- i. Fijne techniek/ fysica
- j. Grafisch
- k. Hout/ meubel
- l. Horeca
- m. Juridisch/ bestuurlijk
- n. Kunst/Cultuur
- o. Laboratorium/Chemie
- p. Logistiek
- q. Management
- r. Metaal/industrie
- s. Automotive (motoren/fietsen)
- t. Milieu
- u. Mode/ kleding (textiel/ schoenen)
- v. Milieu
- w. Muziek
- x. Onderwijs/pedagogie
- y. Religie/ levensbeschouwing
- z. Sport/ bewegen
- aa. Sociaal dienstverband
- bb. Secretarieel
- cc. Schilder/ Stucadoor
- dd. Taal/Communicatie
- ee. Toerisme/recreatie
- ff. Uiterlijke verzorging

- gg. Voeding/genotmiddelen
- hh. Verpleging/Medisch
- ii. Verkeer/vervoer/geografie
- jj. Weg- en waterbouw/ geologie

20. Aan welke <hogescholen/universiteiten> oriënteer je je op een vervolgopleiding?

Meerdere antwoorden mogelijk.

Voor degenen die willen studeren aan een universiteit laten we de volgende keuzemogelijkheden zien:

- a. Open universiteit Nederland
- b. Radboud universiteit Nijmegen
- c. Rijksuniversiteit Nijmegen
- d. Technische universiteit Delft
- e. Technische universiteit Eindhoven
- f. Universiteit Leiden
- g. Universiteit Maastricht
- h. Universiteit Nyenrode
- i. Universiteit Twente
- j. Universiteit Utrecht
- k. Universiteit van Amsterdam
- l. Universiteit van Tilburg
- m. Vrije universiteit
- n. Webster University
- o. Wageningen universiteit
- p. University of Phoenix
- q. Erasmus universiteit
- r. Rijksuniversiteit Groningen
- s. Een andere universiteit, namelijk...

Voor degenen die willen studeren aan een hogeschool laten we de volgende keuzemogelijkheden zien:

- a. Amsterdamse hogeschool voor de Kunsten
- b. ArtEZ hogeschool voor de Kunsten
- c. Avans hogeschool
- d. Business School Notenboom
- e. Christelijke Agrarische hogeschool
- f. Christelijke hogeschool De Driestar
- g. Christelijke hogeschool Ede

- h. Christelijke hogeschool Windesheim
- i. Codarts
- j. De Haagse hogeschool
- k. Design Academy Eindhoven
- l. Fontys hogescholen
- m. Gereformeerde hogeschool
- n. Gerrit Rietveld Academie
- o. Hanzehogeschool Groningen
- p. HAS Den Bosch
- q. Hogeschool De Kempel
- r. Hogeschool der Kunsten Den Haag
- s. Hogeschool Domstad
- t. Hogeschool Edith Stein onderwijscentrum Twente
- u. Hogeschool INHolland
- v. Hogeschool IPABO
- w. Hogeschool Leiden
- x. Hogeschool Rotterdam
- y. Hogeschool TIO
- z. Hogeschool Utrecht
- aa. Hogeschool van Amsterdam
- bb. Hogeschool van Arnhem en Nijmegen
- cc. Hogeschool Van Hall Larenstein
- dd. Hogeschool voor de Kunsten Utrecht
- ee. Hogeschool Zeeland
- ff. Hogeschool Zuyd
- gg. Hotelschool The Hague
- hh. LOI
- ii. Marnix Academie P.C. hogeschool lerarenopleiding
basisonderwijs
- jj. NCOI
- kk. NHL hogeschool
- ll. NHTV Internationaal hoger onderwijs Breda
- mm. Saxion
- nn. Schoevers
- oo. Stenden hogeschool
- pp. Stoas hogeschool
- qq. Een andere hogeschool, namelijk...

21. Stel je voor dat je nu je keuze voor een opleiding zou moeten maken.
Binnen welke sector zou je de opleiding willen gaan volgen?

- a. Administratie/Economie
- b. Agrarisch (dieren/ biologie)
- c. Automatisering/wiskundig
- d. Beveiliging/uniform
- e. Bouw
- f. Commercieel
- g. Electro
- h. Facilitaire dienstverlening
- i. Fijne techniek/ fysica
- j. Grafisch
- k. Hout/ meubel
- l. Horeca
- m. Juridisch/ bestuurlijk
- n. Kunst/Cultuur
- o. Laboratorium/Chemie
- p. Logistiek
- q. Management
- r. Metaal/industrie
- s. Automotive (motoren/fietsen)
- t. Milieu
- u. Mode/ kleding (textiel/ schoenen)
- v. Milieu
- w. Muziek
- x. Onderwijs/pedagogie
- y. Religie/ levensbeschouwing
- z. Sport/ bewegen
- aa. Sociaal dienstverband
- bb. Secretarieel
- cc. Schilder/ Stukadoor
- dd. Taal/Communicatie
- ee. Toerisme/recreatie
- ff. Uiterlijke verzorging
- gg. Voeding/genotmiddelen
- hh. Verpleging/Medisch
- ii. Verkeer/vervoer/geografie
- jj. Weg- en waterbouw/ geologie

22. Stel dat je nu een keuze moest maken. Aan welke <universiteit/
hogeschool> zou je deze opleiding dan gaan volgen?

**Voor degenen die willen studeren aan een universiteit laten we de
volgende keuzemogelijkheden zien:**

- a. Open universiteit Nederland
- b. Radboud universiteit Nijmegen
- a. Rijksuniversiteit Nijmegen
- b. Technische universiteit Delft
- c. Technische universiteit Eindhoven
- d. Universiteit Leiden
- e. Universiteit Maastricht
- f. Universiteit Nyenrode
- g. Universiteit Twente
- h. Universiteit Utrecht
- i. Universiteit van Amsterdam
- j. Universiteit van Tilburg
- k. Vrije universiteit
- l. Webster University
- m. Wageningen universiteit
- n. University of Phoenix
- o. Erasmus universiteit
- p. Rijksuniversiteit Groningen
- q. Een andere universiteit, namelijk...

**Voor degenen die willen studeren aan een hogeschool laten we de
volgende keuzemogelijkheden zien:**

- a. Amsterdamse hogeschool voor de Kunsten
- b. ArtEZ hogeschool voor de Kunsten
- c. Avans hogeschool
- d. Business School Notenboom
- e. Christelijke Agrarische hogeschool
- f. Christelijke hogeschool De Driestar
- g. Christelijke hogeschool Ede
- h. Christelijke hogeschool Windesheim
- i. Codarts
- j. De Haagse hogeschool
- k. Design Academy Eindhoven
- l. Fontys hogescholen
- m. Gereformeerde hogeschool

- n. Gerrit Rietveld Academie
- o. Hanzehogeschool Groningen
- p. HAS Den Bosch
- q. Hogeschool De Kempel
- r. Hogeschool der Kunsten Den Haag
- s. Hogeschool Domstad
- t. Hogeschool Edith Stein onderwijscentrum Twente
- u. Hogeschool INHolland
- v. Hogeschool IPABO
- w. Hogeschool Leiden
- x. Hogeschool Rotterdam
- y. Hogeschool TIO
- z. Hogeschool Utrecht
- aa. Hogeschool van Amsterdam
- bb. Hogeschool van Arnhem en Nijmegen
- cc. Hogeschool Van Hall Larenstein
- dd. Hogeschool voor de Kunsten Utrecht
- ee. Hogeschool Zeeland
- ff. Hogeschool Zuyd
- gg. Hotelschool The Hague
- hh. LOI
- ii. Marnix Academie P.C. hogeschool lerarenopleiding
basisonderwijs
- jj. NCOI
- kk. NHL hogeschool
- ll. NHTV Internationaal hoger onderwijs Breda
- mm. Saxion
- nn. Schoevers
- oo. Stenden hogeschool
- pp. Stoas hogeschool
- qq. Een andere hogeschool, namelijk...

23. Heb je je keuze voor deze opleiding al gemaakt?
- a. Ja, ik heb mijn keuze al gemaakt → **24**
  - b. Ja, maar ik twijfel nog over de hogeschool/universiteit waar ik deze opleiding ga volgen → **24**
  - c. Nee, ik twijfel nog over welke opleiding ik ga volgen → **25**

24. Wanneer ben je voor het eerst op het idee gekomen om deze opleiding te gaan volgen? **Vraag drie keer programmeren: voor VMBO'ers, Havisten en VWO'ers.**

→ hierna naar 26.

- a. In de onderbouw
- b. In het derde leerjaar (**antwoordoptie alleen tonen voor VBMO'ers**)
- c. In het vierde leerjaar
- d. In het vijfde leerjaar (**antwoordoptie alleen tonen voor Havisten en VWO'ers**)
- e. In het zesde leerjaar (**antwoordoptie alleen tonen voor VWO'ers**)
- f. Anders, namelijk.....

25. Wanneer verwacht je een studiekeuzebesluit te maken?

- a. Dit schooljaar nog (**indien respondent is 4 havo of 5 vwo**)
- b. Zeker voor kerst volgend schooljaar
- c. Zeker voor de meivakantie volgend schooljaar
- d. Zeker voor de zomervakantie volgend schooljaar

De volgende vragen gaan over je **keuze** voor een opleiding. Hoe bepaal je waarvoor je kiest?

26. In welke mate beïnvloeden de volgende mensen je studiekeuze?

Zeër weinig   Weinig   Neutraal   Sterk   Zeer Sterk

- a. Ouders
- b. Decaan
- c. Mentor
- d. Docenten
- e. Broers en/ of zussen
- f. Andere familieleden
- g. Vrienden
- h. Klasgenoten
- i. Huidige studenten

Inleiding op de vragen

Als je een opleiding kiest, heb je verschillende vragen: welke opleiding kies je, bij welke onderwijsinstelling, in welke stad en welke baanmogelijkheden brengt een opleiding met zich mee? Voor een echt passende keuze is belangrijk te weten waar jij vooral in bent geïnteresseerd. Wat is voor jou, als je moet kiezen tussen verschillende kenmerken van een opleiding, het allerbelangrijkst? Daar gaan de volgende vragen over.

Instructie

Geef per keer aan welke uitspraak het beste bij jou past. Ook als beide minder van toepassing op je zijn. Maak dus altijd een keuze.

27a	Een opleiding waar ruimte is voor het bepalen van de eigen studieroute	Een goed georganiseerde opleiding
27b	Een opleiding waar je nieuwe dingen bedenkt en creëert	Een opleiding waar een goede sfeer heerst
27c	Een opleiding waar je leert managen	Een opleiding met docenten die zeer veel van hun vakgebied weten
27d	Een opleiding waar je niet hoeft samen te werken	Een opleiding waar je je verbeeldingskracht leert te gebruiken
27e	Een opleiding waarmee je kan bijdragen aan een betere wereld	Een opleiding gericht op ondernemerschap
27f	Een opleiding waarmee je specialist wordt	Een opleiding met veel contacten met het bedrijfsleven
27g	Een opleiding waarmee je aanzien krijgt	Een opleiding waar je veel samenwerkt
27h	Een opleiding waarmee je zeker een baan krijgt	Een opleiding waar originaliteit wordt gestimuleerd
27i	Een opleiding waarin je leert snel een resultaat neer te zetten	Een opleiding waarin je iets van verschillende kanten leert bekijken
27j	Een praktijkgerichte opleiding zodat je direct aan het werk kan na je opleiding	Een opleiding met aandacht voor verdieping in kennis zodat je makkelijk doorstroomt naar een hoger onderwijsniveau
27k	Een opleiding met een pittig niveau	Een opleiding die haalbaar is

Vragen over de onderwijs-instelling

28a	Een instelling waar mijn familie en vrienden goede ervaringen mee hebben	Een instelling die met bedrijven innovaties (nieuwe dingen) bedenkt
28b	Een instelling met veel internationale studiemogelijkheden	Een instelling die betrokken is bij de samenleving
28c	Een instelling met een goede naam	Een instelling die op hoog niveau onderzoek doet
28d	Een instelling met een breed aanbod van activiteiten en stadse sfeer	Een kleinschalige instelling met een dorpse sfeer

Vragen over de baan

29a	Een baan waarin je praktische	Een baan waarmee je andere mensen
-----	-------------------------------	-----------------------------------

	problemen oplost	helpt
29b	Een baan waarin je voortdurend nieuwe uitdagingen aangaat	Een baan waarbij de kans op werk groot is
29c	Een baan die flexibel in te vullen is (met een goede balans werk-privé)	Een baan waar je leiding geeft
29d	Een baan in een sector die snel verandert	Een baan met status
29e	Een baan waar je een groot netwerk meekrijgt	Een baan waarin jij de deskundige/de specialist bent
29f	Een baan met werkzaamheden die niet snel veranderen	Een baan waarvoor je veel naar het buitenland gaat

Vragen over de plaats

30a	Een plaats met betaalbare studentenkamers	Een plaats met veel mogelijkheden voor sporten, uitgaan en culturele activiteiten
-----	---	---

Wat heeft je voorkeur

- 31a. Een korte reistijd waardoor je een minder leuke opleiding kan volgen
- 31b. Een lange reistijd waardoor je dé opleiding van je voorkeur kan volgen
- 32a. Zelfstandig wonen waardoor je dé opleiding van je voorkeur kan volgen
- 32b. Thuis blijven wonen waardoor je een minder leuke opleiding kan volgen
- 33a. Een minder leuke opleiding in een stad met een bruisend studentenleven
- 33b. Een leuke opleiding in een stad met een saai studentenleven
- 34a. Een korte reistijd waardoor je bij een minder leuke onderwijsinstelling studeert
- 34b. Een lange reistijd waardoor je wel bij dé onderwijsinstelling kan studeren
- 35a. Een grote kans op een baan door het volgen van een minder leuke opleiding
- 35b. Een kleinere kans op een baan door het volgen van dé opleiding van je voorkeur
- 36a. Een minder leuke onderwijsinstelling waar je dé opleiding van je voorkeur kan volgen
- 36b. Een leuke onderwijsinstelling waar je een minder leuke opleiding kan volgen

37. Conjoint vragen

Introductie: Je krijgt twee opties te zien (optie A en B). De opties laten twee verschillende studies zien. Ze verschillen in de stad, opleiding, de kans op een baan, de kwaliteit van het onderwijs en praktijkgerichtheid. Kies welke studie (optie A of optie B) je het meeste aanspreekt.

Keuze 1

Ik heb liever een studie....

A

B

- In een stad van mijn voorkeur
- Die niet mijn ideale opleiding is
- Met een goede kans op een baan na de studie
- Bij een instelling waar onderwijskwaliteit niet goed is
- Die praktijkgericht is

- In een stad die niet mijn voorkeur heeft
- Die mijn ideale opleiding is
- Met geen goede kans op een baan na de studie
- Bij een instelling waar de onderwijskwaliteit goed is
- Die theoriegericht is

Keuze 2

Ik heb liever een studie....

A

B

- In een stad van mijn voorkeur
- Die niet mijn ideale opleiding is
- Met geen goede kans op een baan na de studie
- Bij een instelling waar de onderwijskwaliteit niet goed is
- Die praktijkgericht is

- In een stad die niet mijn voorkeur heeft
- Die niet mijn ideale opleiding is
- Met een goede kans op een baan na de studie
- Bij een instelling waar de onderwijskwaliteit niet goed is
- Die praktijkgericht is

Keuze 3

Ik heb liever een studie....

A

- In een stad van mijn voorkeur
- Die mijn ideale opleiding is
- Met een goede kans op een baan na de studie
- Bij een instelling waar de onderwijskwaliteit goed is
- Die praktijkgericht is

B

- In een stad die niet mijn voorkeur heeft
- Die niet mijn ideale opleiding is
- Met een goede kans op een baan na de studie
- Bij een instelling waar de onderwijskwaliteit goed is
- Die theoriegericht is

Keuze 4

Ik heb liever een studie....

A

- In een stad die niet mijn voorkeur heeft
- Die mijn ideale opleiding is
- Met een goede kans op een baan na de studie
- Bij een instelling waar de onderwijskwaliteit niet goed is
- Die praktijkgericht is

B

- In een stad van mijn voorkeur
- Die niet mijn ideale opleiding is
- Met een goede kans op een baan na de studie
- Bij een instelling waar de onderwijskwaliteit goed is
- Die praktijkgericht is

Keuze 5

Ik heb liever een studie....

A

- In een stad van mijn voorkeur
- Die mijn ideale opleiding is
- Met een goede kans op een baan na de studie
- Bij een instelling waar de onderwijskwaliteit niet goed is
- Die theoriegericht is

B

- In een stad die niet mijn voorkeur heeft
- Die niet mijn ideale opleiding is
- Met een goede kans op een baan na de studie
- Bij een instelling waar de onderwijskwaliteit goed is
- Die praktijkgericht is

Keuze 6

Ik heb liever een studie....

A

- In een stad die niet mijn voorkeur heeft
- Die niet mijn ideale opleiding is
- Met een goede kans op een baan na de studie
- Bij een instelling waar de onderwijskwaliteit goed is
- Die praktijkgericht is

B

- In een stad van mijn voorkeur
- Die niet mijn ideale opleiding is
- Met geen goede kans op een baan na de studie
- Bij een instelling waar de onderwijskwaliteit niet goed is
- Die theoriegericht is

Keuze 7

Ik heb liever een studie....

A

- In een stad die niet mijn voorkeur heeft
- Die niet mijn ideale opleiding is
- Met een goede kans op een baan na de studie
- Bij een instelling waar de onderwijskwaliteit goed is
- Die theoriegericht is

B

- In een stad die niet mijn voorkeur heeft
- Die mijn ideale opleiding is
- Met geen goede kans op een baan na de studie
- Bij een instelling waar de onderwijskwaliteit niet goed is
- Die praktijkgericht is

Keuze 8

Ik heb liever een studie....

A

- In een stad die niet mijn voorkeur heeft
- Die mijn ideale opleiding is
- Met geen goede kans op een baan na de studie
- Bij een instelling waar de onderwijskwaliteit goed is
- Die theoriegericht is

B

- In een stad van mijn voorkeur
- Die niet mijn ideale opleiding is
- Met een goede kans op een baan na de studie
- Bij een instelling waar de onderwijskwaliteit niet goed is
- Die theoriegericht is

De volgende vragen worden alleen ingevuld door degenen die bij vraag 10 'b (Ik ga werken) of 'c' (Ik ga in het buitenland studeren) ' hebben ingevuld.

38. Wat is voor jou de belangrijkste reden om te gaan werken?
(Deze vraag wordt alleen ingevuld door degenen die 8b <ik ga werken> hebben ingevuld) → Als deze vraag is ingevuld, door met vraag 40
- a. Ik ga werken omdat ik geld wil verdienen
  - b. Ik ga werken omdat ik niet verder wil studeren
  - c. Ik wil eerst ervaring opdoen met werken om dan te beslissen wat ik wil gaan studeren
  - d. Ik ga werken omdat ik praktijk met theorie wil combineren
  - e. Anders, namelijk...
39. Wat is voor jou de belangrijkste reden om naar het buitenland te gaan?
(Deze vraag wordt alleen ingevuld door degenen die 8c <ik ga naar het buitenland> hebben ingevuld) → Als deze vraag is ingevuld, door met vraag 40
- a. Ik ga naar het buitenland om mijn carrièrekansen te vergroten
  - b. Ik ga naar het buitenland om kennis te maken met andere culturen
  - c. Ik ga naar het buitenland omdat ik weg wil uit Nederland
  - d. Anders, namelijk...

De volgende vragen krijgt iedereen te zien die is gestart met de vragenlijst.

Tot slot vragen we nog wat achtergrondinformatie over je.

40. Wat is je geslacht?
- a. Man
  - b. Vrouw
41. In welk jaar ben je geboren?
42. Wat zijn de vier cijfers van je postcode?
43. Waar ben je geboren?
- a. Aruba
  - b. België
  - c. Denemarken
  - d. Duitsland
  - e. Finland
  - f. Frankrijk

- g. Groot Britannië
- h. Ierland
- i. Indonesië
- j. Italië
- k. Luxemburg
- l. Marokko
- m. Nederland
- n. Nederlandse Antillen
- o. Noorwegen
- p. Oostenrijk
- q. Portugal
- r. Spanje
- s. Suriname
- t. Turkije
- u. Zweden
- v. Zwitserland
- w. Anders, namelijk...

Julius vragen

44. Hieronder volgt een aantal stellingen die gaan over jou als persoon. Klik hierbij steeds aan in hoeverre je het (on)eens bent met deze omschrijving.

Denk bij het beantwoorden van de stellingen niet te lang na, klik je eerste gevoel aan.

Stellingen random weergeven

Ik zie mijzelf als iemand die...

Helemaal mee oneens   Mee oneens   Niet mee oneens,
maar ook niet mee eens   Mee eens   Helemaal eens

- a. Spraakzaam is
- b. Houdt van drukke feesten met luide muziek
- c. Over het algemeen stil is bij mensen die ik niet goed ken
- d. Soms grof tegen anderen is
- e. Regelmatig wat slordig (rommelig, ongeordend) is
- f. Vaak wat lui kan zijn
- g. Somber (droevig, zorgelijk, treurig) is
- h. Gemakkelijk zenuwachtig wordt
- i. Houdt van kunstzinnige en creatieve belevenissen
- j. Graag met aparte en ongewone mensen spreekt
- k. Vaak zit te dagdromen of te fantaseren

45. Nu volgt een aantal stellingen over dingen die mensen belangrijk kunnen vinden in het leven. Klik ook hierbij je eerste gevoel aan

Klik maximaal 2x 'enorm belangrijk (+++)' aan
Klik minimaal 3x (meer mag ook) 'helemaal niet belangrijk (---)' of 'erg onbelangrijk (--)' aan

	---	--	-	- / +	+	++	+++
<u>In mijn leven vind ik deze waarde:</u>	Helemaal niet belangrijk/ het doet me niets	Erg onbelangrijk	Onbelangrijk	Niet onbelangrijk maar ook niet belangrijk	Belangrijk	Erg belangrijk	Enorm belangrijk/ het aller belangrijkste
Bescherming van het milieu: in stand houden van de natuur	0	0	0	0	0	0	0
Sociale macht: controle over andere mensen hebben, de leiding hebben	0	0	0	0	0	0	0
Rijkdom: materiële bezittingen ('dure' spullen zoals auto, merkkleding, laptop), Geld	0	0	0	0	0	0	0
Mijn imago bij anderen in stand houden: niet in het bijzijn van anderen willen afgaan, gezichtsverlies voorkomen	0	0	0	0	0	0	0
Seksualiteit: een bevredigend (goed) seksueel leven	0	0	0	0	0	0	0
Genieten van het leven: van eten, sex, ontspanning	0	0	0	0	0	0	0
Zelfrespect: gevoel van eigenwaarde, blij zijn met mezelf	0	0	0	0	0	0	0
Creativiteit: iets unieks, fantasie	0	0	0	0	0	0	0
Geestelijk leven: nadruk op het geestelijke (het mentale, het 'denken'), en niet op materiële zaken (zoals merkkleding, auto, laptop: 'dure' spullen)	0	0	0	0	0	0	0
Invloedrijk: invloed hebben op mensen en gebeurtenissen	0	0	0	0	0	0	0
Het gevoel hebben erbij te horen: gevoel dat anderen om me geven	0	0	0	0	0	0	0

Nationale veiligheid: bescherming van mijn land tegen vijanden	0	0	0	0	0	0	0
Een afwisselend leven: vol met uitdaging, nieuwigheid en verandering	0	0	0	0	0	0	0
Gedurfd: zoeken naar avontuur, risico	0	0	0	0	0	0	0
Zelfdiscipline: af en toe mezelf inhouden, niet toegeven aan alle verleidingen	0	0	0	0	0	0	0
Vroom: me houden aan de regels van mijn godsdienst, trouwheid aan mijn geloof	0	0	0	0	0	0	0
Respect voor traditie: in stand houden van goede, oude gebruiken en gewoontes	0	0	0	0	0	0	0

Stellingen random weergegeven

Heb je nog vragen, opmerkingen of suggesties over dit onderzoek?

.....

.....

.....

.....

Bijlage 2 Sectoren

NAAM OPLEIDING	Branche (Icares)	SECTOR (HBO Raad)
Accountancy	administratie/economie	Economisch
Bedrijfseconomie	administratie/economie	Economisch
SPD Bedrijfsadministratie	administratie/economie	Economisch
Spd Accountant Administratieconsulent	administratie/economie	Economisch
Fiscale Economie	administratie/economie	Economisch
Betriebswirtschaft	administratie/economie	Economisch
Accounting & Finance	administratie/economie	Economisch
International Business Administration	administratie/economie	Economisch
Accountancy en Controlling	administratie/economie	Economisch
Economics & Business	administratie/economie	Economisch
Economie en Bedrijfskunde	administratie/economie	Economisch
Economie	administratie/economie	Economisch
Aarde en economie	administratie/economie	Economisch
Econometrics	administratie/economie	Economisch
Economie en Management	administratie/economie	Economisch
Econometrics and Operations Research	administratie/economie	Economisch
Economics and Business Economics	administratie/economie	Economisch
Economics	administratie/economie	Economisch
Economie en Rechten	administratie/economie	Economisch
Economie & Bedrijfseconomie	administratie/economie	Economisch
Algemene Economie	administratie/economie	Economisch
Economie en Beleid	administratie/economie	Economisch
Belastingadviseur	administratie/economie	Economisch
Management Payroll Services	administratie/economie	Economisch
Management en Visserij	agraris (dieren / biologie)	Landbouw
Agrotechniek en Kennismanagement	agraris (dieren / biologie)	Landbouw
Dier- en Veehouderij	agraris (dieren / biologie)	Landbouw
Tuinbouw en Akkerbouw	agraris (dieren / biologie)	Landbouw
Paardenhouderij	agraris (dieren / biologie)	Landbouw
Diergezondheidszorg	agraris (dieren / biologie)	Landbouw
Paardensport	agraris (dieren / biologie)	Landbouw
Agrarisch Ondernemerschap	agraris (dieren / biologie)	Landbouw
Life Science	agraris (dieren / biologie)	Landbouw
Tuin en Landschapsinrichting	agraris (dieren / biologie)	Landbouw
Medewerker Natuur en Leefomgeving (Medewerker Bos en Natuurbeheer)	agraris (dieren / biologie)	Landbouw
Plattelandsvernieuwing	agraris (dieren / biologie)	Landbouw
Greenport, Business & Retail	agraris (dieren / biologie)	Landbouw
Life Sciences	agraris (dieren / biologie)	Landbouw
Veehouderij	agraris (dieren / biologie)	Landbouw
Bloemsierkunst	agraris (dieren / biologie)	Landbouw
Groen Zorg en Onderwijs	agraris (dieren / biologie)	Landbouw

Recreatie & Gezelschapsdieren	agrarisch (dieren / biologie)	Landbouw
Natuur & Communicatie	agrarisch (dieren / biologie)	Landbouw
Diermanagement	agrarisch (dieren / biologie)	Landbouw
Agri-systems management/ Tropische Landbouw	agrarisch (dieren / biologie)	Landbouw
Biologie	agrarisch (dieren / biologie)	Landbouw
Diergeneeskunde	agrarisch (dieren / biologie)	Landbouw
Agrotechnologie	agrarisch (dieren / biologie)	Landbouw
Bos- en Natuurbeheer	agrarisch (dieren / biologie)	Landbouw
Dierwetenschappen	agrarisch (dieren / biologie)	Landbouw
Landschap, Planning en Ontwerp	agrarisch (dieren / biologie)	Landbouw
Plantenwetenschappen	agrarisch (dieren / biologie)	Landbouw
Bedrijfskundige Informatica	automatisering / wiskundig	Economisch
Communication and Multimedia Design Informatica	automatisering / wiskundig	Economisch
Technische Informatica	automatisering / wiskundig	Technisch
Bedrijfswiskunde	automatisering / wiskundig	Pedagogisch
Information Security Management	automatisering / wiskundig	Technisch
International Game Architecture and Design	automatisering / wiskundig	Kunst
Informatie en Communicatie Technologie	automatisering / wiskundig	Technisch
ICT & Software Engineering	automatisering / wiskundig	Technisch
Informatik	automatisering / wiskundig	Technisch
Information Technology	automatisering / wiskundig	Technisch
ICT & Mediadesign	automatisering / wiskundig	Kunst
ICT & Game Design and Technology	automatisering / wiskundig	Kunst
ICT Business	automatisering / wiskundig	Economisch
ICT & Lifestyle	automatisering / wiskundig	Kunst
ICT & Management and Security	automatisering / wiskundig	Technisch
ICT & Mobile Computing	automatisering / wiskundig	Technisch
ICT & Technology	automatisering / wiskundig	Technisch
Software engineering	automatisering / wiskundig	Technisch
Bio-informatica	automatisering / wiskundig	Technisch
Communicatiesystemen	automatisering / wiskundig	Technisch
Industriële Automatisering	automatisering / wiskundig	Technisch
Digitale Communicatie	automatisering / wiskundig	Technisch
Mediatechnologie	automatisering / wiskundig	Technisch
Engineering	automatisering / wiskundig	Technisch
Information Engineering	automatisering / wiskundig	Technisch
Interactieve Media	automatisering / wiskundig	Technisch
Communication & Mediadesign	automatisering / wiskundig	Technisch
Systeembeheer	automatisering / wiskundig	Technisch
Netwerk Infrastructuur Design	automatisering / wiskundig	Technisch
Actuariële Wetenschappen	automatisering / wiskundig	Economisch
Beta-gamma	automatisering / wiskundig	Technisch
Econometrie en Operationele Research	automatisering / wiskundig	Economisch

Informatiekunde	automatisering / wiskundig	Technisch
Kunstmatige Intelligentie	automatisering / wiskundig	Technisch
Medische Informatiekunde	automatisering / wiskundig	Technisch
Sterrenkunde	automatisering / wiskundig	Technisch
Wiskunde	automatisering / wiskundig	Technisch
Future Planet Studies	automatisering / wiskundig	Technisch
Bedrijfswiskunde en Informatica	automatisering / wiskundig	Technisch
Natuur- en Sterrenkunde	automatisering / wiskundig	Technisch
Science, Business & Innovation	automatisering / wiskundig	Technisch
Informatie, multimedia en management	automatisering / wiskundig	Technisch
Technische Wiskunde	automatisering / wiskundig	Technisch
Bedrijfsinformatietechnologie	automatisering / wiskundig	Technisch
Toegepaste Wiskunde	automatisering / wiskundig	Technisch
Kennistechnologie	automatisering / wiskundig	Technisch
Knowledge Engineering / Computer Science	automatisering / wiskundig	Technisch
Econometrie en Besliskunde	automatisering / wiskundig	Economisch
Economie & Informatica	automatisering / wiskundig	Economisch
Wiskunde en Toepassingen	automatisering / wiskundig	Technisch
Natuurwetenschap en Innovatiemanagement	automatisering / wiskundig	Technisch
Automotive	automotive (motoren / fietsen)	Technisch
Automotive Management	automotive (motoren / fietsen)	Technisch
Autotechniek	automotive (motoren / fietsen)	Technisch
Hogere Managementopleiding voor de Mobiliteitsbranche	automotive (motoren / fietsen)	Technisch
Integrale Veiligheidskunde	beveiliging / uniform	Economisch
Safety & Security Management Studies	beveiliging / uniform	Economisch
Politiekundige Bachelor	beveiliging / uniform	Economisch
Integrale Veiligheid	beveiliging / uniform	Economisch
KMA	beveiliging / uniform	Economisch
KIM	beveiliging / uniform	Economisch
Bouwkunde	bouw	Technisch
Architectuur	bouw	Technisch
European Construction Management	bouw	Technisch
Bouwtechnische Bedrijfskunde	bouw	Technisch
Bouwmanagement en Vastgoed	bouw	Technisch
Hogere Energietechnologie	bouw	Technisch
Integrated Building Engineering	bouw	Technisch
Vastgoedonderhoudsmanagement	bouw	Economisch
Commerciële Economie	commercieel	Economisch
Commercieel Ingenieur	commercieel	Economisch
International Business and Management Studies	commercieel	Economisch
Management, Economie en Recht	commercieel	Economisch
Small Business en Retail Management	commercieel	Economisch
Technische Bedrijfskunde	commercieel	Technisch

Bedrijfskunde en Agribusiness	commercieel	Landbouw
Landelijk Vastgoed	commercieel	Landbouw
Financiële dienstverlening agrarisch	commercieel	Landbouw
International Business and Languages	commercieel	Economisch
Small Business & Retail Management	commercieel	Economisch
Financial Services Management	commercieel	Economisch
Internationaal Marketing and Management	commercieel	Economisch
SPECO: Sport, Economie en Communicatie	commercieel	Economisch
Vastgoed en Makelaardij	commercieel	Economisch
Bedrijfsmanagement MKB	commercieel	Economisch
International Marketing	commercieel	Economisch
International Business Economics	commercieel	Economisch
International Marketing Management	commercieel	Economisch
Bedrijfskunde	commercieel	Economisch
Financieel Management	commercieel	Economisch
Makelaardij o.g.	commercieel	Economisch
Marketing Management	commercieel	Economisch
Business Administration	commercieel	Economisch
Business Engineering	commercieel	Economisch
Marketing and Management	commercieel	Economisch
Toerisme en Evenementenmanagement	commercieel	Economisch
Business Management	commercieel	Economisch
Trade Management Gericht op Azië	commercieel	Economisch
CE: Sportmarketing en Management	commercieel	Economisch
Account Management	commercieel	Economisch
Reclame-, Marketing- en Communicatiemanager	commercieel	Economisch
Communication Studies	commercieel	Economisch
International Finance & Control	commercieel	Economisch
Commercieel/Communicatiemanagement	commercieel	Economisch
Marketing	commercieel	Economisch
Technische Bedrijfskunde voor de Gezondheidszorg	commercieel	Economisch
International Business	commercieel	Economisch
Business Administration/Bedrijfskunde	commercieel	Economisch
International Economics and Business	commercieel	Economisch
Business Studies	commercieel	Economisch
International Economics and Finance	commercieel	Economisch
Bedrijfs- en Consumentenwetenschappen	commercieel	Economisch
International Business and Management Studies (Entrepreneurship)	commercieel	Economisch
International Business and Management Studies (Asia Business & Trade)	commercieel	Economisch
Hospitality & Evenementen Management	commercieel	Economisch
Elektrotechniek	elektro	Technisch
Electrical and Electronic Engineering	elektro	Technisch

Electronic Engineering & Design	elektro	Technisch
Elektrotechnische Installatietechniek	elektro	Technisch
Security Technology (Elektrotechniek)	elektro	Technisch
Telecommunicatie & Media Techniek	elektro	Technisch
Telematica	elektro	Technisch
Facility Management	facilitaire dienstverlening	Economisch
International Facility Management	facilitaire dienstverlening	Economisch
Engineering & Innovation	fijne techniek / fysica	Technisch
Technische Innovatiewetenschappen	fijne techniek / fysica	Technisch
International Hotel Management	horeca	Economisch
Hoger Hotelonderwijs	horeca	Economisch
Hotel- en Hospitality Management	horeca	Economisch
Hotelmanagement	horeca	Economisch
Business Administration in Hotel Management	horeca	Economisch
Business Administration in Hotel Management (Fast track)	horeca	Economisch
Hoger Hotelmanagement	horeca	Economisch
International Hotel & Hospitality Management	horeca	Economisch
Bestuurskunde / Overheidsmanagement	juridisch / bestuurlijk	Economisch
HBO-Rechten	juridisch / bestuurlijk	Economisch
Public Management	juridisch / bestuurlijk	Economisch
Law	juridisch / bestuurlijk	Economisch
European Studies	juridisch / bestuurlijk	Economisch
Opleiding tot Notarisklerk	juridisch / bestuurlijk	Economisch
Sociaal Juridische Dienstverlening	juridisch / bestuurlijk	Economisch
Kandidaat Gerechtsdeurwaarder	juridisch / bestuurlijk	Economisch
Hogere Europese Beroepen Opleiding	juridisch / bestuurlijk	Economisch
Hogere Juridische Opleiding	juridisch / bestuurlijk	Economisch
Europese Studies	juridisch / bestuurlijk	Economisch
Fiscaal Recht	juridisch / bestuurlijk	Economisch
Notarieel recht	juridisch / bestuurlijk	Economisch
Politicologie	juridisch / bestuurlijk	Economisch
Rechtsgeleerdheid	juridisch / bestuurlijk	Economisch
Bestuur en Organisatie	juridisch / bestuurlijk	Economisch
Criminologie	juridisch / bestuurlijk	Economisch
Bestuurskunde	juridisch / bestuurlijk	Economisch
Internationaal en Europees Recht	juridisch / bestuurlijk	Economisch
Internationale Organisaties en Internationale Betrekkingen	juridisch / bestuurlijk	Economisch
Nederlands Recht	juridisch / bestuurlijk	Economisch
Recht en ICT	juridisch / bestuurlijk	Economisch
Recht en Management	juridisch / bestuurlijk	Economisch
Law in Europe	juridisch / bestuurlijk	Economisch
International and European Law Management, Organisatie en Bestuur	juridisch / bestuurlijk	Economisch

---

European Law School	juridisch / bestuurlijk	Economisch
Organisatiewetenschappen	juridisch / bestuurlijk	Economisch
Bestuurs- en Organisationswetenschap	juridisch / bestuurlijk	Economisch
Internationale Ontwikkelingsstudies	juridisch / bestuurlijk	Economisch
Technische Bestuurskunde	juridisch / bestuurlijk	Economisch
Autonome Beeldende Kunst	kunst / cultuur	Kunst
Film en Televisie	kunst / cultuur	Kunst
Museologie	kunst / cultuur	Kunst
Theater	kunst / cultuur	Kunst
Vormgeving	kunst / cultuur	Kunst
Industrial Design	kunst / cultuur	Kunst
Circus & Performance Art	kunst / cultuur	Kunst
Visuele Communicatie	kunst / cultuur	Kunst
Voortgezette opleiding MFA Interactive Media and Environments	kunst / cultuur	Kunst
Voortgezette opleiding MFA Theatervormgeving/beeldregie	kunst / cultuur	Kunst
Academie voor Popcultuur (vormgever)	kunst / cultuur	Kunst
HBO Lifestyle Adviseur	kunst / cultuur	Kunst
Archeologie	kunst / cultuur	Kunst
Kunst en Techniek	kunst / cultuur	Kunst
Kunstgeschiedenis	kunst / cultuur	Kunst
Theaterwetenschap	kunst / cultuur	Kunst
Oudheidkunde	kunst / cultuur	Kunst
Kunsten, Cultuur en Media	kunst / cultuur	Kunst
Arts and Culture	kunst / cultuur	Kunst
Theater, Film en Televisiewetenschap	kunst / cultuur	Kunst
Restaurator	kunst / cultuur	Kunst
Vakopleiding Fotograaf	kunst / cultuur	Kunst
Applied Science	laboratorium / chemie	Technisch
Chemische Technologie	laboratorium / chemie	Technisch
Biologie en Medisch Laboratoriumonderzoek	laboratorium / chemie	Technisch
Chemie	laboratorium / chemie	Technisch
Biotechnologie	laboratorium / chemie	Technisch
Scheikunde	laboratorium / chemie	Technisch
Scheikundige Technologie	laboratorium / chemie	Technisch
Life Science & Technology	laboratorium / chemie	Technisch
Bio-farmaceutische Wetenschappen	laboratorium / chemie	Gezondheidszorg
Molecular Science & Technology	laboratorium / chemie	Technisch
Moleculaire Levenswetenschappen	laboratorium / chemie	Technisch
Science	laboratorium / chemie	Technisch
Logistiek en Economie	logistiek	Economisch
Logistiek en Technische Vervoerskunde	logistiek	Economisch
International Logistics and Transport Management	logistiek	Economisch
Trade, Transport & Logistics	logistiek	Economisch

Betriebslogistik	logistiek	Economisch
Logistik und Transportwesen	logistiek	Economisch
Human Logistics	logistiek	Economisch
Logistiek en Vervoer	logistiek	Economisch
Management	management	Economisch
Human Technology	metaal / industrie	Technisch
Industrieel Product Ontwerpen	metaal / industrie	Technisch
Werktuigbouwkunde	metaal / industrie	Technisch
Technische Natuurkunde	metaal / industrie	Technisch
Mechanical Engineering	metaal / industrie	Technisch
Mechatronica	metaal / industrie	Technisch
Maschinenbau	metaal / industrie	Technisch
Mechatronics	metaal / industrie	Technisch
Industrieel Produkt-Design	metaal / industrie	Technisch
Luchtvaarttechnologie	metaal / industrie	Technisch
Scheepsbouwkunde	metaal / industrie	Technisch
Algemene Operationele Techniek	metaal / industrie	Technisch
Hogere Installatietechniek	metaal / industrie	Technisch
Natuurkunde	metaal / industrie	Technisch
Industrieel Ontwerpen	metaal / industrie	Technisch
Technologie Management	metaal / industrie	Technisch
Algemene Natuurwetenschappen	metaal / industrie	Technisch
Maritieme Techniek	metaal / industrie	Technisch
Climate & Environment	milieu	Technisch
Milieukunde	milieu	Technisch
Aquatische Ecotechnologie (watermanagement)	milieu	Technisch
Milieu-natuurwetenschappen	milieu	Technisch
Milieu-maatschappijwetenschappen	milieu	Technisch
Bodem, Water en Atmosfeer	milieu	Technisch
Fashion Management	mode /kleding (textiel / schoenen)	Economisch
AMFI International Courses	mode /kleding (textiel / schoenen)	Economisch
Technische Commerciële Textielkunde	mode /kleding (textiel / schoenen)	Economisch
Mode en Management	mode /kleding (textiel / schoenen)	Economisch
Theaterdans Uitvoerend	muziek	Kunst
Muziek / Conservatorium	muziek	Kunst
Choreografie	muziek	Kunst
Docent Popmuziek / Rockacademie	muziek	Kunst
Popmuzikant (Rockacademie)	muziek	Kunst
Musicaltheater	muziek	Kunst
Vakopleiding voor Musici, Dirigenten, Uitvoerende Musici en Instrumentaal	muziek	Kunst
Docenten Muziek		
Academie voor Popcultuur (muziek)	muziek	Kunst
Muziekwetenschap	muziek	Kunst
Opleiding tot Leraar Basisonderwijs	onderwijs / pedagogie	Pedagogisch

---

Opleiding tot Leraar Lichamelijke Opvoeding	onderwijs / pedagogie	Pedagogisch
Docent Beeldende Kunst en Vormgeving	onderwijs / pedagogie	Pedagogisch
Docent Dans (lerarenopleiding)	onderwijs / pedagogie	Pedagogisch
Docent Drama	onderwijs / pedagogie	Pedagogisch
Docent Muziek	onderwijs / pedagogie	Pedagogisch
Godsdienst (lerarenopleiding 2e graad)	onderwijs / pedagogie	Pedagogisch
Algemene Economie (lerarenopleiding 2e graad)	onderwijs / pedagogie	Pedagogisch
Duits (lerarenopleiding 2e graad)	onderwijs / pedagogie	Pedagogisch
Engels (lerarenopleiding 2e graad)	onderwijs / pedagogie	Pedagogisch
Geschiedenis (lerarenopleiding 2e graad)	onderwijs / pedagogie	Pedagogisch
Nederlands (lerarenopleiding 2e graad)	onderwijs / pedagogie	Pedagogisch
Pedagogiek (lerarenopleiding 2e graad)	onderwijs / pedagogie	Pedagogisch
Wiskunde (lerarenopleiding 2e graad)	onderwijs / pedagogie	Pedagogisch
Godsdienstleraar (Opleiding tot leraar Godsdienst voor het Middelbaar beroepsonderwijs)	onderwijs / pedagogie	Pedagogisch
Opleiding tot Leraar Voortgezet Onderwijs van de Eerste Graad in Duits	onderwijs / pedagogie	Pedagogisch
Godsdienst (lerarenopleiding 1e graad)	onderwijs / pedagogie	Pedagogisch
Opleiding tot Leraar Voortgezet Onderwijs van de Eerste Graad in Nederlands	onderwijs / pedagogie	Pedagogisch
Aardrijkskunde (lerarenopleiding 2e graad)	onderwijs / pedagogie	Pedagogisch
Bedrijfseconomie (lerarenopleiding 2e graad)	onderwijs / pedagogie	Pedagogisch
Biologie (lerarenopleiding 2e graad)	onderwijs / pedagogie	Pedagogisch
Frans (lerarenopleiding 2e graad)	onderwijs / pedagogie	Pedagogisch
Gezondheidszorg en Welzijn (lerarenopleiding 2e graad)	onderwijs / pedagogie	Pedagogisch
Natuurkunde (lerarenopleiding 2e graad)	onderwijs / pedagogie	Pedagogisch
Scheikunde (lerarenopleiding 2e graad)	onderwijs / pedagogie	Pedagogisch
Techniek (lerarenopleiding 2e graad)	onderwijs / pedagogie	Pedagogisch
Bouwkunde (lerarenopleiding 2e graad)	onderwijs / pedagogie	Pedagogisch
Horeca, Toerisme en Voeding / Consumptieve Techniek (lerarenopleiding 2e graad)	onderwijs / pedagogie	Pedagogisch
Maatschappijleer (lerarenopleiding 2e graad)	onderwijs / pedagogie	Pedagogisch
Automotive Education / Motorvoertuigtechniek (lerarenopleiding 2e graad)	onderwijs / pedagogie	Pedagogisch
Omgangskunde (lerarenopleiding 2e graad)	onderwijs / pedagogie	Pedagogisch
Spaans (lerarenopleiding 2e graad)	onderwijs / pedagogie	Pedagogisch
Werktuigbouwkunde (lerarenopleiding 2e graad)	onderwijs / pedagogie	Pedagogisch
Pedagogiek	onderwijs / pedagogie	Pedagogisch
Sport en Bewegingseducatie	onderwijs / pedagogie	Pedagogisch
Techniek (in de Basisvorming)	onderwijs / pedagogie	Pedagogisch

(lerarenopleiding 2e graad)		
Engineering (lerarenopleiding 2e graad)	onderwijs / pedagogie	Pedagogisch
Pedagogisch Management Kinderopvang	onderwijs / pedagogie	Pedagogisch
Docent Informatie en I Communicatie Technologie (I CT)	onderwijs / pedagogie	Pedagogisch
Sports & Wellness	onderwijs / pedagogie	Pedagogisch
Lerarenopleiding Basisonderwijs PABO Montessori	onderwijs / pedagogie	Pedagogisch
Opleiding tot leraar Dames/Heren Kappen	onderwijs / pedagogie	Pedagogisch
Verzorging/Gezondheidskunde (lerarenopleiding 2e graad)	onderwijs / pedagogie	Pedagogisch
Verzorging/Huishoudkunde (lerarenopleiding 2e graad)	onderwijs / pedagogie	Pedagogisch
Bachelor of Education (Vrijescholen)	onderwijs / pedagogie	Pedagogisch
Islamgodsdienst (lerarenopleiding 2e graad)	onderwijs / pedagogie	Pedagogisch
Verpleegkunde (lerarenopleiding 2e graad)	onderwijs / pedagogie	Pedagogisch
Bouwtechniek (lerarenopleiding 2e graad)	onderwijs / pedagogie	Pedagogisch
Elektrotechniek (lerarenopleiding 2e graad)	onderwijs / pedagogie	Pedagogisch
Installatietechniek (lerarenopleiding 2e graad)	onderwijs / pedagogie	Pedagogisch
Mechanische Techniek (lerarenopleiding 2e graad)	onderwijs / pedagogie	Pedagogisch
Turks (lerarenopleiding 2e graad)	onderwijs / pedagogie	Pedagogisch
Opleiding Docent Dans/Euritmie	onderwijs / pedagogie	Pedagogisch
Hogere Kaderopleiding Pedagogiek	onderwijs / pedagogie	Pedagogisch
Algemene Bouwkunde (lerarenopleiding 2e graad)	onderwijs / pedagogie	Pedagogisch
Opleidingskunde	onderwijs / pedagogie	Pedagogisch
Tweedegraads Lerarenopleiding Nederlandse Gebarentaal (NGT)/Tolkenopleiding	onderwijs / pedagogie	Pedagogisch
Academische lerarenopleiding	onderwijs / pedagogie	Pedagogisch
Fries (lerarenopleiding 2e graad)	onderwijs / pedagogie	Pedagogisch
Docent Theater / Drama	onderwijs / pedagogie	Pedagogisch
Onderwijskunde	onderwijs / pedagogie	Pedagogisch
Pedagogische Wetenschappen	onderwijs / pedagogie	Pedagogisch
Universitaire Pabo	onderwijs / pedagogie	Pedagogisch
Amsterdam University College	onderwijs / pedagogie	Pedagogisch
Educational Design, Management & Media	onderwijs / pedagogie	Pedagogisch
Academische lerarenopleiding primair onderwijs	onderwijs / pedagogie	Pedagogisch
University College Maastricht	onderwijs / pedagogie	Pedagogisch
Liberal Arts & Sciences	onderwijs / pedagogie	Pedagogisch
Godsdienst - Pastoraal Werk	religie / levensbeschouwing	Sociaal-agogisch
Hogere Opleiding Theologie	religie / levensbeschouwing	Sociaal-agogisch
Bijbelstudie en Geloofsopbouw	religie / levensbeschouwing	Sociaal-agogisch

Missionair werk / Nederland	religie / levensbeschouwing	Sociaal-agogisch
Missionair werk / Buitenland	religie / levensbeschouwing	Sociaal-agogisch
Imam - Islamitisch Geestelijk Werker	religie / levensbeschouwing	Sociaal-agogisch
Joods-Pastoraal Werk	religie / levensbeschouwing	Sociaal-agogisch
Religiestudies	religie / levensbeschouwing	Sociaal-agogisch
Wijsbegeerte	religie / levensbeschouwing	Sociaal-agogisch
Religie- en Levensbeschouwing	religie / levensbeschouwing	Sociaal-agogisch
Theologie	religie / levensbeschouwing	Sociaal-agogisch
Religie en levensbeschouwing, traject Islam	religie / levensbeschouwing	Sociaal-agogisch
Godsdienstwetenschappen	religie / levensbeschouwing	Sociaal-agogisch
Godgeleerdheid (klassiek)	religie / levensbeschouwing	Sociaal-agogisch
Wereldgodsdiensten	religie / levensbeschouwing	Sociaal-agogisch
Islamitische theologie	religie / levensbeschouwing	Sociaal-agogisch
Filosofie	religie / levensbeschouwing	Sociaal-agogisch
Humanistiek	religie / levensbeschouwing	Sociaal-agogisch
Islamitische Wetenschappen	religie / levensbeschouwing	Sociaal-agogisch
الإسلامية العلوم	religie / levensbeschouwing	Sociaal-agogisch
Geestelijke Begeleiding	religie / levensbeschouwing	Sociaal-agogisch
Zingeving en Spiritualiteit	religie / levensbeschouwing	Sociaal-agogisch
OfficeManagement	secretarieel	Economisch
Culturele en Maatschappelijke Vorming	sociaal dienstverlenend	Sociaal-agogisch
Maatschappelijk Werk en Dienstverlening	sociaal dienstverlenend	Sociaal-agogisch
Personeel en Arbeid	sociaal dienstverlenend	Sociaal-agogisch
Sociaal Pedagogische Hulpverlening	sociaal dienstverlenend	Sociaal-agogisch
Muziektherapie	sociaal dienstverlenend	Sociaal-agogisch
Jongerenwerkersopleiding	sociaal dienstverlenend	Sociaal-agogisch
Creatieve Therapie	sociaal dienstverlenend	Sociaal-agogisch
Toegepaste Psychologie	sociaal dienstverlenend	Sociaal-agogisch
Toegepaste Gerontologie	sociaal dienstverlenend	Sociaal-agogisch
Social Work	sociaal dienstverlenend	Sociaal-agogisch
Kunstzinnige Therapie	sociaal dienstverlenend	Sociaal-agogisch
MGZ- Opleiding Indicatie-adviseur	sociaal dienstverlenend	Sociaal-agogisch
Leefstijl, Arbeid en Gezondheid	sociaal dienstverlenend	Sociaal-agogisch
Social Management	sociaal dienstverlenend	Sociaal-agogisch
Psychosynthese	sociaal dienstverlenend	Sociaal-agogisch
Psychologie	sociaal dienstverlenend	Sociaal-agogisch
Algemene Cultuurwetenschappen	sociaal dienstverlenend	Sociaal-agogisch
Algemene Sociale Wetenschappen	sociaal dienstverlenend	Sociaal-agogisch
Culturele antropologie en ontwikkelingsociologie	sociaal dienstverlenend	Sociaal-agogisch
Culturele Antropologie en Ontwikkelingsociologie	sociaal dienstverlenend	Sociaal-agogisch
Psychology	sociaal dienstverlenend	Sociaal-agogisch
Personeelwetenschappen	sociaal dienstverlenend	Sociaal-agogisch
Natuurgeneeskundig (energetisch)Therapeut	sociaal dienstverlenend	Sociaal-agogisch

---

Bewegingstechnologie	sport / bewegen	Gezondheidszorg
Sportmanagement	sport / bewegen	Economisch
Sport en Bewegen	sport / bewegen	Gezondheidszorg
Bewegingsagogie/Psychomotorische Therapie	sport / bewegen	Gezondheidszorg
Sport, Gezondheid en Management	sport / bewegen	Economisch
VVCS Academy	sport / bewegen	Economisch
Sport, Management en Ondernemen	sport / bewegen	Economisch
Johan Cruyff University	sport / bewegen	Economisch
Bewegingswetenschappen	sport / bewegen	Gezondheidszorg
Haptonomie	sport / bewegen	Gezondheidszorg
Communicatie	taal / communicatie	Economisch
Informatiedienstverlening en -Management	taal / communicatie	Economisch
International Communication Management	taal / communicatie	Economisch
Media and Entertainment Management	taal / communicatie	Economisch
Journalistiek	taal / communicatie	Economisch
International Communications and Media Studies	taal / communicatie	Economisch
International Communication	taal / communicatie	Economisch
Media en Entertainment Management	taal / communicatie	Economisch
Redacteur / Productmanager (Boekhandel en Uitgeverij)	taal / communicatie	Economisch
Media, Informatie en Communicatie	taal / communicatie	Economisch
Communicatiemanagement	taal / communicatie	Economisch
Bedrijfscommunicatie	taal / communicatie	Economisch
Opleiding tot Tolk	taal / communicatie	Taal
Opleiding tot Vertaler	taal / communicatie	Taal
Oriëntaalse Talen en Communicatie	taal / communicatie	Taal
Vertaalacademie	taal / communicatie	Taal
Vertaler Engels	taal / communicatie	Taal
Arabishe Taal en Cultuur	taal / communicatie	Taal
Archeologie en Prehistorie	taal / communicatie	Taal
Communicatiewetenschap	taal / communicatie	Economisch
Culturele Informatiewetenschap	taal / communicatie	Taal
Duitse Taal en Cultuur	taal / communicatie	Taal
Engelse Taal en Cultuur	taal / communicatie	Taal
Franse Taal en Cultuur	taal / communicatie	Taal
Geschiedenis	taal / communicatie	Taal
Griekse en Latijnse Taal en Cultuur	taal / communicatie	Taal
Hebreeuwse Taal en Cultuur	taal / communicatie	Taal
Italiaanse Taal en Cultuur	taal / communicatie	Taal
Latijnse Taal en Cultuur	taal / communicatie	Taal
Literatuurwetenschap	taal / communicatie	Taal
Media en Cultuur	taal / communicatie	Taal

Nederlandse Taal en Cultuur	taal / communicatie	Taal
Nieuwgriekse Taal en Cultuur	taal / communicatie	Taal
Roemeense Taal en Cultuur	taal / communicatie	Taal
Scandinavische Talen en Culturen	taal / communicatie	Taal
Slavische Talen en Culturen	taal / communicatie	Taal
Sociologie	taal / communicatie	Sociaal-agogisch
Spaanse Taal en Cultuur	taal / communicatie	Taal
Taal en Communicatie	taal / communicatie	Taal
Taalwetenschap	taal / communicatie	Taal
Taalwetenschap, traject	taal / communicatie	Taal
Gebarentaalwetenschap		
Communicatie- en Informatiewetenschappen	taal / communicatie	Taal
Toegepaste Communicatiewetenschap	taal / communicatie	Taal
Finoegrise Talen en Culturen	taal / communicatie	Taal
Friese Taal en Cultuur	taal / communicatie	Taal
Romaanse Talen en Culturen	taal / communicatie	Taal
Talen en Culturen van het Nabije en Midden-oosten	taal / communicatie	Taal
American studies	taal / communicatie	Taal
Arabische, Nieuwperzische en Turkse Talen en Culturen	taal / communicatie	Taal
Egyptische Taal en Cultuur	taal / communicatie	Taal
Hebreeuwse en Aramese Talen en Culturen	taal / communicatie	Taal
Nederlandkunde/Dutch Studies	taal / communicatie	Taal
Nieuw-Perzische Taal en Cultuur	taal / communicatie	Taal
Ruslandkunde	taal / communicatie	Taal
Talen en Culturen van Afrika	taal / communicatie	Taal
Talen en Culturen van China	taal / communicatie	Taal
Talen en Culturen van Japan	taal / communicatie	Taal
Talen en Culturen van Korea	taal / communicatie	Taal
Talen en Culturen van Latijns Amerika/Spaans	taal / communicatie	Taal
Talen en Culturen van Mesopotanië en Anatolië	taal / communicatie	Taal
Turkse Taal en Cultuur	taal / communicatie	Taal
Vergelijkende Indo-Europese Taalwetenschap	taal / communicatie	Taal
Cultuurwetenschappen	taal / communicatie	Sociaal-agogisch
Taal- en Cultuurstudies	taal / communicatie	Taal
Islam en Arabisch	taal / communicatie	Taal
Keltische Talen en Cultuur	taal / communicatie	Taal
Portugese Taal en Cultuur	taal / communicatie	Taal
Culturele Antropologie	taal / communicatie	Sociaal-agogisch
Arts & Humanities	taal / communicatie	Taal
Social Science	taal / communicatie	Sociaal-agogisch
Talen en beschavingen (Nabije en Midden	taal / communicatie	Taal

---

Oosten)		
Management Toerisme	toerisme / recreatie	Economisch
Vrijtijdsmanagement	toerisme / recreatie	Economisch
International Leisure Management	toerisme / recreatie	Economisch
International Tourism Management	toerisme / recreatie	Economisch
Functiegericht Toerisme en Recreatie	toerisme / recreatie	Economisch
Toeristisch Management	toerisme / recreatie	Economisch
Leisure Management	toerisme / recreatie	Economisch
International Event, Music & Entertainment Studies	toerisme / recreatie	Economisch
Hoger Toeristisch en Recreatief Onderwijs	toerisme / recreatie	Economisch
Tourism & Recreation Management	toerisme / recreatie	Economisch
Toerisme en Recreatie	toerisme / recreatie	Economisch
Vrijtijdwetenschappen	toerisme / recreatie	Economisch
Ruimtelijke Ordening en Planologie	verkeer / vervoer / geografie	Economisch
Verkeerskunde	verkeer / vervoer / geografie	Economisch
International Traffic Management	verkeer / vervoer / geografie	Economisch
Stad en Streekontwikkeling	verkeer / vervoer / geografie	Economisch
Aeronautical Engineering	verkeer / vervoer / geografie	Technisch
Maritiem Officier	verkeer / vervoer / geografie	Technisch
Aviation	verkeer / vervoer / geografie	Technisch
HBO-Vlieger	verkeer / vervoer / geografie	Technisch
Verkeersveiligheid en Mobiliteit	verkeer / vervoer / geografie	Technisch
Stedenbouwkundig Ontwerpen	verkeer / vervoer / geografie	Economisch
Planologie	verkeer / vervoer / geografie	Economisch
Sociale Geografie	verkeer / vervoer / geografie	Economisch
Sociale Geografie en Planologie	verkeer / vervoer / geografie	Economisch
Technische Planologie	verkeer / vervoer / geografie	Economisch
Luchtvaart- en Ruimtevaarttechniek	verkeer / vervoer / geografie	Technisch
Verpleegkunde	verpleging/ medisch	Gezondheidszorg
Huidtherapie	verpleging/ medisch	Gezondheidszorg
Management in Zorg	verpleging/ medisch	Gezondheidszorg
Verloskunde	verpleging/ medisch	Gezondheidszorg
Logopedie	verpleging/ medisch	Gezondheidszorg
Health & Community Studies	verpleging/ medisch	Gezondheidszorg
Fysiotherapie	verpleging/ medisch	Gezondheidszorg
Medische Beeldvormende en Radiotherapeutische Technieken	verpleging/ medisch	Gezondheidszorg
Operatie-assistent en Anesthesiemedewerker	verpleging/ medisch	Gezondheidszorg
Orthopedische Technologie	verpleging/ medisch	Gezondheidszorg
Podotherapie	verpleging/ medisch	Gezondheidszorg
Anesthesiemedewerker	verpleging/ medisch	Gezondheidszorg
Physiotherapy	verpleging/ medisch	Gezondheidszorg
Opleiding Mondhygiëne	verpleging/ medisch	Gezondheidszorg
Gezondheidszorg Technologie	verpleging/ medisch	Gezondheidszorg

---

Opleiding van Kader in de Gezondheidszorg	verpleging/ medisch	Gezondheidszorg
Ergotherapeut	verpleging/ medisch	Gezondheidszorg
Opleiding tot Verpleegkundige, Afstudeerrichting MGZ	verpleging/ medisch	Gezondheidszorg
Oefentherapeut Mensendieck/Cesar	verpleging/ medisch	Gezondheidszorg
Sociaal Psychiatrisch Verpleegkunde	verpleging/ medisch	Gezondheidszorg
ARBO Verpleegkunde	verpleging/ medisch	Gezondheidszorg
Farmakunde	verpleging/ medisch	Gezondheidszorg
Orthoptie (Oogzorg)	verpleging/ medisch	Gezondheidszorg
Optometrie	verpleging/ medisch	Gezondheidszorg
Mondzorgkunde	verpleging/ medisch	Gezondheidszorg
Medische hulpverlening	verpleging/ medisch	Gezondheidszorg
Verpleegkunde/ Vroedkunde	verpleging/ medisch	Gezondheidszorg
Biometrie	verpleging/ medisch	Gezondheidszorg
Ergotherapie	verpleging/ medisch	Gezondheidszorg
Fysiotherapie 	verpleging/ medisch	Gezondheidszorg
Hartfunctie Laborant	verpleging/ medisch	Gezondheidszorg
Laborant Klinische Neurofysiologie	verpleging/ medisch	Gezondheidszorg
Longfunctie Assistent	verpleging/ medisch	Gezondheidszorg
Bio-medische Wetenschappen	verpleging/ medisch	Gezondheidszorg
Geneeskunde	verpleging/ medisch	Gezondheidszorg
Psychobiologie	verpleging/ medisch	Gezondheidszorg
Tandheelkunde	verpleging/ medisch	Gezondheidszorg
Farmaceutische Wetenschappen	verpleging/ medisch	Gezondheidszorg
Gezondheidswetenschappen	verpleging/ medisch	Gezondheidszorg
Medische Natuurwetenschappen	verpleging/ medisch	Gezondheidszorg
Gezondheid en leven	verpleging/ medisch	Gezondheidszorg
Biomedische Technologie	verpleging/ medisch	Gezondheidszorg
Technische Geneeskunde	verpleging/ medisch	Gezondheidszorg
Farmacie	verpleging/ medisch	Gezondheidszorg
European Public Health	verpleging/ medisch	Gezondheidszorg
Gezondheid en Maatschappij	verpleging/ medisch	Gezondheidszorg
Voeding en Diëtetiek	voeding / genotmiddelen	Gezondheidszorg
Process & Food Technology	voeding / genotmiddelen	Technisch
Food & Business	voeding / genotmiddelen	Economisch
Management en voedselveiligheid	voeding / genotmiddelen	Technisch
Food and Farma	voeding / genotmiddelen	Technisch
Food & Flower Management	voeding / genotmiddelen	Economisch
Voedingsmiddelentechnologie	voeding / genotmiddelen	Technisch
Voeding & Communicatie	voeding / genotmiddelen	Economisch
Levensmiddelentechnologie	voeding / genotmiddelen	Technisch
Voeding en Gezondheid	voeding / genotmiddelen	Gezondheidszorg
Civiele Techniek	weg- en waterbouw / geologie	Technisch
Bagger-, Kust- en Oeverwerken	weg- en waterbouw / geologie	Technisch
Civil Engineering	weg- en waterbouw / geologie	Technisch

Watermanagement	weg- en waterbouw / geologie	Technisch
Geodesie/ Geoinformatica	weg- en waterbouw / geologie	Technisch
Ocean Technology	weg- en waterbouw / geologie	Technisch
Kust- en Zeestudies	weg- en waterbouw / geologie	Technisch
Land- en Watermanagement	weg- en waterbouw / geologie	Technisch
Aardwetenschappen	weg- en waterbouw / geologie	Technisch
Civiele Techniek en Management	weg- en waterbouw / geologie	Technisch
Internationaal Land- en Waterbeheer	weg- en waterbouw / geologie	Technisch
Technische Aardwetenschappen	weg- en waterbouw / geologie	Technisch

Bijlage 3 Weging

Om een goede uitspraak te doen over de Nederlandse jongeren in de laatste twee jaren van hun mbo niveau 4, havo of vwo opleiding, is het gewenst dat de steekproef een goede afspiegeling is van de populatie. Soms is het nodig om hiervoor een weging uit te voeren.

Voor dit onderzoek hebben we gewogen naar de volgende kenmerken:

- Opleidingsniveau;
- Geslacht;
- Regio.

De weegfactoren die zijn gebruikt zijn weergegeven in onderstaande tabel.

		Noord- Nederland	Oost- Nederland	West- Nederland	Zuid- Nederland
Mbo	Man	3,2	1,1	2,3	1,5
	Vrouw	1,0	0,5	0,9	0,7
Havo	Man	2,4	1,6	1,8	1,1
	Vrouw	0,9	0,6	0,8	0,7
Vwo	Man	2,8	1,7	1,5	1,0
	Vrouw	1,4	0,8	0,8	0,6

Tabel 3.1 Gebruikte weegfactoren